

BRIEVEN UIT ROME

Ramses Shaffy en Joop Admiraal

BRIEVEN UIT ROME

Aan Shireen Strooker

NIJGH & VAN DITMAR
AMSTERDAM 2010

Eerste druk 2004
Tweede druk 2010

COPYRIGHT © brieven Ramses Shaffy en Joop Admiraal 2004
COPYRIGHT © samenstelling, inleiding en brief op bladzijde 123-125
Shireen Strooker 2004
TYPOGRAFIE Nanja Toebak
OMSLAG Studio Ron van Roon
FOTO OMSLAG privé-collectie Shireen Strooker
NUR 322 / ISBN 978 90 388 9359 4

WOORD VOORAF

Daar staat hij, de oude ordner van mijn vader. Met op het etiket: *Brieven uit Rome*. Sinds 1961 twaalf keer met mij mee verhuisd.

Van de 3e Weteringdwarsstraat 42 in Amsterdam naar nummer 29. En daarna mee naar de Velperweg in Arnhem, de Schouwweg in Wassenaar, Amsterdam – Joh. Verhulststraat 151, de Koningstraat in Antwerpen, Amstelveen – Lindenvaan, Amsterdam – Van Eeghenstraat 151, Vinkeveen – Kievietslaan 95, Varenstraat 27 in Soest, Bilthoven – Leyenseweg 24, nog eens Amsterdam – Joh. Verhulststraat maar dan nummer 4, om te eindigen in de zolderkast van de Dorpsweg in Oudendijk.

Dat pleit niet alleen sterk voor de vriendschap maar ook voor de kwaliteit van de ordner, de inkt en het papier; zelfs de zestien dunne Italiaanse servetjes zijn nog steeds goed leesbaar. En tijdens al die verhuizingen zijn de brieven ook niet door een kennis of familielid in de papierbak gedumpt. Wij hebben allemaal geweten: hier moeten we afblijven en er een schone doos voor zoeken om ze voorzichtig in op te bergen.

De kostbare brieven van mijn dierbare vrienden Ramses en Joop. Voor mij Shaf en Pooj Laarimda. Door dik en dun.

Pas in 2002, toen Pieter Fleury in Oudendijk kwam om een interview met mij op te nemen voor zijn Ramses-documentaire, dacht ik aan DE BRIEVEN. Al die tijd had ik ze niet meer in handen gehad. Die vind ik nooit, dacht ik... Maar toch even zoeken. In één keer vond ik ze, tussen al die troep in de enorme zolderkast. Het leek mij een goed idee voor de film van Pieter iets voor te lezen uit de Rome-brieven. Een periode uit Ramses z'n leven waarover weinig bekend is.

Mei 1961. Daar gaat het deurtje van de oude deux-chevaux open.

Ton Lensink en ik staan voor het nieuwe appartement van de mannen in de Via Principe Amadeo. Vreugdevol weerzien, lachen en huilen tegelijk. Het eerste onderwerp van gesprek is

DE FILM die we gaan maken: Rome gezien door de ogen van Ramses. Joop en ik zullen daarin een rol spelen.

De film wordt gemaakt in opdracht van de NCRV-televisie, in samenwerking met de Italiaanse RAI. Dwingende voorwaarde van de Italianen is een Italiaanse cameraman. Dat zal niet gemakkelijk zijn, want Ramses heeft mij stiekem verteld dat het geld, een voorschot van de NCRV, op is. Of ik zo vriendelijk wil zijn mijn Ton te vragen de camera te bedienen. Mijn aarzeling is groot. Ik vind Ton sowieso de beste tv-regisseur ooit, maar volgens mij heeft hij niet eerder een filmcamera bediend. Volgens Ramses is het de enige mogelijkheid om zijn film te redden. Het probleem van de Italiaanse cameraman zou wel meevallen. Volgens Ramses hoeven we Ton alleen maar een andere naam te geven en hem niets of bijna niets te laten zeggen in de buurt van onze geldschieters. Nu is dat laatste, Ton kennende, niet zo'n punt.

Piazza Campidoglio. Daar zitten wij, met z'n vieren op een terrasje in de zon. Alledrie bezig op Ton in te praten, dat hij het zeker zou kunnen en dat wij allemaal heel blij zouden worden als hij ja zou zeggen.

Ton kijkt stil voor zich uit en zwijgt. Zijn ogen gaan naar het bordje waar de naam van het plein op staat en hij zegt: 'Dan doe ik gewoon "Antonio Campidoglio".'

Hoera, de film gaat door!

Om het te vieren gaan we die avond uit eten. Ons tafeltje staat in een soort nis. Als we net besteld hebben, zegt Ramses opeens in paniek: 'Bukken, bukken.'

Dat doen we, maar helaas te laat.

Een keiharde Italiaanse stem roept: 'Ramsees, Ramsees!!'

Met open armen komen twee dikke Italianen in dure pakken op ons af. Ze zijn van de productie. Als ze Ramses aan hun borst drukken, staan wij beleefd op. Ton is de eerste die zijn hand uitsteekt en een kleine buiging maakt. Hij stelt zich voor: 'Antonio...' – korte stilte, de spanning is te snijden – '... Lenski!'

Joop en ik stikken er bijna in, maar gelukkig heeft Ramses een sterke smoes: 'Allergia.'

Daar lopen wij. Ramses op een pleintje. Joop en ik tussen de pilaren. Kleine gekartelde fotootjes uit een oud fotoalbum. Gemaakt door meesterfotograaf Lenski.

De Film is verdwenen, zoekgeraakt of gesmolten. Niemand weet het, de NCRV niet, de archieven niet. Wat zou het grandioos zijn als die boven water kwam. Mocht iemand een tipje van de sluier kunnen oplichten, laat het dan alstublieft weten.

Dan laat ik u nu met rust, zodat u zich kunt overgeven aan deze onthullende verzameling brieven uit Rome.

Shireen Strooker

met toekomt. Het feit, dat ze me op
de tribune zagen, en dat zij ons de
beroemde Chinese achtig Madamegin van Dior
staatk praten en dat er palmen zijn en
prachtig was en dat iedereen zich liet met
een verrukkelijke elegante beweegt en dat
toty eruit zien als twee volslagen provincialen,
in idiote kleren, dat is wonder niet verdoep
Romense ruims zijn en dat over een paar dagen
ons geld op is; het zijn een paar dingen die
nog niet helemaal tot ons door dringen,

Maar alles komt
wel. Dag
een leuopje in de
bits. van

Ramsis

Lieve Shireen,

Woon je al in 't huis?

Als er eens een keer geld is, maar na Alain Delon* in *Rocco en zijn broers* zal dat wel nooit, maar stel dat we mogen figureren en er wat geld mee verdienen, moet je overkomen.

We maken zoveel mee, dat we 's avonds doodmoe zijn en 't lijkt wel of we hier al een maand zijn.

In Nederland doe je nl. één belangrijk ding per dag. Hier vier. Bijvoorbeeld 's morgens een artikel schrijven en tekenen voor *Eva*. 's Middags naar 't antieke Rome.

Daarna met Vana naar Cinecitta. Voorgesteld aan Vittorio De Sica. Sophia Loren en Alain Delon hebben we zien filmen (en dan hoeft 't al niet meer voor ons). Daarna naar een zeer slecht gespeeld experimenteel stuk (dan hoeft 't wel weer). Daarna naar bed, doodmoe maar fijn.

We zijn ook aan Marcello Mastroianni voorgesteld. Aardige man.

Gisteren zijn we naar *Rocco en zijn broers* geweest. Ik kende Alain Delon helemaal niet, maar ik heb hem dan nu wel goed gezien. Ramses Shaffy en Joop Admiraal zijn niet heel erg nodig hier.

Gisteravond waren we volkomen knock-out.

't Is wel een wat te zwaar tillende film, maar de manier waarop hij gemaakt is en Alain Delon die Rocco speelt, is fantastisch en Annie Girardot!

Maar dan zie je een wereldnieuws dat je nog nooit gezien hebt. Ik dacht nog (goeiig) dat Nederland goed was. Nu, daar ben ik van af. 't Duurt hier half zo lang (ik als rasechte Nederlander kan 't haast niet bijhouden) en je ziet de ene fantastische shot na de andere in een razendsnel tempo. Nu hou ik maar op, anders heeft Ramses niets meer te schrijven.

*Dag,
Joop*

* Zie de verklarende namenlijst op pagina 153.

Lieve Shireen,

Je hebt geen idee wat het zeggen wil om in een nieuwe stad aan te komen, dit keer niet als tourist, maar om er te gaan werken en leven. Het is een griezelig iets, omdat je het publiek mist dat jou in Holland heeft zien werken en dat je naam kent, en als je langs Américain loopt of in Appelscha, krijg je door de televisie herkende blikken. En het doet er niet toe hoe je aangekleed bent of hoe je je gedraagt, je verpersoonlijkt iets voor ze en dat geeft je het gevoel ergens bij te horen, en je hebt zelfvertrouwen. Hier ben je een van de miljoenen voorbijgangers en als Vana ons aan belangrijke mensen voorstelt, glimlacht iedereen beleefd en als ze erbij vertelt dat we heel bijzondere acteurs zijn, denkt iedereen: Het zal wel. Wij glimlachen dan ook en hebben absoluut niets te zeggen. Je kunt moeilijk een diepgaand persoonlijk contact leggen in een minuut van handenschudden. Wij zijn volkomen aan haar overgeleverd en wachten geduldig de eventuele vruchten van haar strategie af. Wat ik hier eigenlijk moet doen is mij niet helemaal duidelijk, omdat er in mijn emploti bijzonder mooie jongens aan het werk zijn met talent en vooral filmervaring die ik mis, en ik geloof dat mijn vijf jaar Nederlandse Comedie misschien wel een drawback is, want ze houden niet van theateracteurs. Ze kunnen buitenlandse acteurs erg goed gebruiken, omdat de scènes in verschillende talen gespeeld worden, en daarna in het Italiaans worden nagesynchroniseerd. Ik heb Alain Delon zien repeteren in een dialoog met Gino Gervi. Alain Delon sprak Frans en Gino Gervi Italiaans; een heel vreemd effect. Maar je moet al een naam hebben voor de box office. Om een buitenlands acteur te gaan lanceren, vinden ze niet zakelijk en ze hebben gelijk. Voor Joop is het iets anders, omdat hij een type verpersoonlijkt dat ik hier noch elders gezien heb.

Rest ons misschien wel het allerbelangrijkste: een absolute zekerheid dat we hier naar toe MOESTEN, dus wachten

we de wonderen, die er moeten gebeuren, af. Het gekke is dat je aan de stad zelf nog niet toekomt. Het feit dat we nu op de Via Veneto zitten en dat tegenover ons de beroemde Chineesachtige mannequin van Dior staat te praten en dat er palmen zijn en prachtig weer en dat iedereen zich hier met een verrukkelijke *élégance* beweegt en dat wij eruitzien als twee volslagen provincialen in idiote kleren, dat er honderd meter verderop Romeinse ruïnes zijn en dat over een paar dagen ons geld op is; het zijn die paar dingen die nog niet helemaal tot ons doordringen, maar alles komt wel.

Dag.

Een kneepje in de bibs van

Ramses

Lieve Shireen,

We hebben zondag en maandag (want het is nu ongeveer half twee) zo hard op onze hotelkamer gewerkt aan artikelen, tekeningen en vertalingen in Engels en Frans van Joops poppennummer, dat je af en toe helemaal vergeet dat je in Rome bent. Maar het geeft wel een voldaan gevoel, omdat we in het begin onze carrière over moeten laten aan Vana, die zo aardig is om ons voor te stellen aan veel mensen en zich reusachtig voor ons uitslooft. Soms denken we naar aanleiding van wat ze zegt dat we morgen een contract hebben. Dan zeggen we heel blasé dat we het niet moeten tekenen voor al te lang, omdat we ook naar New York willen, maar dan blijkt later dat we haar verkeerd begrepen hebben, omdat ze zo'n wonderlijk Engels spreekt. Dan praat ze opeens over iets in December, en dan slaat de angst in me hoe we al die tijd dan rond moeten komen. Dan neemt ze ons mee naar een regisseur, die een film gaat maken met Anita Ekberg en nog geen mannelijke tegenspeler heeft. Volgens Vana moet ik die dan worden, hoewel ze me eigenlijk te jong ervoor vindt, maar je weet nooit, dus heeft ze ons samen aan de man voorgesteld. Toen hij Joop zag begon hij meteen te schreeuwen: 'Hamleto, Hamleto', keek mij zeer onderzoekend aan, gaf ons allebei een hand en verdween weer in zijn kamertje. Dus word ik waarschijnlijk niet de tegenspeler van Anita. Hoe vind je het idee alleen al? Het maakt het allemaal zeer onwezenlijk. We hebben een feestje meegemaakt met 6 jongens en Vana. De jongens hebben het bestaan om de hele nacht geen woord te zeggen en Vana wist van gekkigheid niet wat ze doen moest. Het is een enige vrouw. Overigens zijn hier net zoveel truttige mensen als in Holland. Waarschijnlijk een internationaal kwaad. Zou je deze brief aan de redactie van *Twen* willen sturen of geven? Ik weet het adres niet. Er zit een artikel in waar ik f 100,- voor krijg, dus erg belangrijk. Dag Shireen, hier komt Joop (met veel vuige zond).

Dag lieve Shireen,

Ramses heeft al alles geschreven dus weet ik niets meer. Vanavond worden we aan één of twee agenten voorgesteld (geen politieagenten!). Een beetje té netjes aangekleed zitten we altijd op die mensen te wachten (vanavond dus ook weer). We hebben nl. niets tussen spijkerbroek en net pak. Ik maak mezelf maar wijs dat al die impresario's en regisseurs ons niet durven aan te spreken omdat we té bijzonder en te interessant zijn. Verder doe ik domme dingen bij belangrijke mensen, bijvoorbeeld: ik heb me gisteren voorgesteld met de naam Ramses Shaffy en daarna heb ik de koffie omgeschopt. Een beetje verdrietig!

Soms heb ik al een lucifer aangestoken maar nog geen sigaret in mijn mond.

Om zo iemand te spelen zou ik maanden moeten repeteren.

Shireen, zou je een boekje over de Italiaanse taal, dat Ramses al gekocht heeft, op willen sturen? 't Zit in die bruine tas.

Ons adres is p/a Signora Vana Caruso

Via Angelo Brunetti 54

Roma

Woon je al in 't huis? Wil je dat schrijven?

Dag,

Joop

Doe iedereen de groeten,

Dag,

Dag lieve Shireen,

Je schreef ons dat je al in het huis(je?) woont (zo klein is 't nou ook weer niet). Ik hoop dat je 't daar prettig hebt (voelt).

Ik weet 't niet precies meer, maar ik geloof dat je je première al gehad hebt, zaterdag. Schrijf je hoe dat is afgelopen?

Ik dacht nl. dat het 22 Oct. was. Ramses dacht 29. Anders heel veel succes!

De verzekering ontvangen. Vreselijk moeilijk. Ik geloof dat ik 't niet goed heb ingevuld wat betreft 't zetten van de handtekening van aanvrager en kandidaat, daarom heb ik maar 2 x getekend. Deze uitleg zal jou ook wel niets zeggen. Ze moeten 't op dat bureau maar uitzoeken.

Ook je brief op 't servet ontvangen. Lief om zoveel te schrijven. Maar je weet ons nieuwe adres nog niet, blijkt nu. Omdat we zoveel hebben geschreven, was ik ervan overtuigd dat ik je over de nieuwe kamer had geschreven, maar misschien vergis ik me, of is die brief niet aangekomen.

Nu, dan zal ik 't even schrijven. We hebben een kamer gehuurd in 't centrum, f 120 per maand met schone lakens en zo. Met een hospita die 't heel apart vindt dat we in Cinecita werken.

Maar misschien weet je dat ook niet eens, gek hoor, ik kan 't me bijna niet voorstellen. Nu, we synchroniseren de film na, die op de Walletjes is gemaakt. Ze hebben nl. een paar Nederlandse stemmen nodig om 't een Amsterdamse sfeer te geven. 't Is geen groot werk maar wel leuk. Magali Noël spreekt af en toe ook Nederlands met een enorm accent. Bijv. ze moet zeggen: 'Wat een smerige boel is 't hier.' Nu, dat wordt dan zoiets als: 'Whot ee schmegegere bol ieseteer.' Niemand in Nederland zal 't verstaan en als ze iets verstaan, is 't heel belachelijk. Soms zijn er dialogen van Magali Noël en een balletmeisje (ook Italiaans en zonder enig toneeltalent) dat Vlady moet nasynchroniseren in 't Nederlands. De een beetje heftige scènes zijn dan volkomen belachelijk en er blijft niets van de prestatie over. (Het gevaar van nagesynchroniseerd te worden!) Ik heb onder andere een grote neger nagesynchr. Een

beetje met een Indisch accent. ‘Meid, maak je niet druk, kom maar binnen anders sleep ik je naar binnen.’ Een beetje vreemd, maar niemand zal ’t verstaan buiten Nederland, en dat land is nu eenmaal ’t onbelangrijkste. Het is echt zo. Heel erg. Bijv. alle buitenlandse kranten kan je hier kopen behalve Nederlandse.

Dag poepekind.

Joop

Lieve Shireen,

Reuze bedankt voor de boekjes en de brief. Fijn, dat het werk zo goed gaat. Bedank Sigrid voor haar aandeel in de brief. Joop ligt al te bedde in de vrij grote kamer met een klein raam, een grote kast en een kleine, en een meubel dat wij in Holland niet kennen.

Het is een soort hotelkamer, opgesierd met de poppen van Joop en een enorme rotzooi van kleren, papieren en platen, waarin we zo net twee stille politieagenten hebben binnengelaten. We werden aangehouden op de Via Veneto voor pascontrole en zijn via een politiebureau per auto voor de deur afgezet. Keurig. De Via Veneto is een kleine boulevard, met twee terrassen, die de moeite waard zijn en waarvan er een fascinerend is, door de filmtalk en de Shirley Maclains en verdere grootheden als Alain Delon en Romy Schneider, etc.

Het ruikt naar carrière voor het Café de Paris. Er worden alle talen gesproken en de flitslampen flikkeren soms voor een meisje dat ik niet ken, maar misschien het allernieuwste is. Het geeft je soms het gevoel van de 'Las Vegas'-song van Marlène Dietrich. Je wordt dan woedend dat je er nog niet bent, maar het is een heerlijke energie-injectie.

Eva laat ons volkomen in de steek, wat het financieel erg moeilijk maakt. We leven op de voorschotten van de nasynchronisatie, althans een paar dagen in de week en de rest zien we dan wel. Maar als er dan geen geld is en je niets kunt doen en geen mensen op kunt bellen – is er Rome. Prachtige kerken om te bekijken – politieke redevoeringen op de piazza's om naar te luisteren en die zo grandioos geacteerd worden dat je er veel van leert. En verder heerlijk weer – lopen zonder jas. In een andere studio in hetzelfde gebouw van de nasynchronisatie zagen we opeens een meisje zingen in het Engels. Ze stond met de rug naar ons toe. Opeens draaide ze zich om en was het... Sophia Loren.

Joop en ik waren waanzinnig van spanning. Even later ging ze op een meter afstand voor ons zitten om het lied-

je terug te horen op de band. Ze is schitterend en een soort persoonlijkheid die heel vertrouwd is.

Ze keek ons nieuwsgierig aan, vooral Joop. Joop stelde zich voor dat als hij haar beter leert kennen, om haar mee te nemen naar de Lucky Star en om jou en Tania aan haar voor te stellen. En dit alles heel serieus. Ik bedacht dat ik hetzelfde gevoel kreeg als ik vroeger Ank of Ko zag of Mary Dresselhuys op de Toneelschool, dan dacht ik: Ik zal een keer met deze mensen spelen. Hetzelfde dacht ik nu. We zullen zien. Ze is werkelijk prachtig en spreekt fantastisch Engels en zingt bijzonder goed. Ze schijnt heel hard te werken. Vana is heel erg ziek geweest, zodat veel dingen niet gebeurd zijn. Ze is erg geïnteresseerd in het scenario, maar of ze het zal doen, betwijfel ik. Ze kan zich moeilijk concentreren en is absoluut niet efficiënt. Ze is meer druk bezig dan dat ze werkelijk iets doet, geloof ik, maar ze is een schat en je moet jezelf dwingen om alle tijd te nemen. De proefopname bij Emmer gebeurt donderdag. Ik krijg misschien een baantje bij de commerciële televisie in de trant van: 'Caramela mmmm delizioso', en heb twee liedjes in het Italiaans laten vertalen voor een kwartier zingen voor de televisie.

Het is laat, ik ga slapen.
Mag jij het meisje viespeuk noemen.
Oh, wat vieze vuige zond.
Liever zou ik haar bibsje zoenen.
Oh oogappel, oh liefster kont.

*Daag,
Zoenen
van Ramses*

Dag lieve Shireen,

Vandaag zijn we naar Lida geweest. Ze was jarig. We hebben in Trastevere gegeten. Toen kwam er opeens een vrouw met een viool, waarop we alledrie in lachen uitbarstten en druk met de servetten in de weer gingen. Ramses en Lida gingen toen iets onder de tafel zoeken en kwamen vuurrood weer te voorschijn. Na een wijsje op de viool zei de kelner dat het een Russische vrouw was, waarop ze helemaal veranderde en zeker een kwartier lang heeft ze voor ons gezongen met de viool als gitaar bespelend. Gek hè, het was opeens helemaal geen belachelijke vrouw meer. Daarna zijn we nog naar de Via Veneto geweest en daar heeft Lida een drol gedraaid voor 't tafeltje van Bernard Blier (ze heeft zeker een hekel aan hem). Ik ben erg nieuwsgierig hoe de première is geweest. Eind van deze week zullen we ze wel krijgen. Fijn hè, dat Sharoff jullie zolang in costuums heeft laten repeteren. Je moet ook foto's opsturen, ook van jezelf, gewone close-ups. Niet dat we nu meteen al mensen weten waar we ze aan kunnen laten zien, maar je weet nooit.

Dank je voor de boekjes. 't Is echt moeilijk om te spreken, vooral voor mij. Gelukkig spreken de meeste mensen die eventueel belangrijk zijn, Frans of Engels. Wat voor nummers heb je bedacht of wil je ze niet vertellen? Nu, ik geloof dat wanneer je zoiets goed voor elkaar hebt, je heel snel werk hebt.

Je moet er echt heel hard op werken. Als je in een belangrijke nachtclub werk hebt, word je gezien door Amerikanen, die zijn geloof ik toch belangrijker dan de Italianen, om te beginnen althans. Bij de Italianen moet je nl. alsmear wachten. Morgen of overmorgen gaan we naar Quasco, dat is het hoofd van de Standaardfilm. Hij is getrouwd met een Nederlandse vrouw, die ik gisteren op Cinecita ontmoet heb. Misschien is dat belangrijk.

Je moet wel eens schrijven hoe de kamer in elkaar zit. De kachel is zeker al aan in Holland. Vanavond hebben we tot 2 uur buiten gelopen gewoon in onze pakken, gek hè?

Morgen moet Ramses weer voor de proeffilm (hij is maandag nl. ook al geweest). Met Amerikanen zou dat toch niet voorkomen. Ik geloof wel dat die Emmer hem nodig heeft voor iets, maar wanneer dat gebeurt weet je natuurlijk nooit.

Lida wordt steeds door jongens aangesproken die met haar naar het park willen. Niemand heeft hier nl. een echt vrij appartement zoals in Holland. Nu weet ik niets meer,

dag Joop.

Bedankt voor je brieven!!!!
Zondagnacht
23^e, geloof ik

Lieve Shireen,

We hebben vannacht met Lida tot een heel laat uur op een terras op de Via Veneto gezeten. Het is 's nachts heerlijk warm en overdag stralend weer en iedereen loopt hier nog heel zomers rond. Ik begin enorm de smaak beet te krijgen van Rome. We hebben de hele week nagesynchroniseerd, Magali Noël ontmoet, die m'n liedjes gehoord heeft en er een paar wil gebruiken om een plaat te maken. Ze wil me voorstellen aan een belangrijk man in Parijs: Canetti.

Ze is erg aardig. Emmer, de regisseur van *La ragazza in vetrina*, wil volgende week een filmtest van me maken. Ongelofelijk hè, ik hoop maar dat het doorgaat. Ik heb een scenario gemaakt voor een filmpje van ± 20 minuten, omdat Vana me dat gevraagd had. Ze is op het ogenblik ziek, dus heb ik het haar nog niet voorgelezen. Het is een combinatie van de doofstomme jongen uit het vorige scenario en het maskernummer van Joop + liefdesgeschiedenis. Er is een rol in, die op je lijf is, maar voordat je nu alle contracten op gaat zeggen, vertel ik je dat ik niet denk dat het doorgaat (hoewel ik het zelf heel goed vind), omdat het niet commercieel is, maar het is voor Joop eten en drinken, dus ik ga, als Vana het niet wil, er enorm mee leuren. We hebben mooie foto's laten maken. Gisteravond een feest gehad, wel aardig. Gisteren was het geld op, en ze hadden ons erop voorbereid dat we voor het nasynchroniseren of niet betaald zouden worden of heel weinig. Dus hebben wij een vreemde act opgevoerd, na een half uur te laat gekomen te zijn, dat we vanaf het centrum van Rome naar Cinecitta waren komen lopen en geen cent meer hadden. Toen ontdooiden ze en hebben ze naar een bureau opgebeld dat ons een voorschot gegeven heeft.

Gelukkig!!! Ik heb uitgebreid gesproken met Peter Ustinov, en doe via mij van hem de groeten aan Jan de Meester, hoe gaat je première? Doe de groeten aan Sigrid.

*Dag,
Zoen,
Ramses*

Lieve Shireen,

Eva laat ons stikken, wat heel vermoeiend is. Om elke dag bij de bank te horen dat er niets aangekomen is, maakt iemand razend. Trouwens, ons verblijf hier was er op gebaseerd.

Zou jij kunnen opbellen naar de heer BENDA, redactie *Eva*, Rotogravure, Galgenwater Leiden, om te horen wat er aan de hand is? En zou jij deze brief aan Yoka kunnen geven? Het gaat om een agent waar zij mee samengewerkt heeft (niet van politie, maar een eedzjant),

BEDANKT!!

Wat fijn, van je sukses met *De vrouwtjes*. Schrijf nog eens meer hoe je met Sharoff gewerkt hebt.

Krantenknipsels vind ik zalig, omdat we alles willen weten van Amsterdam. Je hangt met Ingetje aan de muur. Vana is eergisteren zonder aankondiging vertrokken en de proefopname is niet doorgegaan, eenvoudig omdat Emmer niet verschenen is en niet te bereiken valt. Daarmee zijn opeens de deuren van Rome gesloten en moeten we opnieuw beginnen op eigen kracht. We zijn allebei naar een agent gegaan. Ik naar een Italiaan, Castelazzi, en Joop naar een Amerikaan: Kaufman and Lerner, die heel belangrijk is. We hebben de helft van de week geen geld, en worden half en half door Lida onderhouden die we aan het eind van de week weer terugbetalen met het geld van de nasynchronisatie. Soms loop ik tegen de muur van ergernis en heel vaak vind ik het allemaal zalig om alle moeilijkheden te overwinnen. We kennen bijzonder weinig mensen en we zijn na een hoopgevende start teruggevallen in een ongewisse situatie. In elke andere stad dan Rome zou het heel vervelend zijn, dat is het nu ook wel, maar Rome is zo prachtig en dat is heel belangrijk. Ik schrijf je deze feitelijkheden omdat je moet weten hoe moeilijk een nieuwe start in een nieuwe stad is. Holland vormt een schrikbeeld voor ons, dus daar zie je ons voorlopig niet terug, wat er ook gebeurt.

Chance, chance, chance – dat moet komen. We hebben dus de Quasco's ontmoet. Bijzonder aardige mensen en die gaan iets voor ons organiseren. Heel benieuwd.

Dag Shireen.

Zoen v. Ramses

Lieve Shireen,

Heel erg bedankt!

Alles is weer heerlijk hier.

't Vrouwtje van de kamer had al een beetje paniek in de ogen en wij deden overdreven vrolijk en opgewekt tegen haar, want als ze merken dat je geen geld hebt, worden ze bang van je omdat 't hier in Italië werkelijk achter de deur staat (de armoede) van bijna iedereen. Wat we nog niet geschreven hebben, geloof ik, is dat we die Leger des Heils-liederen gezongen hebben zonder een cent. De zaak is failliet (schrijven kan ik niet), dus de ± f 250,- waar we toen op rekenden hebben we nooit gekregen. We hebben wel de laatste dag dat ze ons vroegen om te zingen 't niet gedaan, omdat iemand ons had verteld dat we waarschijnlijk niets kregen.

We hebben een hele avond in de studio's gezeten en gezegd dat we niet wilden zingen zonder eerst geld gezien te hebben. Toen zijn we weggegaan met de overtuiging dat ze ons wel terug zouden bellen omdat ze ons nodig hadden, maar dat was niet zo, ze hebben andere mensen gevraagd (die niet wisten dat ze niets zouden krijgen) en die hebben 't afgemaakt. De film is nu klaar en geen van die mensen ziet ooit geld (de vervelende kanten van Rome).

Fijn van *De Telegraaf*!

De man van *Eva* kan ik levend villen!! Je voelt je zo belazerd en je kan er niets tegen doen. Maar nu is er weer geld voor de kamer en dat is 't belangrijkste en we kunnen er ook wel een tijdje van leven. Mijn regisseur is ziek, maar eind van de week zal ik wel werken, hoop ik?!

*Dag, lieve Shireen,
Dank je, heel erg fijn
Joop*

Lieve Shireen,

Ontzagwekkend bedankt. Heel erg lief van je, je hebt ons enorm geholpen. Het is precies op tijd aangekomen. We hebben echt even een rottijsd gehad, maar nu is het leven weer fijn.

Ik heb gisteren een stukje naar *De Telegraaf* gestuurd en als ze er meer willen hebben, dus als het een rubriek wordt, kan ik je met dat geld in ieder geval terugbetalen, anders met de wonderen die in Rome gebeuren MOETEN.

Donderdag was al een blijde dag. Ik werd 's morgens opgebeld door Henk v/d Meijden, die ik in Holland nooit wilde spreken, omdat hij zo slecht schrijft, maar in Rome dacht ik: Je weet nooit. Met hem zitten praten op de Via Veneto (hij had er nog nooit van gehoord) en een foto van mij weten te verkopen voor f 60,-, heel aardig van hem.

Daar hebben we schulden van terugbetaald en tot vandaag van kunnen leven. Werk van enige importantie is nog niet in aantocht. Ik krijg misschien een nasynchronisatie in het Engels. De regisseur van Joops figuratie is ziek, dus... Joops scenario ligt nog bij de 'Censura', maar dat vind ik toch al erg belangrijk. Eergisteren Sharoff gezien, hij heeft heerlijk zitten vertellen en waarschuwde ons om onze tijd niet te verdoen in Rome. Ik heb toen opeens een nieuw idee gekregen voor een scenario, dat ik nu aan het uitwerken ben. Echt een fijn idee. In het kleine-rollengedoe en de andere werkjes zie ik niets dan geld verdienen om hier te blijven, dus ik moet het met die scenario's over de grote boeg gaan spelen. Het kan hier. Soms heb ik een waanzinnige zin om toneel te spelen, maar als ik in Holland zou zijn had ik voor deze scenario's nooit tijd gehad en daar is het afgezien van de carrière, toch om begonnen. Het idee is: een buitenlandse jongen (ik), rijk aangekleed, komt aan op Stazione Termini om zijn vader te zoeken in Rome, die hij nog nooit gezien heeft. Hij be-

gint bij het laatste adres dat bekend was – Excelsior, hotel op de Via Veneto – en maakt een tocht door de stad – vraagt aan alle huizen waar zijn vader gewoond heeft of de bars, waar hij gezeten heeft. Uit de gesprekken met de mensen (van een paar seconden, elk) wordt duidelijk wie de jongen is, en niet helemaal duidelijk wie de vader, men wil er niet over praten. De jongen eindigt in Trastevere, de armenbuurt, en ziet zijn vader verpauperd terug. In een smalle lange steeg zegt iemand tegen hem – Kijk, daar komt hij aan – de jongen gaat naar zijn vader en is zo bang en teleurgesteld, dat hij doorloopt – keert toch om – holt terug – laatste beeld: twee mensen die met hun houding geen raad weten in een smalle steeg.

Ik heb het niet goed verteld, maar je hebt een klein idee ervan. Ik wil het eigenlijk zelf regisseren, samen met 1 cameraman, die me de technische aanwijzingen geeft. Waarom niet? Ik ken hier een heel fijne Hollandse jongen (cameraman) die op het Centro Sperimentale zit en die zei dat het best kan. Je kunt niet voorzichtig te werk gaan hier. En het is zo fijn om weer creatief aan het werk te zijn. Ik ben zo blij dat Jobs het bandje opgestuurd heeft. Je hebt het heel goed gedaan, vooral een oog, twee ogen, ik wou dat je hier was. Maar als het lukt met de scenario's (het enige wat me werkelijk interesseert, omdat het eigen werk is en een werk, dat je alleen hier kunt doen met een ongelofelijk inspirerende stad), dan hebben we grotere vrijheid en dan kan je er zo inrollen.

*Dag Shireen,
Ontzettend bedankt,
Zoen v.
Ramses*

Lieve Shireen,

Dank je voor je brief met krantenknipsels. Prachtige foto van jou met Ingetje. Moet je opvragen. Van de moeder van Ramses hebben we ook een kritiek gekregen over *De vrolijke vrouwtjes*, *Algemeen Dagblad*. Sigrid en jij waren goed en de gehele voorstelling was veel beter dan *Coriolanus*.

Van Hemert hoeft ook niet meer. Ik vond dat ze er toch wel over durfden schrijven vergeleken met andere afschuwelijke voorstellingen, waar dan nog altijd iets goeds in wordt gezien.

Hoe is 't met de baby's van Femke en Petra?

We weten daar niets van.

Gelukkig hebben we dat werk bij de film gehad, want *Eva* stuurt niets, ook geen antwoord. Ramses zal je wel schrijven wat 't adres is. Zou je dan willen informeren hoe dat zit, en ons zo gauw mogelijk terugschrijven, want die mensen laten niets horen en 't wordt dan een beetje moeilijk hier. Honger lijden we nog niet hoor, en de kamer is al betaald tot half December, maar 't is zo lullig als je niets terug hoort.

Ramses kan dan ook niets doen dan alleen maar weer nieuw werk opsturen met een brief erbij dat 't dit keer echt de laatste keer is. Maar als daar dan ook niet op gereageerd wordt, weet je 't niet meer met je dikke bibsje.

Als je Frank Laufer ziet en als de foto's die hij de laatste keer van me gemaakt heeft goed zijn, zou je er dan één op willen sturen? Dan kan ik die eventueel nabestellen, want je hebt er hier veel nodig en 't is hier erg duur óf heel ouderwets.

Een beetje een vraagbrief, maar 't eerste is 't belangrijkste.

Gisteren ben ik naar Kaufman and Lerner geweest (de grootste agenten van Rome). Ik heb alleen met de secretaresse gesproken, maar die was erg aardig en eventueel werk in de lente. Zodoende wordt *Eva* belangrijk. Gisteravond hebben we bij Quasco en zijn vrouw gegeten. Quasco is 't hoofd van de Standaardfilm en zijn vrouw is Hollands. Heel erg gezellig. Yoka heeft er een maand gelogeed toen ze in Rome was.

Mijnheer Quasco wil ons aan een Belgische filmer voorstellen die massaproducties maakt, dus voor figuratiewerk, wat financieel prettig is en om te beginnen toch de weg blijkt te zijn. Ineens een grote rol kan commercieel gewoon niet.

Langzamerhand wordt het hier herfst, de bomen worden bruin en 't regent nog al eens. Niet zo erg als in Nederland, maar de zomer is voorbij, hoewel ik vanmiddag nog in de zon heb gezeten.

Wat leuk van ds. Nieuwenhuizen, bijvoorbeeld in de grote vakantie, dan gaan we daarna met ons drieën op de trein!

Je moet echt aan de nachtclubnummers werken, want voor meisjes is dat soort werk hier wel te vinden, en alle foto's, die je zelf mooi vindt, bijv. die met Ingetje, nabestellen. Want je moet ze overal achterlaten, ook toneelfoto's. Niet zoals wij tussen de familie plakken, want daar hebben ze geen tijd voor, zodat we de belangrijkste eruit hebben gehaald, op een papier hebben geplakt met de naam van 't stuk, schrijver en rol eronder. Ook van de televisie. En allemaal los in een map zodat 't gemakkelijk te bekijken is, want alle mensen hebben 't erg druk en een beetje zoeken en zo naar de goeie foto is er hier niet bij. (Ik schrijf een beetje wonderlijk, maar ik bedoel dus dat je alles duidelijk en overzichtelijk moet hebben en leesbaar.)

Achter op de close-upfoto die je daar achterlaat moet je een lijst maken met alle theater- en T.V.-ervaringen, te beginnen met 't belangrijkste. Heel duidelijk in 't Engels. Zo, nu weet je alvast wat je kan doen als je er zin in hebt.

Je kan ze ons wel opsturen, maar ze willen toch dat je er zelf bij bent. Maar wie weet kom je met Kerstmis of Pasen een week naar Rome, dan kan je al een paar agenten af en zeggen dat je na 1 Sept. naar Rome komt. Dan heb je 't al een beetje voorbereid hier en weten ze wie je bent als je er in September weer heen gaat. En dan weet je ook wat een heerlijke stad Rome is. Als we dan geld hebben, gaan we hier alles zien, nl. ook de nachtclubs. We zijn er één keer geweest met Lucio (van Yoka) omdat je hier niet zomaar met een meisje kan dansen. Iedereen zegt nee, of je moet alles voor ze betalen. Dus hebben

we al die tijd gezeten, dat was bijna onmogelijk omdat er zó goed gespeeld en gezongen werd en zó slecht gedanst dat je gek werd. Als jij erbij was geweest had je iedereen compleet weggedanst. Ook omdat 't orkest zo bijzonder speelde met tamtams en zo.

De entree met Lucio was wel fijn, iedereen buigt voor hem en in een stampvolle nachtclub wordt er toch een tafel vrijgemaakt. 't Schijnt een louche heer te zijn maar ik vond hem er niet naar uitzien. Met dat louche bedoel ik niet iets louche in 't gezicht of zo, maar hij is erg belangrijk in de onderwereld. Nu weet ik niets meer. Wat schrijf ik vaak 'belangrijk' en 'nl.', hè. Een beetje uitleggerig ben ik bezig.

*Dag lieve Shireen,
Joop.*

Gerda Strooker is niet leuk maar Truus Sneider uit *De Telegraaf* is ook niet mis.

*Dag,
Joop
Windekind*

Lieve Shireen,

Nog niet geheel wakker, idioot om 's morgens *Het Parool* in de bus te vinden. Bijzonder aardig van Maria (het is toch van Maria, hè?). Reuze bedankt voor de laatste brief met de kleine bijlagen van iedereen uit Américain. Ik heb een paar dagen half en half in bed gelegen, door een verstandskies die vervelend werd, maar met penicilline weer geblust is.

Joop staat in de koffiebar nu verwezen voor zich uit te kijken. Het is erg vroeg. Half 10 's morgens. We gaan naar de regisseur van Telerama om het scenario aan te bieden. De pop zit in de koffer. We gaan nu in de bus (Joop heeft een prachtig scenario gemaakt over het nummer met de pop. Als hij het niet neemt, is hij gek, hij zou er gouden pluimen mee kunnen krijgen in Cannes). Het is prachtig weer, wat koud, maar veel mensen lopen zonder jas, ik niet, met jas en das tegen het oor gedrukt, want de verstandskies (de tram rijdt nu) openbaart zich in het oor. Gisteren was Rome afschuwelijk, geen werk, geen geld en een heel slecht humeur. Vanmorgen is er ook niets, behalve een uitstekend humeur en Joop zit erover in hoeveel duizenden lires hij aan de man moet vragen, straks, voor het scenario. Wij hebben nl. geen geld om met de tram terug te gaan. De Telerama heeft mij nog niet teruggevraagd. Schande!!! (Nu worden de bomen toch wel kaal, zegt Joop net.) Hetgeen heel vervelend is, want ik heb erop gerekend. De vorige week doorgebracht met een paar keer nog *Ragazza* nasynchroniseren. Een avond werden we gevraagd om bij maestro zo en zo te komen (bijna een jongen onder de tram) en het bleek dat we Leger des Heils-liederen moesten zingen, omdat er een scènetje in de film zit. Toen we met de papiertjes voor ons en de maestro met vingers zwaaiend, op een rijtje in een keurige kamer moesten zingen 'Heerlijk, heerlijk, zal d'ontmoeting zijn', kreeg het verblijf in Rome iets heel lulligs, dat begrijp je wel. Eergisterenavond moesten we weer, maar

we hadden uit goede bron gehoord, dat we niet betaald zouden worden, dus we zijn in staking gegaan. (Joop mummelt wat naast me over het leven.) We zeiden dat we niet eerder zouden zingen, voordat we geld kregen en gingen demonstratief op de gang zitten. De Italianen hebben de hele avond opgebeld en heen en weer gerend, maar er kwam geen geld, dus gingen we om 1 uur 's nachts weg. Joop interrumpeert me en vraagt of ik er wel bijgeschreven heb dat we er om 9 uur moesten zijn, zodat we wel 4 uur gezeten hebben. Ik neem niet de moeite om het na te rekenen, hij zal wel gelijk hebben.

Flemdebeuten tentebeet. Hoera!!

Dit is een uur later.

Toen we in de studio van Telerama aankwamen (ik heel dom met een koffer voor de pop), werd ons gezegd dat we morgen maar terug moesten komen, en toen stonden we weer buiten en toen dachten we: Dat is geen manier, en zijn weer naar binnen gegaan en gevraagd waar die regisseur dan wel was. Een juffrouw gaf 't adres en we zijn erheen gewandeld (een beetje dom met koffer, altijd een beetje dom, koffers) en toen we daar aankwamen, was de man een beetje verrast en vroeg ons voor een minuut even in een kamer te komen zitten. Ik heb de deur dichtgedaan (had hij maar open laten staan omdat hij dacht: 't Is toch maar een minuut) en Ramses is voor gaan lezen. Toen heb ik de pop aangedaan en toen (veel toen) heeft de regisseur de deur op slot gedaan, omdat volgens hem de mensen zich dood zouden schrikken... Met een beetje angstige ogen, maar heel geïnteresseerd luisterde en keek hij. En zei toen dat dit volkomen nieuw was en dat hij vanavond al gaat praten over de zéér moeilijke moralistische kant van 't nummer. Als hij 't er door krijgt wil hij direct beginnen en vindt het fantastisch. (Eng.) Morgen moeten we weer opbellen en dan gaan we over deze dingen praten. Van-

daag had hij echt geen tijd. We hebben hem achtergelaten met een beetje angst voor ons en een beetje waanzin en enthousiasme in de ogen. Nu, je kent zo'n blik wel. Ramses zegt net: 'Laten we er maar op rekenen dat de Censura "nee" zegt.' Maar dan hebben we altijd nog een jongen (Nederlands en erg aardig) die hier op de school voor filmers zit, een zekere Anton, die helemaal gek werd en ook direct wil beginnen, maar dan is er geen geld en duurt zo'n film maanden eer hij af is, omdat er dan per week een paar opnamen worden gemaakt. Als we geld hadden, zou dat toch heel fijn zijn omdat 't je eigen leeftijd is en iemand waar je dus alles mee bespreekt, maar we hebben geen geld dus maar hopen op Lott. Biagetti (dat is de man van Telerama), dan gebeurt het in kleuren (melkkleuren) en dan zit er geld achter wat heel belangrijk is, niet zo zeer voor ons, maar voor de film en uitwerking. Maar deze man is nu zo geïnteresseerd in ons dat we, als dit niet door kan gaan bij hem, met iets anders aan kunnen komen. Nu hou ik op, want Ramses zit een beetje stil voor me (we hadden nl. nog geld om met de tram terug te gaan maar dat verdrinken we nu aan wijn f 0,50 1/2 liter).

*Dag,
Joop*

Het is allemaal toch heel fijn, want deze man heeft niet alleen de apparatuur en de meters kleurenfilm, hij kan het ook door de Italiaanse bioscoopbond in roulatie laten brengen, vandaar de moeilijkheden met de censuur, die hier werkelijk erg streng is. Maar ik vind dit in ieder geval een hele belangrijke pijl op de boog.
Hopsakete joppegeit.

Zie ik opeens een klein kindje de hoek om komen
met oude appels in haar lieve broek
het kindje is vijftig en heeft natte zomen

en op haar schaterlach rust een oude vloek
zie ik haar opeens een duimpje voor zich uit steken
graaft eventjes diep in de neus
gaat eventjes het bibsje in het meertje weken
en zegt plots een lieve leus:
kom bij me, oude darling, oho.
in 'n do, do, do, do, do, do van Stek
m'n lekkerbek,
m'n scheet!

Als jij ooit naar Rome komt, moet je een paar dingen weten.

- 1 dat, al mocht je de eerste weken alleen Leger des Heils-liederen moeten zingen, je toch een van de belangrijkste stappen in je leven hebt gedaan.
- 2 dat het het beste criterium is om te leren wat je, afgezien van je talent, waard bent als mens.
- 3 dat al mochten wij de beroemdheid krijgen van een Marlon Brando, en je overal introduceren, je het toch zelf zult moeten doen en dezelfde geestelijke ontwikkeling zult moeten doormaken als iedereen, daar helpt, of liever daar kan niemand je bij helpen. Het is het zogenaamde acclimatiseren dat veel moeilijkheden met zich meebrengt.
- 4 Rome is geen theaterstad, alleen film. Nachtclubs zijn alleen om te dansen. Ik kan er met mijn liedjes niet terecht en jij met je nachtclubnummers niet. Een eenvoudige striptease is het enige. Verder is men niet geïnteresseerd.
- 5 Er zijn geen cabarets zoals in Parijs of Holland.
- 6 De meeste mannen zullen voor jou hier wezenloos attractief zijn, maar misschien zal je hun eerste toenadering niet begrijpen en zal je dat dichtklappen. Ik bedoel: men heeft hier een stijl, om zich zo oppervlakkig mogelijk voor te doen en het kost tijd om erachter te komen dat die oppervlakkigheid een tactiek is om zo snel mogelijk beet te krijgen zonder zichzelf te moe-

ten konfronteren. Italianen zijn niet oppervlakkig, zelfs heel gecompliceerd, maar de ‘attitude’ tot vrouwen is snel en eigenlijk heel ongeraffineerd, waardoor vele noordelijke vrouwen er door afgeschrikt worden. Ik bedoel voor de avonturen. Natuurlijk mag men nooit generaliseren.

- 7 De stad is prachtig, maar wordt beheerst door het sociale leven dat een ambtenarensociety is, de industrie – dus geld – en het eigenlijke artistieke leven ligt in Milaan. Alleen de film is hier belangrijk. Er is geen bohème, maar een grote middenmoot aan bourgeoisie, zij het een heel esthetische bourgeoisie. Iedereen is erg nieuwsgierig en alle excentriciteit wordt met grote ogen, afkeurende ogen, bekeken.

Lida Polak heeft het hier erg moeilijk gehad.

- 8 Je zult in de film als vrouw onmiddellijk gekonfronteerd worden met het bedwerk.
- 9 In Rome liggen volgens mij voor jou alle mogelijkheden.
- 10 De volksmensen zijn zalig.

Opa sprak.

Joop wrijft nu zachtjes over,
over de bibs van een lieve hertogin
met een zak met een hoed op.

P.S.: wil je dit knipseltje aan Yoka geven, met alle groeten van DAVE?

Lieve Shireen,

Hoe alles in een dag toch veranderen kan. Gisteren zijn Joop en ik door meneer Quasco meegenomen naar een studio, waar een Belgische Amerikaan een groots opgezette film aan het maken was, *l'Atlantide*. De man was er nog niet, dus wij wachtten met z'n drieën boven op de heuvel, bij de bar. Opeens kwam uit een andere studio een mevrouw, die ik bij Vana ontmoet had. Ze zei me goeden-dag, vroeg hoe het met Vana was, ging weg, kwam terug met een heer, die mij testend aankeek en ik kreeg een rolletje van een paar bladzijden en twee draaidagen in de film van Pietrangeli: *Fantasma (Spoken) a Roma*, met Mastroianni, Vittorio Gassman en anderen. Joop heeft een rol gekregen als spook, misschien is het figuratie, misschien is het wel iets meer, hij moet het Dinsdag doen. Ik werd meteen in de kleren gestoken, geschminkt (een heerlijke ervaring om weer geschminkt te worden, ze hebben een soort Max-Factorspul dat niet afgeeft, ik had me 's nachts vergeten af te schminken en werd de volgende morgen geschminkt wakker, zonder dat er een spoor van te bekennen was op het kussen).

's Avonds om 6 uur stond ik klaar op een brug bij de Tiber. Het is een rolletje van niks, vrijen met een mooi meisje en een paar zinnen (die ik na een poging in het Italiaans, toch maar in het Frans doe, het staat me beter).

Om 9 uur was er nog niets gebeurd en kregen we allemaal een tas met eten, spaghetti, carbonade en heerlijke taart (hoe vind je deze naïeve opsomming, maar eten is heel belangrijk in Rome). En iedereen zat op de fontein van een middeleeuws plein, op de balustraden van de Tiber buiten te eten, terwijl het langzaam donker werd, een heerlijk volk. Tegen 11 uur waren alle spots aan en deed ik de eerste helft van de scène, alleen nog maar vrijen op de brug (de zinnen komen in de studio, maandag) en er stonden volksstammen publiek te kijken langs de oever.

DE EERSTE DAG GEFILMD!!!!!!

Enig hè? Ik ben reuze benieuwd hoe Joop het Dinsdag zal vinden. Hij heeft inmiddels de Belgische Amerikaan ontmoet en die kan ons volgende week laten figureren, hetgeen financieel prettig is en wie weet wie we allemaal ontmoeten. Het is het belangrijkste om in de studio's te zijn. Toen ik gisterenavond om half twee naar huis liep, langs de fantastisch verlichte Romeinse ruïnes en het plein van Michelangelo opgeklommen ben, omdat het zo bijzonder mooi is, vooral 's nachts, voelde ik me erg bevoorrecht – de stad is 's nachts helemaal uitgestorven maar blijft geraffineerd geïllumineerd en er is een zoele wind. Maar vanmorgen regende het. We hebben erg veel geld gehaald, alles betaald, foto's afgehaald. We hebben het zonder *Eva* tot nu toe maar mooi gebolwerkt. Bedankt voor je laatste brief. Fijn, dat je je thuis voelt in het huis.

Dag,
Zoen v. Ramses

P.S.: Dat artikel van Eelko de Jong vind ik enig, misschien nog wat vroeg, en hij schrijft slecht, maar als idee heel leuk. Stuur het op!!!

Dag lieve Shireen,

Fijn hè. Vanmorgen je brief ontvangen met 't verhaal van de Ballenman! Apart hoor! Als je hem binnen had gelaten was hij ter plaatse ziek geworden! Ramses heeft alles al geschreven. Zo zie je, toen ik de vorige keer schreef vond hij dat ik te optimistisch was. En dat jij, voordat je aan de foto's begon, maar eerst eens moest weten hoe moeilijk 't kan zijn. En nu hoe fijn 't kan zijn!

Dag lieve Shireen,

Joop

P.S.: Pas op voor de Ballenman, anders moet je met hem mee langs de terrassen, met je blote bibs met een roosje erin.

*Dag,
Joop*

P.S.: Ik heet hier helemaal geen Joël meer, maar gewoon Joop. Joël = nl. bijna juweel! Een beetje vreemd, hè? In 't Engels maar ook in 't Italiaans.

Lieve Shireen,

Wat grandioos van die telefoon. Het was zo ongelofelijk om alle stemmen weer te horen. Het was bijna naast de deur. Alsof ik een minuut later ook op het feest had kunnen zijn. Zo dichtbij. Ik verlangde naar jou en de anderen. Het is een wereld die hier niet bestaat. Dat moet je goed weten. De Romeinen leven op zichzelf, met andere maatstaven.

Een groep van mensen die elkaar aardig vinden, zonder dat het ze iets oplevert, heb ik hier nog niet ontdekt. Het is iets heel eigens van Amsterdam en je zult het nergens anders vinden. Ik ben erg dankbaar voor dit telefoongesprek. Een vreemde week gehad. Overdag ploeteren en 's avonds het Excelsior Hotel. Ik heb deze twee mensen (moeder en dochter) erg leren waarderen. Het was vaak heel moeilijk, in deze contreien wordt alleen over geld gesproken en toch is de atmosfeer erg interessant. Moe en dochter waren nouveau riche, haar man heeft zich van de grond af opgewerkt tot een groot bankdirecteur.

Nu is hij dood, dus Moe weduwe en dochter verwend, maar ze waren allebei echt, daarom erg aardig. Moe was een nuchtere Hollandse zakenvrouw, heel royaal, maar zei altijd hoeveel het haar gekost had, niet uit onbeleefdheid, maar eenvoudig omdat ze geen werkelijke manieren had. Ze had wel degelijk een soort stijl: nl. ze deed nooit alsof en bleef een toffe Rotterdamse met een heel uitgekookte kijk op mensen, maar ze had eenvoudig geen manieren. Ze liet ons, zonder opzet, de hele tijd voelen dat ze goed deed voor arme drommels en dat wij haar compromitteerden in het hotel zodat niemand meer toenadering tot haar zocht, maar dat kon haar niets schelen, omdat ze ons aardig vond en de rest niet!! Ze zei dit alles met de bedoeling om hartelijk te zijn, wat ze ook was, maar vaak wilde ik het hotel uitrennen.

Zodra ze een regisseur aan zag komen porde ze Joop op om naar hem toe te gaan en had een grote voldoening als

hij kontakt met ze gehad had. Natuurlijk heeft ze een grote rol gespeeld in de carrière van haar man, ze heeft ons fabuleus te eten en te drinken gegeven. Ik heb erg moeten lachen om haar, 'recht op de man af' mentaliteit.

Ik heb een enorm kontakt met haar gehad, tot mijn verbazing, ook heb ik van haar geleerd en een paar zinnen zal ik onthouden, o.a.: 'Ik heb goed gekeken hoe men naar julie (Joop en ik) zat te kijken. Jongens neem een ding van me aan: armoede stoot af.' Ze zei dit niet om te kwetsen, alleen als raadgeving, maar ik kreeg er een enorme kleur van en heb me zeer nerveus gevoeld. Je mag over deze mensen niets in de krant laten schrijven. Deze dingen zullen voor jou nooit een realiteit zijn voor je ze met eigen ogen gezien hebt. Ik heb de zinnen van Joop van Hulzen over dure kleding en chique zijn en verdere materiele dingen in Holland nooit au sérieux genomen, maar hier is het nu eenmaal zo en ik voel er niet voor. In deze etablissementen, de Ritzes en de Carltons, hoor ik niet, zelfs al had ik veel geld en de duurste pakken. En toch is het bijzonder belangrijk; alle relaties kan je hier opdoen, maar zodra ik hier binnenkom voor het vak, voel ik dat ik terrein verlies. Dit soort hotels is voor de allerrijksten, die kunnen met geld respect afdwingen, ik heb het altijd met iets anders moeten doen.

Het is een heerlijk hotel, erg comfortabel, en ik kijk m'n ogen uit wat de mensen betreft. Het is ook erg gezellig, maar ik voel me na deze week, hoe belangrijk hij ook geweest moge zijn en hoe leerrijk en interessant, miserabel. Ik ben de laatste tijd energieloos (iets heel nieuws voor mij). Als tegenweer wordt Joop juist heel energiek, hij heeft ook erg veel kontakten kunnen leggen in het Excelsior Hotel, ik niet. Ik weet dat het snel moet overgaan bij me, het is alsof ik per dag verder wegzink, maar morgen ga ik naar Piazza Zama LOPEN!! Ik heb het er al dagen over dat ik naar het Piazza Zama ga (om te praten over *Sodom en Gommorra*) en telkens stel ik het uit, met weer een ander excuus.

Morgenochtend (het is nu nacht) ga ik er naartoe en om

me er zelf toe te dwingen stop ik de brief nu en ga door na Piazza Zama. Tot morgen.

Ik ben er geweest. Het was om te informeren naar de rol van *Sodom en Gomorra*. Robert Aldrich, de regisseur, is nog niet aangekomen en ik moet volgende week maandag terugbellen. Ik ben erg blij dat ik er geweest ben, anders heb ik ieder moment het gevoel dat ik opgebeld kan worden, terwijl er niets aan de hand is. Het is nogal koud, maar prachtig weer. Ik heb er weer zin in. Straks voor de laatste keer naar het Excelsior Hotel. Ze gaan vanmiddag om half 3 naar Holland terug. Het zijn heel aardige mensen geweest. Joop moet vanmiddag showen, mannenmode-show. Hij is erg zenuwachtig, maar het is natuurlijk reuze leuk. Ik heb de expresbrief gisteren pas gekregen door een fout van het postkantoor. Wat ontzettend lief van je, dat je het allemaal zo regelt, ook van Van Vliet. Ik heb alleen slechte foto's van de televisie, waar ik er 1 van kan opsturen omdat ik op de rest zeer onduidelijk sta. Ik zal een paar foto's van Joop en mij in Rome laten maken, dan heeft Van Vliet er meer aan. Ik hoop dat die in 1 dag klaar kunnen zijn. Ik ken een jongen die dat doen wil, maar daar moet hij natuurlijk wel wat geld voor hebben. Kan je aan Van Vliet vragen of dat kan? Die foto's heb je waarschijnlijk niet eerder dan vrijdag.

Benda heeft alle artikelen, die ik hem heb gegeven voor dat ik naar Rome ging, betaald. Hij heeft me gevraagd om nog 3 artikels à f 150,- (text + tekening van Joop) te maken, waarvan hij het geld meteen op zou sturen. Ik heb die dus geschreven + een artikel over de nasynchronisatie voor *Televizier*. Dus hij is mij f 600,- schuldig. Maar omdat de hele reeks artikelen voor *Eva* (verhalen + tekening) blijkbaar niet gepubliceerd zijn (waarom begrijp ik niet, hij wilde ze met alle geweld hebben), zal hij de 3 voor *Eva* waarschijnlijk niet willen betalen, omdat de andere 7 hem natuurlijk een enorme strop hebben bezorgd, maar dat is zijn eigen schuld, anders had hij het niet moeten vragen.

Het is half twee 's nachts, moet gauw even postzegels halen (dat kan hier in een bar) om de brief te posten.

De mensen (moeder en dochter) waren zo grandioos vandaag. Ze gaven ons geld. Vele mensen kunnen op vele manieren geld geven maar dit was zo ontroerend hartelijk, dat ik deze mensen voor altijd heel graag zal mogen, niet om het geld natuurlijk maar om een ongelofelijke warmte. Ik vind het nodig je dit te schrijven, want mijn voorafgaande zinnen mogen wat vreemd lijken anders.

Nu gauw postzegels halen.

Lieve Shireen,

De laatste regel kan ik 'ook' niet lezen van Ramses brief. Wat fijn van die telefoon. Fantastisch aardig ben jij ~~toch~~!! Nou ga jij kijken wat hier stond. Daar stond 'toch', maar als je 't leest met uitroeptekens dan is 't net alsof ik 't nooit had gedacht. Wat ben ik uitleggerig.

Deze mevrouw en haar dochter waren zo aardig dat we ze nu echt missen. Als je er iets over zou schrijven doe 't dan op een heel fijne manier, want ik geloof dat ze dat toch wel fijn vinden voor kennissen en zo, vooral de dochter. Als je schrijft bijv. dat we ze hier ontmoet hebben en ons uit hebben genomen naar 't Excelsior en eten en zo!

Nu hou ik vlug op. Morgen moeten we toch *Joseph en zijn broers* doen. Fijn hè. Zo gauw mogelijk komen de foto's. We hadden nl. geen cent meer. Nu wel. Heb vanmiddag heel slecht geshowd, maar f 60,- verdiend.

Dag,

Er komt heel vlug een brief van mij die iets beter is. Ik had nl. al een brief geschreven maar toen ging 't net slecht en nu gaat 't goed dus die brief is niet goed.

Dag lieve Shireen,

Joop

Eén van Ramses gaat er toch bij, misschien heeft 't haast, denken we, en we hebben toch voor onszelf ook foto's nodig, die zijn dus nooit weg, ook als jij ze niet zou kunnen gebruiken. Een Hollandse jongen gaat ze maken.

P.S.: 't Is een oude brief. Gek eigenlijk, van 3 dagen geleden en alles is anders.

OUDE BRIEF

ZONDAG

Lieve Shireen,

Wat bijzonder fijn van die telefoon. Eerst schrok ik me rot, ik dacht een ongeluk of zo en toen ineens al die mensen. Gek, zo'n atmosfeer die door de telefoon zelfs te voelen is. Zal je hier, geloof ik, nooit vinden. Heel erg bedankt! 't Geeft moed! Vanmorgen zijn we naar Cinecita geweest om iets na te synchroniseren. 't Was heel onverwachts dus wel fijn, al was 't maar éénmaal. Van de scène op de scooter hoor ik maar niets. Waarschijnlijk morgen. Van dat wachten hier word je gek. Dinsdag ga ik, lach niet, showen voor een herenmodezaak. Wat je al niet doet hier. De man vroeg of ik 't kon en deed meteen voor hoe ik lopen moest. Ik keek toen zo duur terug dat hij niet durfde te vragen of ik 't wilde proberen. Dat was hij nl. wel van plan. Als ik hier in de kamer probeer te lopen voel ik me belachelijk, dus wat 't wordt weet ik niet.

Vanavond gaan we weer in Excelsior eten, overdag door de regen en miezerig, 's avonds heel duur in Excelsior binnen komen. We hebben in de bar gedanst met ieder twee drankjes. Dat kostte mevrouw f 120,-. Niet mis. Vooral als je 't nodig hebt. Maar maak je niet ongerust want misschien morgen maar zeker dinsdag krijg ik geld voor dat showen en zaterdag van die nasynchronisatie!

Het lijkt me toch fijner voor Van Vliet als ze met het artikel wachten tot de foto's van ons uit Rome er zijn, want anders heeft hij zo'n kale pagina.

Als hij het zonder kan, stuur ik hier maar een belachelijke foto van de T.V. Hoe vind je die, troela?

Ik schaam me dood voor deze bijvoegsels, maar misschien zijn ze toch praktisch.

De bank is
Banca d'America & d'Italia
Largo Tritone 161
Roma

Ik heb nu toch maar weer een nieuw artikel naar Henk gestuurd, maar het is een beetje vreemd, met veertjes die uit een neus komen en zo, dus ik weet niet of hij het neemt.

Lieve Shireen,

Ik kan de jongen niet bereiken die de foto's moet maken. Hopelijk morgen. Joop en ik zijn vanavond principieel naar verschillende bars gegaan omdat ik vanmiddag alleen veel succes had met relaties winnen. Dus Joop ging naar de Colony Club en ik naar Miauw of zoiets, een Amerikaanse bar waar ik nog niet geweest was. Ik zat daar, keurig in het pak, een beetje voor mij uit te staren. Miauw of Liauw, weet ik veel, bleek een ietwat touristique verlichte bar, er waren weinig mensen, niets te maken hebbende met film, dus ik dacht erover niet lang te blijven. Opeens kwam een grijze Amerikaanse van ongeveer 50 jaar straal-lazerus binnen zeilen, ging naast mij zitten, en probeerde haar dronkenschap te beheersen. Na even geneuried te hebben, begon ze tegen me te praten, vertelde dat ze 3 keer getrouwd was geweest en de laatste echtgenoot was op de trouwdag, toen alles getekend was, voorgoed verdwenen en kwam pas terug in de rechtszaal voor de scheiding. Maar hij had zijn zin gekregen, hij was Amerikaan geworden (oorspronkelijk stateloos, dus had het wijfje grof bedonderd). Enfin, ze praatte een eind weg en ik zei opeens dat ik zo dolgraag piano wou spelen. De pianist voelde zich nl. niet goed, dus zwoegde zich door de avond heen en ik wilde maar al te graag, omdat ik in 3 maanden geen piano aangeraakt heb. Ik had het amper tegen de vrouw gezegd of ze sleurde me erheen. Ik heb gespeeld, vele mensen om de piano – succes gehad – het sloeg als een bom in bij de vrouw. Ze wou een keer met me naar bed, zei ze. Ik dacht: Als het vanavond dan maar niet hoeft. Ik vertelde haar dat ik een acteur was, dat vond ze nog mooier, ging me aan de barman voorstellen, hetgeen wel fijn was, want inmiddels waren er veel Amerikaanse filmmensen binnengekomen, dus het is toch wel een film hang-out, dus je weet nooit. Het vrouwtje ging uit louter

enthousiasme haar mimelessen van 20 jaar geleden demonstrenen en miemde hoe haar zoon en dochter waren en later miemde ze dat ik ons beider jassen moest halen. Ik dacht: Nu krijgen we het. Het regende buiten afgrijselijk en ze liep krijsend 'A foggy day in London town' naast me te zingen. We kregen een taxi en ze wou meteen met mij naar haar huis en gaf mij haar (goedgevulde) beurs en sigaretten. Ik zei dat ik naar mijn huis moest, wat ze nog beter vond, dan zou ze met me mee gaan. Ik zei: 'Mevrouw, ik leef niet alleen' (wat een uitdrukking). Toen werd het menens. Ze krijste: 'Shed up, lousy fool.' Ik kon niet meer van het lachen. Ze werd woedend en krijste dat ze haar beurs terug wilde en haar sigaretten en dat ik de taxi uit moest. Ik zei: 'Wait a minute, you drive me home, otherwise I'll put you in a peculiar situation.'

Ze schreeuwde tegen de chauffeur dat hij moest stoppen. Ik zei rustig tegen hem dat hij naar de Via Rasella moest, hetgeen hij deed. Toen zei ze me dat ze helemaal niet in een peculiar situation zou komen omdat ze vroeger judo geleerd had, en begon enige grepen op mij uit te oefenen.

Ik kon niet meer van het lachen, wat haar alsmaar razender maakte (ik lieg echt geen woord). Eindelijk kwamen we voor mijn huis en toen heeft ze me onder chique uitroepen van: 'Drop dead, go to hell', een beetje dom tegen mijn bibs duwend de auto uitgewerkt. Toen ik op mijn kamer kwam vond ik het zo zonde dat ik haar beurs niet leeggestolen heb, maar misschien is het beter dat ik het niet gedaan heb, omdat ik anders nooit meer in die bar komen kan. Enfin, dat was dat. Morgenochtend, als het niet regent, want vandaag ging de opname om deze reden niet door, moeten Joop en ik een Engelse dialoog zeggen in *Joseph en zijn broers*, een story die ons uiteraard niet vreemd is. Gek eigenlijk, hè?

*Dag lieve Shireen,
Zoen Ramses*

Lieve Shireen,

Net je scenario en brief gekregen. Om 2 uur 's nachts (Lou had al een gedeelte voorgelezen door de telefoon, omdat de signora vertelde, toen ik haar vanuit een restaurant opbelde, dat er een Espresso 'boodschap' gekomen was in het Hollands. Daarom vroeg ik Lou, die toen ook thuis was, het even voor te lezen. Dus vergeef me de indiscretie). Maar nu thuisgekomen, en nu naar bed gaande, heb ik je scenario nog niet gelezen. Doe het morgen, want ik moet snel naar bed (morgen heel vroeg op).

Vandaag begon als de ergste dag in Rome – mentaal waren we niets meer waard – alles was tegengelopen, MAAR!!! we lopen langs Rosati. Ik dacht: Even kijken of Vana (die ik alweer een maand niet gezien had) er zit. En ze zat er. Joop heeft morgen meteen werk. Ik hoorde dat *Sodom en Gomorra* niet in Israël, maar in Marokko (waar ik makkelijk heen kan) gedraaid wordt, dus ik kreeg weer hoop. Toen kwam er een vrouw binnen, die Vana vertelde dat ze met Robert Aldrich, de regisseur van *S. en G.*, werkte. Ik haakte er meteen op in. Ze zei dat het voor buitenlanders praktisch onmogelijk was om in de film te komen, maar toen ik plots liet vallen dat ik Egyptenaar ben, sprong ze van verbazing in de lucht, en zei dat dat heel nieuw was en dat ze er misschien publiciteit uit zou kunnen slaan in de vorm van een pharao in *Sodom en Gomorra*, etc. De rol, waar ik al deze weken op gewacht heb, was al vergeven aan een Italiaan, maar Robert Aldrich was niet erg tevreden met hem. Dus ze zou vanavond onder het eten met Aldrich een geintje maken over de pharao in *Sodom en Gomorra* en mij aldus introduceren.

Vana hielp schattig door te zeggen, dat ik een groot acteur was, dus moet ik morgenochtend naar de studio en dan zal die vrouw me aan Aldrich voorstellen. Hoe vind je

DAT!! Joop heeft morgenochtend werk. Weliswaar figuratie (weer met Anita Ekberg) maar er is eindelijk weer geld. Hoendewene, Bliebenteeg. Ontzagwekkend bedankt en bedank ook Jan Retèl, voor de telefoon van Chris Fry. Ik heb hem meteen opgebeld, hij was bijzonder aardig en zal mij zo gauw mogelijk opbellen omdat hij gisteravond hier gekomen is en voorlopig het een en ander moet regelen. Lou heeft een grandioos scenario gemaakt en een uniek contact gehad met Fellini, enfin, dat vertelt hij je wel. Het was bijzonder gezellig met Lou + vele aardige Italiaanse vrienden.

Rome siddert weer van de spanning en de deur naar de wereld staat weer op een kier, maar we moeten natuurlijk nooit verbaasd zijn als hij morgen weer net zo hard dichtslaat.

Dag Zoen v. Ramses

Lieve Shireen,

Er is weer hoop, morgen heb ik werk en Ramses moet naar de regisseur van *Sodom en Gomorra*.

't Was een afschuwelijke dag.

Heb je brief gelezen en scenario.

Weet je, wij hebben net een scenario gemaakt van een kat (jij hond), doofstomme jongen met maskers (mijn masker-nummer) en een meisje. Gek hè? Heel veel dezelfde atmosferen en daarom vind ik 't heel fijn, jouw scenario. Juist wat sfeer betreft omdat 't mijn sfeer is en die van Ramses. Maar wij hebben van dat scenario van $\pm \frac{1}{2}$ uur na een middag denken een scenario van 15 minuten gemaakt. Dus alleen 't belangrijkste gehouden.

En dat vind ik ook 't bezwaar van jouw scenario, wanneer 't een lange speelfilm zou worden iets minder.

Maar een korte film moet overduidelijk zijn en één of twee problemen behandelen die je eigenlijk in een paar regels op kan schrijven en beginnen en eindigen.

In jouw scenario zijn veel problemen en nu nog te ingewikkeld in elkaar verweven om één of twee lijnen te kunnen zien. Ik bedoel dus direct te kunnen zien. 't Moet er overduidelijk uitspringen en niet verwarrend werken zodat je weer kleine exposés nodig hebt.

Bijv. de scènes tussen de doofstomme jongen en 't meisje zijn veel meer een geheel dan die van de andere jongen, en door deze dan met elkaar te verweven maak je 't eerste zwakker.

Ik schrijf er nog over, 't is nu $\frac{1}{2}$ 3, nee 3 uur en om half 7 moet ik op, dus eindig ik nu.

Dag lieve Shireen

Joop

Ik schrijf gauw wat meer, maar ben nu doodop.

Joop

Joop zegt, dat ik het scenario moet lezen, maar ik ben nu veel te moe, doe het liever als ik uitgeslapen ben, en ga je er dan uitgebreid over schrijven.

Dag, wat zou je nu doen, slapen waarschijnlijk. Het is bijna half vier.

Ramses

Als ik het te auto biografisch schrijf
 is het slecht. In het verhaal van
 "Rauzes" is als verhaal te gecompliceerd
 voor een korte film de enige mogelijk-
 heid die ik heb (was), maar als offer is
 het een uitgangspunt, dat ik erg goed
 vind. Misschien kan ik er wat mee doen
 vind je dat erg? Ueel eerlijke schrijver
 "Ja hebben suorane lijst gisteren
 van productie etc dus we kunnen
 heel het nu in ander afgragen, de
 vorige week toen kon ik was, konden
 we niet doen. Kon had daar kritiek op
 heel beheerst overgeen, maar dat zullen
 wel vele mensen hebben, die versers met
 de gelyede energie van een gedepte huizen
 haard in het instel valig droomwereld
 belanden voor een paar dagen. Gisteren
 waren we gewoon strak, ik kon ook niet aan
 je schrijven, maar nu is er weer dit wonderlijke
 gdoe met Clayton + dan lijst van nieuwe
 mogelijkheden we hebben nog steeds een
 geld, dus als dat artikel in Tel Aviv, over
 de druk komt zullen wij zeer gelukkig
 wezen wezen pruudklederen

Als ik het te auto biografisch schrijf is het slecht. In het verhaal van "Rauzes" is als verhaal te gecompliceerd voor een korte film de enige mogelijkheid die ik heb (was), maar als offer is het een uitgangspunt, dat ik erg goed vind. Misschien kan ik er wat mee doen vind je dat erg? Ueel eerlijke schrijver "Ja hebben suorane lijst gisteren van productie etc dus we kunnen heel het nu in ander afgragen, de vorige week toen kon ik was, konden we niet doen. Kon had daar kritiek op heel beheerst overgeen, maar dat zullen wel vele mensen hebben, die versers met de gelyede energie van een gedepte huizen haard in het instel valig droomwereld belanden voor een paar dagen. Gisteren waren we gewoon strak, ik kon ook niet aan je schrijven, maar nu is er weer dit wonderlijke gdoe met Clayton + dan lijst van nieuwe mogelijkheden we hebben nog steeds een geld, dus als dat artikel in Tel Aviv, over de druk komt zullen wij zeer gelukkig wezen wezen pruudklederen

Het kon er zelden voorkomen, dat ik zo veel meer schreef. Dit is het laatste dat ik heb geschreven.

Lieve Shireen,

Je hebt het wel gehoord van de *l'Aiglon*-geschiedenis. We zitten allebei nog te trillen op de benen, maar ik vind dat deze historie niet behandeld moet worden in de trant van: er zal toch wel niets van komen. Joop moet er voor vechten. Ik heb je scenario gelezen. Ik vind er bijzonder fijne dingen in. Als scenario is het gewoon nog niet af en het is volgens mij of het verhaal van 'Ramses' die de flashback is en het verhaal van Joop en Shireen zou willen zijn, dus Joop en Shireen bestaan eigenlijk niet, dus hij blijft een verhouding met de oudere vrouw hebben. (Ik begrijp dat je dat niet helemaal bedoelt, maar dan krijgt de vrouw een rythme en de vrouw wordt verzwakt om Joop in huis te nemen.) Of het verhaal van Joop en Shireen staat op zichzelf. Je hebt er fantastische vondsten in. Vooral in het verhaal van Joop en Shireen zijn heel mooie dingen. Je hebt me aan een idee geholpen. Ik kan voor mijzelf nl. heel slecht dingen schrijven. Ik weet gewoon niet in welke sfeer. Als ik het te autobiografisch schrijf, is het slecht. En het verhaal van 'Ramses' is als verhaal te gecompliceerd voor een korte film (de enige mogelijkheid die ik heb hier), maar als sfeer is het een uitgangspunt, dat ik erg goed vind. Misschien kan ik er wat mee doen. Vind je dat erg? HEEL EERLIJK SCHRIJVEN!! Ik heb een enorme lijst gekregen van producties etc., dus we kunnen weer het een en ander afgrazen. De vorige week, toen Lou er was, konden we niets doen. Lou had daar kritiek op, heel beheerst overigens, maar dat zullen wel vele mensen hebben die kersvers met de geoliede energie van een gedegen huis en haard in deze wisselvallige droomwereld belanden voor een paar dagen. Gisteren waren we gewoon stuk, ik kon ook niet aan je schrijven, maar nu is er weer dit wonderlijke gedoe met *l'Aiglon* + een lijst van nieuwe mogelijkheden. We hebben nog steeds geen geld, dus als dat artikel in *Televizier* over de brug komt, zullen wij zeer geluukig wezen wezen premdekleedetret.

Ik ben er achtergekomen dat ik zo volkomen geloof in het leven, maar zo erg geloof dat ik het doodgewoon vond om naar Rome te komen zonder organisatie, zonder zekerheid, zonder geld, op de bonnefooi, dat ik toch verbaasd was dat het paradijs niet meteen was te realiseren. Ik vind de moeilijkheden die we hier hebben eigenlijk uiterst ongewoon, terwijl ik er nooit aan gedacht heb dat het belachelijk was om zo irreëel in het leven te geloven. Dus, laten we dan maar extra in het leven geloven, in alle wonderen.

Zoen v. Ramses

Lieve Shireen,

Gisteren heb ik een show gezien in de Salone Marguérita, een prachtig klein vaudeville theater, uit ± 1900, dat nu weer helemaal opgekalefaterd is. Daar zou jij wel iets kunnen doen, maar het moet steengoed zijn. Er werden een soort veredelde nachtclubnummers gebracht. Het gaat alleen om sex en heel goed vakmanschap. Wat de sex betreft kan je zo ver gaan als je wilt, maar het moet technisch áf zijn. Je kunt niet zomaar een beetje gaan dansen, zoals wij dat heel fijn van je vinden, maar er zijn in de show hele goede technische dansers, dus daar kan je niet mee concurreren. Het nummer kan ook niet subtiel, of poëtisch of vaag lief zijn, het moet sex zijn, en heel duidelijk ook, en heel geraffineerd. Je kunt gaan tot een volledige striptease, zonder dat je beschouwd wordt als een hoer. Met 2 nummers ben je klaar. De zaal moet door je gethrild worden, ik zou je niet aanraden om op komisch te gaan, want ze hebben hier een ander gevoel voor humor dan wij. Ik zou ook niet praten en ook niet werkelijk dansen, wat dan wel, moet je maar eens goed over nadenken. Je moet de zaal verdomd intelligent verleiden, ze zijn op dit gebied heel wat gewend. Je moet met je charmes heel royaal omspringen. Ik stuur je hier het programma, dan heb je een kleine indruk. Jimmy Albright is zeer genegen om je erbij te helpen. Hij heeft in zoveel nachtclubs gewerkt, hij weet wat het moet zijn, maar de goede jongen zit in Rome en niet in Amsterdam en wie je daar moet helpen, weet ik eigenlijk niet, omdat het niet zomaar een leuk cabaretnummer mag worden. Ik zit zelf ook hard na te denken wat ik er zou kunnen doen, maar als ik naakt ga rondlopen, wordt het niet zo interessant, denk ik, en mijn liedjes zijn niet geschikt. Het is natuurlijk een heel commerciële bedoeling.

Gisteravond naar een fantastische voorstelling geweest. Een paar acteurs van topklasse hadden een cabaret samengesteld, zoals ik het in Parijs veel gezien heb en in Rome tot nu toe miste.

Tedeschi, de man met wie ik de Telerama-filmpjes gedaan heb, HA, HOEI, HOEI, eindelijk. Joop komt net binnen en zegt dat de kasteelscène morgen begint. Hier heeft hij 3 weken op zitten wachten. Het is dan wel figuratie, maar het is geld en vooral werk, bezig zijn, want de laatste weken was het toch een flapdrollige halftouristische liefjetijd,

Ik zou het ook een behude tijd, kunnen noemen. Nee, wacht even. Neen Shireen, dat wil ik niet hebben, schei uit ben je gek zeg, Shireen, pas op hoor. Au, ik zal je leren, kleine meid, ja, ja, hoepsakee, ik haal je toch wel in. Zo, nu gaan we even gezellig heetepeteeten, waar ben je nou? Au, o daar. Ik zie je wel, even een stoel halen, kleine meid, even bedrijvig in het rond scharrelen, op de kast – paf – onder de kast.

Zit je een beetje vies te zingen
 Over werelds vuige zond,
 In gedacht zie je Erik van Ingen
 Zitten op z'n grote kont.

Om op Tedeschi door te gaan, een fantastisch acteur, maar er was een vrouw, ongelofelijk. Internationale klasse, heel intelligent, een beetje Magnani-achtig en oergeestig, veegde alle anderen van het toneel. Er was een scène waar ik in gebleven ben en die ik je even zal beschrijven.

Een onderwijzeres of lerares, weet ik veel, in ieder geval van privé-lessen (een oudere actrice) geeft les aan een jongen – over waardigheid en levensstijl in de stijl van het

boekje *Hoe hoort het*. De les is afgelopen, de jongen betaalt en gaat weg, er wordt gebeld, een vrouw met een gekke hoed komt binnen en een paraplu. De onderwijzeres vraagt of ze een les komt nemen. De vrouw begint een beetje voor zich uit te fluiten. De onderwijzeres ouwehoert dan, dat ze rustig mag fluiten en dat iedereen zich altijd thuis moet voelen en dat ze maar moet gaan zitten. Vrouw fluit en zwaait een beetje met een paraplu.

De onderwijzeres weet met de situatie geen raad en ouwehoert nerveus door.

De vrouw roept opeens à la Fien de la Mar: 'STIL!', met donderstem.

De onderwijzeres wordt pissig: 'Maar, mevrouw, u permitteert zich een vreemde houding, mijn man...'

De vrouw begint te gieren en zegt: 'Ze heeft een man, laat me niet lachen, die heeft een man...'

De onderwijzeres wordt kwaad.

Vrouw: 'Tut, tut, tut.'

De onderwijzers vraagt waarom ze überhaupt gekomen is.

De vrouw antwoordt: 'Jij zou weleens willen weten waarom ik hier gekomen ben, hè? Dat zou jij weleens willen weten. Nou ik zal je zeggen waarvoor ik gekomen ben. Hiervoor...' en geeft de onderwijzers een paar klappen in d'r smoel en verlaat het pand...

Gehuild heb ik, omdat het onzinnig was. De vrouw werd door die actrice, waar ik net over schreef, fabuleus gespeeld. Het publiek gaf geen krimp en keek vaak meer verbaasd naar mij, omdat ik zo lachte, dan naar het toneel. Een duur, stom, snobish publiek (de goedkoopste plaats is f 12, ik had een vrijkaart, hum, hum).

Een heerlijke avond.

Ik lig in bed te schrijven. De señora heeft me net bijna van het leven beroofd. Ze is kwaad op een Amerikaans meisje dat hier woont en niet betaalt. De señora kwam op een stoel naast mijn sponde het verhaal doen, wond zich-

zelf al vertellende op en zei de zinnen, die ze tegen het meisje wil gaan zeggen, nogal gemeend tegen mij, en ze zou d'r wurgen, en opeens slaat ze de handen om m'n keel. Toen ging de telefoon. Ik moest ook naar de studio komen!

Lieve Shireen,

Het is half tien in de morgen en ik zit verdwaasd en suf met een vreemde pancake op te wachten in de kleedkamer van een studio in afwachting van wat gaat komen. Maandag heb ik de rol neergelegd in *Fantasmia a Roma*: een meisjeszonen van 2 tot 8 uur, nu doe ik iets vreemds in een serie televisiefilmpjes – reclame – voor Knorr-soep. Eergisteren kwam ik hier voor het eerst. De regisseur zei: ‘Ga daar maar staan en zeg dat en dat.’ (In het Italiaans.) Ik had geen idee wie of wat ik moest zijn en niemand had de tijd om het me uit te leggen, een acteur (goddelijke heer – pure comediant tussen Ko en Vittorio De Sica – bel uomo –), de hoofdrol, vertelde me gauw even dat hij een detective was en ik zijn assistent en dat we maar een beetje gek moesten doen. De scène werd een keer gerepeteerd, ik was doodzenuwachtig, probeerde droog komisch te zijn, wat niet geapprecieerd werd – de regisseur schreeuwde dat ik iets moest doen en niet zo dom moest staan – ik vroeg hem wat de situatie was – een stortvloed van zinnen, die ik niet begreep – pronto – opname – iedereen vond me niets – een moeilijke dag. Opeens kon het me niet meer schelen en maakte ik er maar een hystericus van, wat opeens erg geapprecieerd werd – de acteur begon opeens heftig te schmieren en gisteren waren we ingewerkt als komisch duo. Ik praat nu al aardig Italiaans, maar begrijp geen woord van de scènes en doe alles op intuïtie. Ik speel nu een soort gek, waanzinnig van ijver, die doet alsof hij alles begrijpt, maar een geheim heeft, dat niet tot hem doordringt. ‘Oude Hein’-tonen in het Italiaans, als ik moet antwoorden op een zin, die net zo goed in het Chinees tegen me gesproken kon worden. Ik begin opeens hard te lachen, midden in de zinnen van anderen (ik weet nooit wanneer een zin ophoudt, of het alleen maar een adempauze is), loop iedereen voor de voeten omdat er geen mise-en-scène aangegeven wordt en alles pijlsnel opgenomen wordt.

De acteur giert om me en we hebben samen veel plezier, een soort schnabbel atmosfeer in de trant van: vlug, maar mooi. Je hebt geen idee hoe gek het is om iets te doen, wat je niet kunt controleren. Ik moet nu op... Ik ben weer af, een vreemde scène neergelegd. Ik dacht dat een actrice zei: 'Ik heb 200 vorken opgegeten.' Dat is grappig bedoeld, dacht ik, dus laat ik maar hard gaan lachen. (Ik zoek het meer in oergeestige mimiek, want ik geloof dat mijn zinnen weinig nuance hebben.) Maar het bleek dat ze 200 pakjes Knorr-soep had gegeten, hetgeen net zo grappig kon zijn, vond ik. Toch moest de hele scène overgedaan worden omdat ik het product niet uit mocht lachen. De aanwezige directeur van Knorr kwaad op mij, omdat elke meter film hem centen kost. Ik geloof dat het lendewater is, wat ik doe. Joop Doderer was hier beter op zijn plaats geweest. Het zijn korte filmpjes van ± 4 minuten. We hebben al een hele serie af, een soort strip. Ik zal 14 dagen lang op de T.V. te zien zijn (nagesynchroniseerd). Ben zeer benieuwd. Ik ga nu eten – het is lunchtijd...

Het was erg lekker – gepraat met een hoer van een actrice van in de 40, die me haar leven blootgelegd heeft en me zo naïef vindt dat ze me verteld heeft dat ze nog maagd is en gisteren 29 geworden is. Toen ik zei dat ze 2 jaar ouder was dan ik, sloeg haar dit geheel niet uit het veld.

Daarna heb ik een dolkomische scène gedaan met een lampenkap op mijn hoofd. Waarom die lampenkap, begreep ik niet, dus deed ik maar alsof ik als blinde door het leven ging, overal leuk vallend met uitgestrekte handen tot ik in mijn drift het decor omgooide, wat veel tijd nam om het weer recht te zetten. (Tijd is geld, dus de Knorr-directeur HAAT ME.) Verder een doodvermoeiende middag, omdat ik gisteravond gedanst heb en pas tegen vijven naar bed ging. Een dag in de studio begint om 9 uur en eindigt om 9 uur 's avonds. Het is nu 9.30. Ik ben doodmoe. Het schijnt toch allemaal bevallen te zijn, want het kantoor riep: 'Bravo bravissimo', toen ik binnenkwam

en ze willen me maandag weer hebben voor een andere strip. Jammer genoeg zonder die fijne acteur, dus het zal wel niet zo leuk zijn. Ik was zo moe, dat ik (in Joops stijl) heel duidelijk en een poging doende om ondanks de moeheid een joviaal sortie te maken, iedereen toeriep: 'Arrivederci', wat zoveel wil zeggen als 'Tot ziens', en dan heel serieus.

Een beetje onwerkelijk ging ik de deur uit. Joop figureert al twee dagen en nachten in *Fantasmia a Roma*, als dichter met een grote hoed op. We hebben gewoon even een gekke tijd. Ik ga een nieuw scenario maken. De regisseur van Telerama wil het hebben en heeft er geld voor. Een scenario over een vuile, verpauperde, blonde jongen en een mooi negermeisje (het is zomaar een idee). Wat de aanpasserij betreft heeft Joop het moeilijker dan ik, omdat hij vreemd is voor dit land (hetgeen een groot voordeel kan worden), maar hij is fantastisch bezig, ik hoop dat je het hier een keer zal aanschouwen. Reuze bedankt voor *Twen*. Het ziet er fantastisch uit, het is een belangrijk blad, of kan het worden, want dat gedoe over jong en oud vind ik vervelend. Maar heel fijn dat het er is. Na het lezen ervan had ik wonderlijk genoeg opeens heimwee naar Amsterdam, naar jullie allemaal. We missen je heel erg.

Er zijn hier de meest verrukkelijke dancings die je je kunt voorstellen, met waanzinnig heerlijke muziek. Het is lekker warm weer. Iedereen loopt zonder jas en de meeste bomen zijn nog groen. Als ik hier lang zal zijn word ik gek op dit volk, ze zijn mooi, niet sophisticated, heel erg chauvinistisch, maar houden van buitenlanders om alles wat ze hebben te tonen, houden van alles, wat lekker is, werken hard maar haten het, zodat de atmosfeer tijdens het werk veel leuker is. En er hangt een wonderlijke liefde over dit land. Er is iets geks met leeftijden. Ik heb nog nooit zoveel mannen van ongeveer 50 gezien, die er zo fantastisch uitzien. Vittorio De Sica is het prototype van duizenden, terwijl mensen van mijn

leeftijd er tien jaar ouder uitzien. Ze denken dat ik 20 ben en Joop 15. Ik moet m'n paspoort tonen om te laten zien hoe oud ik werkelijk ben. Ze hebben dan ook altijd een vrij kinderachtige toon tegen me, waarschijnlijk omdat ik nogal omstandig Italiaans spreek, hetgeen een veel kinderlijker indruk maakt dan welke andere poging in een vreemde taal. Ze vinden me wel amusant, maar ik word absoluut niet au sérieux genomen (trouwens in Holland ook niet en ik voel me er prettiger bij).

Ik neem nu de tram naar huis, want ik zit in een bar naast Cinecita.

Dag,

Zoen v. Ramses

Joop heeft het nu erg druk en zal je een andere brief schrijven. Ik verstuur deze dus maar, omdat het anders te lang duurt.

fluundebeten.

Lieve Shireen,

Ik spel je brieven en als ik niet op alles antwoord, wil dat zeggen dat ik het er geheel mee eens ben.

De kloeten moeten heerlijk zijn, maar ik heb ze nog niet gezien, dus vind ik het idee enig, maar ik ken ze gewoon nog niet – vandaar. Je hartsgeheimen vind ik het allerbelangrijkste, maar vaak schrijf je dat een beetje vaag b.v. wat betreft Lou van Gasteren. Ik denk dan dat je er een verhouding mee hebt, maar weet het niet zeker, en vind het dan vervelend om het botweg te vragen, hetgeen ik eigenlijk nu doe. Als je schrijft dat je je triest voelt, dan denk ik dat je geen verhouding met hem hebt en dan vind ik altijd dat je de eerste trein hier naartoe moet nemen, hoewel ik weet dat dat niet kan. Als je schrijft dat je niets te doen hebt, weet ik hoe vreselijk dat is, veel erger dan hier, waar we op het ogenblik dom figureren, maar waar morgen de grote kans kan komen en alle deuren naar de wereld openstaan. Mijn zusje zond mij een boekje over het Ned. toneel door Edw. Katan met stukjes over Riekje Meijer, en Sigrid en Albert van Dalsum en Rob de Vries. Daar kreeg ik de kriebels van en was zo blij dat ik in Rome was en niet opgesloten in die piepkleine samenleving, waar men altijd dienstbaar (wat haat ik dat woord) en eenvoudig en nederig – ga maar door – moet zijn. Als ik ooit terug zou komen, hetgeen ik later wellicht doen zal als ik genoeg heb van het internationale avontuur – dan zou ik me in een huis opsluiten en er nooit meer uitkomen of de hel in Nederland brengen door als een blinde gek m'n toneelidealen te verwezenlijken. Maar nu nog niet, ik ben te jong en te veel gesteld op een volledig leven hetgeen ik hier heb (trouwens tot nu toe altijd gehad heb). Vergeet niet, dat wij vaak fed up zijn van de tegenslagen, maar nooit ongelukkig – het tegendeel. That is Rome, my dear. Er is altijd hoop op iets, waar in Holland die hoop niet eens de grond in geslagen wordt maar door heel praktische redenen niet bestaat. Overigens ben ik er heilig van overtuigd dat je

binnenkort iets fins te doen zult krijgen. Zo is het altijd met je gegaan. Het telefoonnummer (wat een zalig idee) is 479268/vooral in de morgen. Schrijf wel even wanneer je het doet, want als we werken zijn we om 9 uur het huis uit. We hebben vandaag weer gefigureerd (Vana Caruso heeft ervoor gezorgd, erg fijn, ik dacht al dat ze ons niet meer wilde zien) met Anita Ekberg, mooi maar niet amusant. Ik zal er een stukje over schrijven naar Henk v/d Meijden. Heel erg bedankt, het lijkt wel of je al in de redactie zit. Overigens, de film waarin ik misschien de tegenspeler van Anita zou zijn, om dan erin te gaan figureren is natuurlijk niet alles, maar er is weer geld. M'n visum wordt naar 99% waarschijnlijkheid weer voor 3 maanden verlengd. Waarom gebruik je Joops kamer niet? Gooi de rotzooi er toch uit. Het is de meest grandioze kamer om te werken. Heel inspirerend. En waarom hou je nooit een lekker feest? (Je weet toch dat je geen enkele verantwoording tegenover ons hebt – het huis is nu van jou?) Stuur eens gauw een schandaalblaadje op, ik ben z e e r benieuwd, wat mag het pseudoniem wezen? Joop gaat verder, maar eerst gaat hij sinaasappelen kopen (ik word geprest om dit op te schrijven interessant moet het voor je WEZEN).

Ramses is een leukebroek en zal 't wel blijven, altijd een grapje klaar. Soms begin ik met je te schrijven en dat is veel prettiger. Nu heeft Ramses alles al geschreven en goeïg als ik ben, ben ik het ermee eens.

We zitten nu in een Vino Olio (de figuratie was al om 5 uur afgelopen, omdat ze daglicht nodig hadden). Dat is een soort bar waar men alleen wijn kan drinken aan oude tafels met marmeren bladen (dat is heel gewoon hier) en oude stoelen met oude mensen.

Er komen hier veel (een beetje) arme mensen die hier hun in de winkels gekochte brood met kaas of pizza opeten met wijn. Je begrijpt dat 't heel écht en heel fijn is. We wonen (eigenlijk is 't een wonder dat we er een kamer hebben gevonden,

merken we nu) in 't centrum waar zoiets bestaat als dit. Hoewel 't oude Trastevere nog fijner is (met wasgoed en zo, wat je op foto's wel eens ziet). Maar 't is tegenwoordig zo snobbish (Ramses zegt dat ik 't zo moet schrijven, weet ik veel) dat een kamer dáár 2x of 3x zo duur is als bij ons. Onze signora is heel aardig, een beetje gek, maar heel gemakkelijk. Ze roept met gebaren die wij nooit kunnen maken omdat 't een Romaanse vrouw is (Magnani-achtig) dat 't een rotzooi is op de kamer, maar ruimt alles op.

Ramses vertelt haar de meest vreemde verhalen bijv. dat er een oude hoer in de gang, boven, liep met een grote hoed op met tulpen (zo groot dat ze helemaal scheef door een deur moest) en ze danste een tango helemaal alleen. Nu, dit soort verhalen gelooft de signora en komt tegenwoordig zingend boven omdat ze doodsbang is. Na vijven, als 't donker wordt, komt ze er helemaal niet meer. Ze denkt dat Lida die oude hoer is (Ramses vertelt haar dat ik een verhouding met Lida heb).

't Is een heel gek mens. Als ze bijv. pijn in haar buik heeft, vertelt ze dat met gebaren alsof ze Medea speelt die juist haar kinderen heeft vermoord. Maar die gebaren zijn écht en heel goed. Wij zouden (misschien jij wel als je durfde of hier was opgevoed) 't nooit kunnen.

Wat afschuwelijk dat je niet werkt – als ik wat mag zeggen: ik zou je aanraden om dan die balletlessen te nemen waar je over sprak toen we weggingen.

In wat voor sensatieblaadje schrijf je?? En wat??

Heten die poezen allebei Kloet???

Wat is er tussen jou en Lou????

Als je én de wandschilderingen die moeilijk weg te krijgen zijn én de schilderijen in je kamer hebt, voel je je dan wel op jouw kamer??

Ben je al voorgesteld als hoofdredactrice van *De Telegraaf*???

Wat heerlijk fijn zalig als je op kunt bellen!! Moet je wel schrijven wanneer!!

Dag lieve Shireen,
Joop

Lieve Shireen,

Gisteren heb ik dus weer, na lange tijd, gewerkt. Misschien heeft Lou je 't een en ander verteld.

Ramses had alle hoop op de rol maar toen hij daar kwam, had iedereen 't ineens te druk (ze hadden hem gevraagd om te komen) en werd hem gezegd kom later maar weer terug, begin volgende week.

Gek, ineens zitten we heel lullig overal tussen. Nu we dus achter rolle(n)(tjes) aanzitten, kan je niet vragen: 'Als er geen rol is, is er dan misschien figuratie te doen?' Dat kán gewoon niet. Je bent nl. óf acteur óf figuratie. De mensen die ons nu kennen als figurant blijven ons zien als figurant. Je kan 't je wel voorstellen. Als iemand uit IJsland of zo naar de Ned. Com. komt en zegt dat hij acteur is, maar ook met een speer in zijn hand een keer wil overlopen is de atmosfeer van 'een acteur uit 't buitenland' al kapot. En dan is er nog een enorm verschil tussen Ned. Com. en de filmproductie hier.

Er was een mevrouw van die film *Sodom en Gomorra*, die Ramses wilde voorstellen (als Egyptenaar) aan de regisseur (vervolg zie boven). Nu, ik vroeg aan die mevrouw of er nog ander werk was. Toen zei ze alleen figuratie en één zin, rollen die dus niet voor ons belangrijk waren.

Toen ik er toch op inging (stel je voor, voor één zin naar Marokko) keek ze me heel gek aan en haar interesse was meteen over. Dan voel je je heel lullig en toen Vana nog zei dat we allebei heel belangrijk werk in Holland hadden gedaan, geloofde ze 't niet wat mij betreft. Ook zijn we bijvoorbeeld een keer door Vana voorgesteld aan een Amerikaanse acteur, Fred Clark, als Hollandse acteurs. We bezochten toen zomaar een studio. Nu, gisteren figureerde ik dus op 't vliegveld en daar was ook die acteur, hij speelde daar een rol in. Toen hij mij dus zag als figurant en ik hem groette, groette hij bijna niet terug en deed daarna steeds of hij me niet zag. Dan krijg ik ook iets van 'stik maar' natuurlijk. Maar zo'n man gelooft na-

tuurlijk niets meer van die acteursverhalen. En zo bederf je je reputatie door dit werk.

En daarom ben ik naar Schubert (de modekonink hier) geweest met tekeningen. Niet thuis, misschien volgende week, als ik dus met ander werk dan figuratie geld kan verdienen is dat beter en kan je alleen maar rolle(n)tjes zoeken.

Ramses heeft een brief naar *Rosita* geschreven dat hij zeker wil zijn van geld dat direct telegrafisch wordt opgestuurd, anders doet hij 't niet. Misschien gaan zij erop in.

Wat *Eva* betreft gaat hij Van Vliet ook een brief schrijven. 't Is erg lief van je dat jij ervoor gezorgd hebt dat Van Vliet de artikelen heeft gelezen. Maar nu moeten we weer wachten totdat ze geplaatst worden en we weten niet of er werkelijk interesse is voor andere artikelen als ze nooit iets van zich laten horen en alleen jij er alsmaar achter moet zitten dat ze betalen. Dat is toch geen situatie. Ook niet voor jou. Als ze maar een keer schreven 'zo en zo' zit het, stuur 'dat en dat' en wij betalen zoveel direct na aankomst. Anders is 't in de blinde werken voor Ramses en is hij totaal niet geïnspireerd en verknoeit alle stof aan een blad dat niet betaalt, terwijl *Rosita* er 'misschien' wel op zou reageren.

't Is een beetje een rotbrief die ik schrijf, maar 't is nu ook helemaal niet prettig hier. Zonder nieuwe vooruitzichten (hoewel er morgen misschien een grote rol klaarligt, dat weet je nooit hier). Maar je moet hier altijd wachten, wachten. Ook als ze zouden telefoneren voor een rol moet je ten eerste afwachten of 't wel doorgaat (*Joseph* nog niet gebeurd) en ten tweede wanneer 't gebeurt, Maart of April of zo, en ten derde de consequenties waar we nu ineens mee te maken krijgen: gisteren heb ik een afspraak kunnen maken met een belangrijke man hier van de publiciteit die me wil voorstellen aan regisseurs maar... dan moet hij met me naar bed kunnen. Hij heeft 't niet in die woorden gezegd, maar de volgende afspraak is bij hem thuis, waar we dan gezellig eten en zo. Die man, een rijk geworden snob, steekt niets onder stoelen of banken en maakt dan op zo'n manier gebruik van zijn situatie en ik ben ervan overtuigd dat hij me volkomen laat vallen als

hij merkt dat 't hem niet lukt. Hopelijk gaat hij me niet tegenwerken. Na zo'n avond, gisteren, voel je je heel ellendig en ik weet nu dat er een financiële achtergrond van tekenen of artikelen van Ramses moet komen anders raak je hier helemaal vast te zitten.

Zo'n man (van die publiciteit) voelt dat hij erg belangrijk kan zijn, omdat ik financieel zwak sta en dus genoodzaakt zal zijn te figureren (als dat lukt), wat mijn positie als buitenlands acteur zwak maakt. Als er dus ander geld is, komt alles minder scherp te staan. 't Is ook wel te begrijpen dat niemand gelooft dat we in Nederland iets hebben gedaan van importantie (en kunnen doen als we willen) en we toch naar Rome komen om te figureren. 't Is hier ondenkbaar. Aardige mensen die onze foto's zien van toneel, zijn dan ook heel verbaasd en snappen er niets van.

't Is nu zondag.

Gisteren ben ik naar 't Nederlands Instituut geweest waar iemand mijn hand heeft gelezen en er niets in zag.

Waarschijnlijk toch wel door de Hollandse atmosfeer ben ik daarna volkomen lazarus met overgeven en zo naar huis gegaan. Voor 't eerst hier in Rome.

Ramses heeft gisteravond een afspraak gehad met een meisje dat hem heel veel adressen heeft gegeven van producenten. Hij heeft 't scenario aan haar verteld en gezegd dat zij 't meisje mocht spelen (omdat ze erg mooi is). Maar ze heeft rijke ouders en wie weet kan ze aan geld komen. Ze is erg enthousiast, dus wie weet.

Nu ben ik gek geworden!! Ramses komt net van Vana met 't bericht dat een Franse regisseur zich rot zoekt naar een jongen van 16-21 (ik ben 23), blond, blauwe ogen, 1.75 lang. Ben ik precies. Om *l'Aiglon* te spelen. Gek word ik nu. Nu ga ik denken.

't Is nu later. 12 uur. We hebben een expresbrief geschreven naar een vriendin van Vana, die haar goed kent, en met die film te maken heeft. Met foto's, kritieken van *l'Aiglon*, *Look*

Homeward Angel en *Joseph*. Misschien is hij al gevonden.

Dat ik niet vloeiend Frans spreek is natuurlijk een groot bezwaar. Fransen werken niet met buitenlanders, maar je weet nooit. 't Zou een wonder zijn, maar ik wil er niet in geloven, maar ben een beetje gek geworden nu.

Dag lieve Shireen,

Ik weet niet meer.

Zie nou wel (in verband met bladzijde 1 en 2 van deze brief). Hier is een hoop (geen poep) die steeds weer tevoorschijn komt en die je volkomen mist in Holland.

Dag,

Joop

Lieve Shireen,

In een kamer van een kasteel op de grond zit ik deze brief te schrijven. We zijn nl. weer aan 't figureren in een parodie op de dolce vita. Een beetje praten (zonder stem), een beetje lopen, een beetje vrijen, een beetje zitten, een beetje roken, een beetje drinken (tenminste doen alsof want 't is vies water met een kleurtje), en zo de indruk geven dat 't een feest is waar we ons vervelen. 't Laatste hoeft je niet te spelen, want 't duurt lang genoeg om 't vervelend te vinden voordat ze de juiste opnamen hebben gevonden.

De film heet *Toto (TOTO) Peppino e la dolce vita*. Twee komieken dus die een beetje verdwalen in de dolce vita. Toto is heel erg goed. Hij is in een andere film met Magnani (met blond haar), *Risata di Gija*. Ik schrijf 't verkeerd, maar 't betekent iets met glimlach. Nu, je zult 't wel ontdekken als hij in Amsterdam komt. Je moet erheen! Niet zo'n goeie film misschien, maar héél erg goed gespeeld door Magnani en Toto. Een ouwe lelijke man om te zien, maar bijzonder aardig én heel komisch. Daarnet deed ik aan Ramses voor wat voor gezicht hij = Toto allemaal trok (maar hij doet 't op een fijne manier). Maar Ramses stond een eind weg en dus trok ik alleen vreemde gezichten die opgemerkt werden door een jongen naast Ramses, die toen een beetje vreemd naar me keek en in gebaren (vanwege de afstand) vroeg wat ik hier wel mee beoelde.

Even later:

Nu ben ik weer terug, ik was nl. net weggegaan om een stoel te zoeken, ik zit hier op de grond. Ramses zocht ook. Toen vonden we een kamer waar 3 stoelen stonden. Nauwelijks zaten we of er kwam iemand van de figuratie, een dame van over de vijftig die een beetje achter de jongens zit, met iets waanzinnigs in de blik, dus bij haar komst werd ik al nerveus en begon gauw iets leuks te zeggen, wat in 't Italiaans nog moeilijker is. Toen ze even zat en 't stil werd, begon 't vrouwtje te

zingen, ik nog nerveuzer, en toen begon Ramses mee te neurien (op zijn 'Ouwe Heins') je weet wel, ook een beetje waanzinnig. Vrouwtje merkte niets.

Toen moest ik dus meteen de kamer uit en Ramses vroeg nog 'Dove va?' (Waar ga je?)

Dus heel vreemd ben ik toen weggelopen, 't vrouwtje een beetje verbaasd achterlatend. Toen ben ik weer hier op de grond gaan zitten wachten en schrijven.

't Is hier wel gezellig, een beetje te warm en geen ventilatie. Zo, dat weet je dan ook weer, poepekind.

Wat fijn dat je dat geld heb gestuurd.

Ramses heeft een artikel naar *De Telegraaf* gestuurd, dus als dat gaat, krijg je 't via *De Telegraaf* terug.

We hebben ook nog een brief van je gehad met Mien Duymaer, Joop van Hulzen en Lou van Gasteren. Erg fijn.

Er zit een heel aardige mevrouw uit Hongarije tegenover me (nog niet mee gepraat), en een Amerikaanse vrouw glimlacht juist, die is ook erg aardig. (Zo, nu blijf je op de hoogte van alles wat er hier van minuut tot minuut gebeurt.) Nu laat ik even een windje en wijs op een lieve dame dat zij 't gedaan heeft.

Dit is een heel vreemde film, elke dag verandert 't scenario en de 2 acteurs improviseren de helft van hun tekst.

Ik heb hier ook twee meisjes ontmoet die Yoka kennen. En ons morgen opbellen om een adres van een agent te geven. Ze zijn erg aardig. Eén heet Norie, de andere Edda. De eerste was een vriendin van Yoka.

't Is zo gek, geen van beiden is actrice en vooral de laatste (een beetje Petra-achtig) speelt hier een klein rolletje, maar zo natuurlijk en gewoon dat 't heel goed werkt, vooral voor film natuurlijk.

Dat komt natuurlijk omdat ze geheel onbewust spelen, maar heel intelligent, dat is heel fijn tussen de andere meisjes die ook iets kleins te doen hebben en zich reuze aanstellen. Hoewel, tegen de avond zijn ze aardiger omdat ze dan te moe worden om steeds weer een entree te maken en de aandacht te hebben.

Maar die Edda heeft echt talent geloof ik of anders een heel erg leuke intelligente persoonlijkheid.

We doen ze in de enveloppe.

Dag lieve Shireen,

Joop

Lieve Shireen,

Een neger zit naast me op een prachtige sofa in een prachtig kasteel, prachtige liedjes te zingen met een gitaar, kabels en spots worden klaargemaakt.

Iedereen neuriet mee. Het is 10 uur 's morgens. Op de andere sofa's zitten mooie vrouwen en mannen, niemand zegt iets en luistert of zingt zachtjes mee. De gitaar tokkelt nu. Op een ronde sofa voor me verleidt een enge lesbienne een provinciaals meisje, een beetje voorbarig, de opname is nog niet begonnen. Als je in zo'n kasteel toch zou kunnen wonen. Het is helemaal niet onmogelijk, ze verhuren hier kamers voor f 120,- per maand, maar alles is jammer genoeg vol, nu ontruimd voor de film. Fijn van de neger, om zo maar te gaan zingen, een vrije persoonlijkheid, ik zou het nooit durven. Vervelend, dat m'n kleren in zo'n vergane toestand zijn. M'n nette pak, dat ik aan heb, is nog net netjes, maar de enige trui zit vol rafels en een onherstelbaar gat bij de elleboog. Onder het jasje zie je het niet, maar ik moest het jasje (een vrouw gaat met een mooie stem Napolitaanse liedjes zingen) uittrekken, dus de producer zag het gat, dat ik met dolkomische mimiek weg lachte, zonder instemming van de producer, die het salaris meteen met enige mille lires liet zakken, omdat hij zag dat ik het werk nodig had. Een Chinees zingt nu ook Napolitaans, hetgeen hij beter kan laten. De lesbienne begint met een ander meisje, die erin blijft van het lachen.

Het wordt nu een collectief bel canto. Joop moet morgen. Ik zie hier een acteur uit de echte dolce vita, die de manager van Anita Ekberg speelde, verder ken ik de mensen niet.

Heb een rol 'van de rug af gezien', ik mag m'n gezicht niet laten zien anders moeten ze me ook gebruiken in scènes die met deze corresponderen en dat vinden ze te duur. Ik hoop dat je me straks herkent in de bioscoop.

I don't think this part will bring me into pictures, alas!
Moet praten met een mooi meisje – de eerste vraag van

haar, als altijd: ‘Heb je een auto en hou je van – cha-cha-cha?’

Lunchtijd – ik heb geen honger – het is prachtig weer – loop zonder jas buiten – het kasteel ligt op een heuvel – weergaloos uitzicht op Rome.

Heb in de verte over moeten lopen – gigolo met oude dame – onscherp – deze scène geeft slechts een vage indruk van me – daarna tijdens een burgerlijke imitatie van de originele *Dolce Vita*-striptease een close-up van mijn schoenen – verder niet in beeld.

Ik vond het een moeilijke dag – ik heb nog nooit gefigureerd en ben in mijn hele leven nog nooit als nummer behandeld en wist me geen houding te geven, maar de volgende ging beter, en vandaag kon het me niets meer schelen en had plotseling contact met de mensen, die heel aardig zijn. Het lag allemaal aan mij, het is misschien heel goed om het mee te maken, maar ik hoop dat je het over zal slaan. Ik ben nu moe en word vaag van de wijn...

Het is laat. We zitten te eten, kwart over een ’s nachts, de padrone van het restaurant zit aan onze tafel de rekeningen te controleren, gemurmel van mensen. Joop zegt dat het geen rekeningen zijn, maar een kruiswoordpuzzel, dus moet de situatie je nu veel duidelijker worden. Joop zegt: ‘Altijd belachelijk maken wat ik zeg’, daarna: ‘Schrijf je alles op wat ik zeg?’ Even stilte, Joop denkt. Hij zegt nu iets heel enigs: ‘Ramses zit met z’n dikke kont zo breeduit dat ik amper aan het tafeltje kan’ (briljant). (Stilte, Italiaans gemurmel. Joop volgt elke letter op de voet. ’t Wordt te vervelend, wat Joop zegt, ik herhaal het niet meer.)

Omdat Ramses nu gaat eten, schrijf ik maar wat. Ja, ik weet eigenlijk niets meer, want ik heb die andere bladen vanmiddag al geschreven.

Morgen moeten we weer, ik schaam me een beetje voor Ramses, want hij wil alsmaar een wind laten voor de camera (**Dacht ik het niet?**) (Laat hem maar.), maar iedereen heeft hem al uitgelegd dat je dat niet ziet op de film maar dat kan hem niet kalmeren. Midden tussen belangrijke scènes roept hij: 'Adesso io con mia venta!' (nu ik met mijn wind) je snapt dat het nogal gênant is! BASTA!!

Als je het van elkaar kunt krijgen
stuur het dan telegrafisch, dat is het
in een paar dagen.
Het spijt ons vreselijk, maar deze brief is
uit de hoogste nood geschreven.

Dag. Van Ravens

Hoe we sluiten ook de andere brieven
in, die we al geschreven hadden,
maar ze hadden toen geen postkops,
(heel miselijk)
lieve Edwien

Ook al magt er nu dat hij 't op 'n al sturen
doen om 't misschien later in niet telegrafisch
Jussieu duurt 't nog een week langer. wil
je vragen of hij 't dan mag doen, dan mijs we
meer dat 't er zaterdag of maandag die is.
+ is er nu, maar als 't punt gepast is
is, t'ijp er weer goede uitzicht op werk. want
er is voor mij een sonding vermaakt dat ik
moet dragen in een figuratie, maar dat duurt nog
een week of misschien 2 weken lang juop

Lieve Shireen,

Joop en ik hebben er een tijd over nagedacht of we het zouden vragen en nu kan het niet anders, we zitten volkomen vast. Zou jij ons geld willen sturen, zo gauw mogelijk, naar:

Banca d'America & d'Italia

Largo Tritone 161

Het spijt ons vreselijk, maar we hebben nu al 2 weken geen geld en hebben het tot een paar dagen terug weten te redden, maar het gaat niet meer, we worden misschien zaterdag uit onze kamer gezet, en dan kunnen we gewoon nergens naartoe. Van *Eva* krijg ik, als ze het laatste artikel geaccepteerd hebben, welgeteld *f* 650,-, ze laten absoluut niets van zich horen. Het werk dat ze ons beloofd hebben, schijnt dan wel te komen, maar je weet niet wanneer. Het scenario gaat waarschijnlijk ook door, omdat de man het al heeft laten vertalen en ermee bezig is het te bewerken, dus dan hebben we veel geld, maar nog niet over een paar dagen en nu is de toestand werkelijk heel vervelend. Misschien kan je *Eva* opbellen, misschien hebben ze het al gestuurd, omdat ik een boze brief naar ze gezonden heb. Als we *f* 200 hebben, dan is de kamer tenminste veilig, want de mensen zijn hier doodsbenuwd als ze merken dat je geen geld hebt en ze zetten je zo op straat. Echt een heel andere (begrijpelijke) mentaliteit dan in Holland. Je krijgt het zo gauw mogelijk terug. Als je het voor elkaar kunt krijgen, stuur het dan telegrafisch, dan is het er in een paar dagen.

Het spijt ons vreselijk maar deze brief is uit de hoogste noodzaak geboren.

Dag,

Zoen Ramses

PS.: We sluiten ook de andere brieven in, die we al geschreven hadden, maar we hadden toen geen postzegels (heel miesj).

Lieve Shireen,

Ook al zegt *Eva* dat hij 't op zal sturen, doen ze 't misschien later en niet telegrafisch dus dan duurt 't nog een week langer. Wil je vragen of jij 't dan mag doen, dan zijn we zeker dat 't er Zaterdag of Maandag is. 't Is erg raar, maar als dit punt gepasseerd is, zijn er weer goede uitzichten op werk, want er is voor mij een smoking vermaakt die ik moet dragen in een figuratie, maar dat duurt nog een week of misschien 2 weken.

*Dag,
Joop*

Lieve Shireen,

Wat ontzaglijk fijn was dat telefoongesprek. Ik vond het eigenlijk helemaal niet gek om je stem te horen, omdat ik me die bij je brieven helemaal voorstel. We hebben je brief ontvangen als antwoord op onze brutale vragen. Lou komt uit een vulkanisch, heel musisch, krankzinnig gezin en is altijd bang, dat men hem niet au sérieux neemt en een flapdrol vindt, terwijl hij buitengewoon begaafd is, maar er ietwat lang over doet om het tot een klinkend resultaat te brengen. Ik geloof helemaal in hem. (Het klinkt een beetje: grootvader geeft ook zijn mening, maar ik meen het echt.)

Ik ben woedend. Joop zegt: 'Porco Dio', dat is het ergste scheldwoord in Italië. We zitten weer in de rotzooi, alweer een beetje te lang. Het gaat een dezer dagen wel weer over, hoop ik, want er staat veel te gebeuren, maar deze tijd van feestdagen is voor het werk fataal. Niets van *De Telegraaf* gehoord, wat de centen betreft, terwijl ik erop gerekend had, omdat Henk door de telefoon zei dat hij het telegrafisch over zou maken. We hebben het expres niet aan jou gevraagd, omdat we niet eeuwig aan het zeuren willen blijven. En als *De Telegraaf* niets stuurt, kan ik eenvoudig niet schrijven. Als jij in het vervolg iets van mij in *De Telegraaf* gepubliceerd ziet (want ik moet het van Hollandse dames op de Via Veneto horen dat er iets geplaatst is), zou jij dan naar de administratie willen gaan en de helft zelf nemen en de andere naar mij op willen sturen op de manier van de vorige keer? Op zo'n manier hebben we er allebei wat aan, want *De Telegraaf* doet niets uit zichzelf. Ik heb er niets over naar Henk geschreven anders staat er morgen weer in de krant dat we geen geld hebben en dat vond ik in het vorige stukje van hem al gênant. Je moet ook echt zelf de helft nemen, anders durf ik je deze rompslomp niet te vragen. Als we later in een Ferrari rijden zal ik je de details van dit soort periodes vertellen,

waar ook heel domme, gekke dingen in voorkomen natuurlijk, maar ik vertel het pas in de Ferrari, want nu ben ik kwaad en heb schoon genoeg van alles.

Nu zal Joop even wat weggeven.

Dag lieve Shireen,

Vervelend hè, maar 't is maar voor een paar dagen, waarschijnlijk. Een uur geleden ben ik opgebeld en moet morgen naar Cinecitta, maar nog niet om te werken, maar om gezien te worden. 't Iets van publicita, wie weet, maar 't werk (als 't doorgaat) is half Januari. Net als met Ramses, als dat doorgaat gebeurt 't eind Januari en nu is er niets.

We zouden figureren in *Joseph verkocht door zijn broers* maar omdat er steeds niet gebeld werd, ben ik vanmorgen naar de studio gegaan en toen was de film al afgelopen. Na een of twee Januari gaat mijnheer Quasco ons aan Fellini, De Laurentis en andere bekende mensen voorstellen, en ik denk wel dat daar iets van komt, maar dat duurt altijd zolang. 't Zou heel fijn zijn als jij de helft op wilt sturen, want 't gaat nu niet om de huur, dat is pas 1/2 Januari, maar meer om te eten zodat steeds kleine bedragen zo belangrijk zijn.

Dag lieve Shireen, wie weet als jij 't opstuurt, is er hier weer geld, of niet?

Joop

Fijn was dat telefoongesprek, alleen weet ik later pas wat ik had moeten zeggen.

Lieve Shireen,

Heel erg bedankt voor je fijne brief.

Wat fantastisch, dat Van Vliet en jij het zo kunnen regelen. Ik zal zo gauw mogelijk Van Vliet schrijven. De foto's lukken maar niet, de jongen is nooit thuis. Vandaag is er iets heel vervelends gebeurd: mijn paspoort is weg, volgens mij gestolen of gerold. Ik heb het net ontdekt, dus weet ik nog niet wat er gaat gebeuren. Als het maar niet fataal gaat worden voor de rol in Israël. Het duurt altijd maanden voordat zoiets in orde is. Zou jij het geld in het vervolg op Joops naam willen zetten, anders kunnen we het nooit afhalen. Het feit dat je niet speelt of repeteert vind ik heel erg. Je moet er heel snel iets aan doen, want het is erg slecht voor je. Je hebt *De vrouwtjes* fantastisch goed gespeeld, hoorde ik van Sharoff, dus ga je geen idioote zaken in je hoofd halen, dat je het niet kan. Ik vind je een god begaafd talent en ik zou als regisseur een wijde wereld van mogelijkheden aan je hebben (opa spreekt een beetje).

Het is heel fout om af te blijven wachten – dat is dodelijk, dus kom anders naar Rome en praat met Guttman (als hij je niets laat doen, dan kan hij het contract ook wel annuleren). Het mag hier misschien vaak moeilijk zijn maar het is adembenemend spannend. Wij zouden het heerlijk vinden en maken dan een carrière met z'n drieën. Er gaat ontzaglijk veel gebeuren hier – de ergste tijd is de winter, en die is straks voorbij. Je leert jezelf hier opnieuw ontdekken en je bent konstant bezig. Enfin, dat heb je ook wel uit de brieven gelezen.

Ik weet dat je ook een verantwoordelijkheid voelt voor je vader en moeder. Zou je dat niet kunnen regelen, dat je op de een of andere manier geld leent en een paar retourvliegbiljetten koopt om op en neer naar Holland te gaan, zodat je ze hier nooit inwisselen kan tegen geld?

Als dit allemaal niet kan, moet je in Holland iets organiseren. Ga naar Jan Wiertsema en laat hem een onewoman-show voor je schrijven of zoiets. Ik heb er ook over nagedacht maar vanuit hier is het heel moeilijk, omdat ik erbij zou willen zijn. Of combineer het met anderen, maar blijf niet afwachten, dat is heel ongezond voor je. Wim Kan heeft eens gezegd: 'Holland is het land bij uitstek om je in een hoekje te laten drukken.' Hier in Rome zou je je het niet laten overkomen, daar hangt niets van anderen en alles van jezelf af en de chance, die iedere dag om de hoek komt kijken, heel eventjes maar, maar heel heerlijk. Wat was die telefoon fantastisch.

Dag,
Zoen v. Ramses

Dag lieve Shireen,

Wat vervelend van die pas, hè. De signora ligt nu te bidden bij de heilige Antonius dat hij voor de pas zorgt. Lief hè? Ze is nogal zenuwachtig dat de politie komt om in 't huis te zoeken. We gaan nu naar de questura (vreemdelingenpolitiebureau) en dan moeten we maar afwachten. We zijn al 2 keer om 7 uur 's morgens wakker gemaakt door de wekker, wachtend op een telefoon van de *Joseph*-film, maar nog niets, alles duurt hier maar. Wat Ramses schrijft ben ik het helemaal mee eens, en je moet je niet door beweegredenen dat wij 't niet echt willen of zo tegen laten houden. Je bent hier heel erg welkom.

Dag. Ik schrijf wel meer in de volgende brief. We moeten nu naar de questura.

Dag,
Joop

Lieve Shireen,

We zijn naar de questura geweest en ze waren daar heel aardig en Ramses moet nu met een papier naar 't Egyptische consulaat, dus 't valt (tot nog toe) erg mee. Ik was al bang dat hij hier niet mocht blijven, maar volgens de questura is daar geen sprake van.

We zijn 't gauw aan de signora wezen vertellen, die nu weer zingt. Lief hè? Huilend heeft ze gebeden tot de heilige Antonius dat 't toch maar geen moeilijkheden zou geven. 't Is een schat van een mens(je), die nog steeds geen 'Ramses' kan zeggen. 'Rammas' of 'Raffie', 'Jop' kan ze zeggen, maar 'Admiraal' niet. Laatst heb ik terwijl ze zong de tape aangezet en toen ik 't terugdraaide, is ze bijna omgevallen van 't lachen en sleepte daarna iedereen naar boven om 't te horen en zit dan heel ernstig, glimmend te luisteren.

Nu weet ik niets meer. Wat ben je toch lief om dat allemaal met Van Vliet te regelen. Als 't eenmaal gaat, geloof ik dat de rest veel gemakkelijker gaat en dan heeft Ramses ook inspiratie (een raar woord, maar je weet wat ik bedoel) voor een ander artikel. Hij had 't gevoel in de blinde te werken en dan is 't niet leuk werken en worden de artikelen niet goed, zodat hij dan maar ophoudt. Er zijn hier heel leuke dingen om over te schrijven en er is hier een Nederlandse fotograaf die de fotoreportage erbij kan maken. Over een maand moet je weer over 't volgend seizoen praten, hè? Dan zeg je toch nee en kom je naar Rome. Je kan eerst de hele vakantie komen en 't bekijken en ik ben er zeker van dat 't goed gaat en dan kan je altijd nog zeggen: 'Ik ga toch naar Amsterdam', en doe je alleen T.V., maar teken geen contract! Je weet nu hoe afschuwelijk 't is. Dag lieve Shireen. Joop.

Vergeet je niet als er geld is 't op mijn naam te sturen?
Vanwege de pas.

*Dag,
Joop*

Lieve Shireen,

Een gelukkig nieuwjaar.

Wat een nare brief heb je gehad eigenlijk! Ik dacht al zoiets van alleen zaterdag uitbetaling. Jij kan er niets aan doen. We wilden 't jou niet vragen maar als je nou aan Henk v/d M. vraagt of hij 't telegrafisch wil doen kan hij toch aan zijn klompen voelen dat 't nodig was. Maar... morgen ben ik een Amerikaanse journalist in een reclamefilm voor f 60,- en donderdag moet ik op een Vespa-scooter iets doen, wat weet ik nog niet. Dit laatste (scooter) heb ik van Biagetti gekregen (de man van mijn popscenario). Ik ben er nl. gisteren naartoe gegaan en gezegd dat Haanstra mij uit Nederland had geschreven dat hij 't voor T.V. had gezien en 't wilde maken (een grote leugen).

Toen werd de man een beetje zenuwachtig en zei dat ik 8 Februari met hem samen de mensen van de Censura op moest bellen. Toen zei ik weer: 'Wie weet duurt 't dan nog wel maanden', en toen zei hij verlegen of ik 'artistieke' bezwaren had om in een reclamefilm te werken. Een beetje duur heb ik toen nee gezegd (wat een vergissing), en nu moet ik dus donderdag op een Vespa-scooter iets doen. Ik loop iedereen af om kleren, ik moet nl. een lichtgrijze broek hebben, maar die vind ik wel. Ik sta nou toch sterk. Apart hè?

Gek hè? Allemaal op de laatste dag van 1960. We zijn met Lida (geld) (en ze is bijzonder aardig!!!) naar Trastevere geweest. Iedereen gooit daar om 12 uur glazen, flessen, pannen en potten en rotzooi naar buiten met honderden voetzoekers, nogal gevaarlijk. We zaten dan ook in een café en keken door een glazen deuren naar buiten. Gelukkig zei een dronken man om kwart voor 12 tegen ons dat we niet zomaar op straat konden lopen anders lagen we nu in 't ziekenhuis.

't Was dus wel fijn spannend. Lida schrok zich steeds rot, trouwens wij ook, waarop we dus steeds heel zenuwachtig moesten lachen. Ik schrijf 't een beetje slecht op, maar je be-

grijpt 't wel. Toen we 't café verlieten en door de buurt waar dit 't ergste was naar huis moesten, kregen we nog een paar keer een voetzoeker achter ons (niet dat ze dat expres doen, maar de mensen gooien ze gewoon 't raam uit zonder te kijken of er iemand loopt want er loopt nl. ook niemand omdat iedereen weet hoe ze 't daar vieren). Maar wij moesten weer naar huis. Nu, je begrijpt wel dat wij drieën (Lida tussen ons in) in een klein straatje met een voetzoeker achter ons heel dom gilden en bijna vielen, maar héél fijn!

Gek hè, dat we nu morgen weer geld hebben en donderdag ook, zodat *De Telegraaf* weer niet zo nodig is. Maar omdat je 't hier nooit zeker weet is 't wel fijn als je 't altijd telegrafisch stuurt, dan kunnen we zeker zijn en eventueel iets (zoals de kamer) vooruitbetalen.

Ik geloof dat je, als je 't niet weet hoe 't is in een andere stad zonder geld, 't je ook niet voor kan stellen. Maar nu gaat 't weer goed. Dag, lieve Shireen, wie weet wat er allemaal gaat gebeuren in Joop 1961.

Groeten aan Adje. Ik vind dat je in de schandaalblaadjes heel goed schrijft!!

Lieve Shireen,

Gelukkig, gelukkig, gelukkig nieuwjaar. Ik vind het zo vervelend dat we die laatste brief geschreven hebben, maar dat komt omdat het toen werkelijk erg vervelend was allemaal. Nu gaat het veel beter, Joop heeft deze week WERK. Ik vond het zo fijn dat je opbelde. Schrijf nog een keer je telefoonnummer op, dan doen wij het vanuit Rome ook nog een keer. Hoe vind je dat van het Ministerie? Misschien komt er toch nog een beurs, de brief is in ieder geval een teken van welwillendheid. Het kind dat je aan de hand hebt als dienstbode, is toch het kind van Lou, hè?

Ik vind het moeilijk om interviews af te gaan nemen van sterren hier. Ik heb niemand verteld, dat ik stukjes over ze schrijf anders worden ze wantrouwend, vooral als ik met ze werk, maar ik kan op die manier veel meer inside stories schrijven. Ik vind dat je heel goed schrijft in dat blaadje. Dat ken ik helemaal niet van je en al is het flauwekul (het is het zeker niet helemaal), het is uitstekend gedaan. Het aanbod van Castellazzi is eigenlijk huisveringwekkend heerlijk, maar ik wil me er vooral niet op verheugen, wat ik natuurlijk eigenlijk wel doe. Maar het is zo onzeker dat ik het maar snel vergeten moet. Het is nl. een belangrijke rol in *Sodom en Gomorra*. De regisseur is Robert Aldrich en de star is Stewart Granger. Het is een Amerikaans-Italiaanse coproductie, dus ze willen óf Amerikanen óf Italianen. In mijn geval hebben alle Italianen voorrang en pas als ze daar niemand bij kunnen vinden, nemen ze mij.

De rol moet in het Engels gespeeld worden, wat mij de enige kleine hoop geeft, omdat Italianen geen talen spreken. Ik moet dan ± 14 dagen naar Israël (stel je even voor) en word bijzonder goed betaald. Joop heeft z'n foto ook afgegeven, dus je weet nooit, maar het is allemaal te mooi om waar te zijn, dus moet ik er maar niet aan denken. De

opnamen beginnen half Januari in Rome en ik word tegen de 8e opgebeld. Het moet een magere jongen zijn, dus heb ik de foto van Judas gegeven, die een goede indruk maakte, en de lijst van wat ik in Holland gespeeld heb werd voor het eerst met interesse bekeken. Enfin, on ver-ra. Ik heb Albert Mol een brief geschreven om met een troepje hier op te komen treden in de Teatro Club, het meest phony theatre in town, maar heel goed voor de publiciteit, en verder kan ik ervoor zorgen dat hij in Milaan optreedt, dus ga jij je kontrakt maar even flink haten. Als hij dit seizoen niet kan, moet hij volgend jaar komen, dan hebben we er allemaal wat aan. Ik heb nog geen antwoord van hem. Vanavond gaat de *Gijsbrecht*, gek idee. Dat Tom van Beek de Arend speelt vind ik een schandaal van de Ned. Com., vooral tegenover Peter Oosthoek. Rome put zich uit in élegance op deze feestdagen. De mensen zien er werkelijk fantastisch uit, maar het is heel moeilijk om tot die kringen door te dringen, maar het komt allemaal wel. Ze gaan tegen de zomer *Sil de strandjutter* verfilmen op Tessel. Joop en ik MOETEN erin zien te komen. Dan gaan we daar een huisje huren en zorgen dat jij er ook een rol in krijgt, en de hele Lucky Star moet mee figureren. Om te gillen, met een Italiaanse productie filmen in Holland, het zou grandioos zijn. We gaan meneer Quasco enorm opwarmen om ons tijdig te introduceren. Gisteren hebben we oude jaar gevierd, waar Joop je het een en 't ander over vertellen zal.

Dag.
Zoen Ramses

Ik zie nu, dat hij het allemaal al opgeschreven heeft, dus ga ik maar even verder. In het begin ergerde Lida Polak mij tot tergens toe, omdat zij niets deed en afhankelijk was van ons gezelschap en wij vaak van haar geld, wat een heel benauwende atmosfeer schiep, vooral omdat zij geen enkele ambitie in deze stad had en wij kokend van

energie waren om nieuwe mensen te ontmoeten en alles te regelen. En als Joop en ik geen geld hadden, moesten we lullig met haar in een cafeetje zitten of langs de straat sjokken, ik woedend, zonder een woord te zeggen, Joop de situatie een beetje reddend met een of andere conversatie en Lida heel goeiig eigenlijk, vol totaal onbegrip voor onze onrust. Maar nu heeft zij een eigen leven gemaakt hier, heeft afspraken hier en daar, versiert iedereen fantastisch, zodat alles weer gewoon en vrij is en vaak erg gezellig. Zij zit nu in de Via Margutta bij de schilders, en wij op de Via Veneto. Ik vind de bohème (die eigenlijk hier niet bestaat) niet leuk in Rome, wel in Amsterdam. Hier wil ik luxe, élégance, snelheid, hard werken en een zalig rijk leven!

HET PAST HIER. Jij zou hetzelfde hebben.

Dag.

Lieve Shireen,

Vanmorgen hebben we niet gewerkt omdat 't regende en 't een buitenopname was. We waren er om 7 uur en zijn toen met een enorme luxeauto thuisgebracht. Gek hè, dit laatste doen ze omdat we een of twee (weten we nog niet) zinnen hebben. Anders vergeten ze je bijna te waarschuwen en moet je gewoon met de bus weer terug.

Morgenochtend bellen ze ons op of we moeten komen of niet. Maar 't is in ieder geval zeker. Vanavond zijn we allebei alleen uit geweest. Nou, mijn verhaal is niets vergeleken bij Ramses'. Ik weet niet hoeveel hij in de brief overdrijft maar 't is echt heel gek, bijna alles erin wat je normaal verzint (**Ik overdrijf niets, misschien heb ik in de haast van het schrijven enige details zelfs overgeslagen – Ramses**), daarom is mijn verhaal zo gewoon. Maar omdat ik nu ook zit te schrijven, doe ik 't ook maar. Eerst ben ik een beetje bij de deur gaan staan, ongeveer een half uur. Toen riep een dronken Amerikaan: 'Kom toch hier staan, wees maar niet "bang"...'

Vuurrood stond ik dus later aan de bar. Toen passeerde één seconde later de barman (heel aardig, hij kent Yoka goed). Op dat moment werd hij opzij geduwd door een andere iet-wat dronken man. Maar voor de grap. Ik stond achter de barman en werd dus een héél klein beetje tegen de muur gedrukt. Maar dat was aanleiding genoeg voor Dave (barman) om er ruzie over te maken (hij had waarschijnlijk een hekel aan de man die hem voor de grap duwde). Hij riep dus: 'Ben je gek, dat "kind" (kid is toch kind) werd helemaal (Ramses zegt dat 't ook jongen betekent) platgedrukt.' Weer vuurrood. Op 't zelfde moment (iedereen keek) dacht ik: God helpt me dat niemand naar mijn leeftijd vraagt. Voor Italiaanse begrippen zie ik er belachelijk jong uit en voor deze Amerikanen waarschijnlijk ook. Ramses trouwens ook. Ze denken dat Ramses 20 is en ik 16 ben. Dat komt hoofdzakelijk door de mentaliteit van ons. Italianen van onze leeftijd hebben door zorgen

en zo een veel ouder gezicht. Een beetje vervelend, vind ik, zo serieus, maar er wordt hier ook veel meer van je verwacht als je zo oud bent, ik bedoel: veel meer verantwoordelijkheidsgevoel hebben ze. Nou, na die ruzie dus werd 't kalm en ik probeerde te verzinnen wat ik zeggen zou tegen de Amerikaan die me geroepen had en mij bier aan had geboden. Maar hij bleek ook nogal een stil type te zijn en floot maar wat voor zich uit. Toen kwam er een Australisch meisje dat met me begon te praten, en toen iemand uit de bar haar met 'hoer' aansprak ('t waren vrienden bleek later, ik wou nl. vechten in de zenuwen) schrok ik me weer rot. Zo'n aardig meisje, gaat er dan door je hoofd. Weer rood. Nadat ik ontdekte dat 't vriendschappelijk bedoeld was, werd ik rustiger.

Toen wilde de man van 't bier even met 't meisje praten (iedereen kende elkaar en was dronken) en zei tegen haar dat ze van mij af moest blijven. Gelukkig was ik de enige die dit kon horen. Daarna ging ik naar een ander meisje die ik al kende en vroeg over haar werk. Toen werd er weer over 't bed gesproken door de rest. Nu is de tijd aangebroken om weg te gaan, dacht ik, en zei dag tegen iedereen en heb ze stomverbaasd achtergelaten. Heel gek, doodstil was 't toen ik wegging. Niemand begreep er iets van. Het is altijd dom om tot 't laatste ogenblik in een bar te blijven. Je kan dan bijna niet gewoon weggaan. Vreemd dat ook Ramses alleen mensen ontmoet heeft die hem in 't bed wilden hebben. 't Is niet zo vreemd, maar vaak ontmoet je toch ook mensen die over 't werk hier praten.

Dag,
Joop.

Dag lieve Shireen,

We hadden geen enveloppe meer en alles was gesloten gisteren.

Gisteren hebben we 'de lange' gezien met 2 truien en wierook. Heel, heel erg lief. Véeel te lief.

Dank je heel erg. Staan en passen ons uitstekend.

En wierook is voor 't geluk.

Ramses zingt nog steeds, maar vindt 't zelf helemaal niet goed.

Gisteravond waren er maar 5-10 mensen, dus wat wil je dan?!

Vanavond zijn er ook weinig mensen en hij ziet er nogal tegenop, maar vindt 't ook fijn dat hij nu de kans heeft 't uit te proberen.

't Gaat er eigenlijk alleen maar om dat er een keer iemand zit die hem verder kan introduceren bij T.V. of film, maar ik kan me wel voorstellen dat hij zich niet prettig voelt als er geen respons is vanuit de zaal.

Italianen zijn heel moeilijk. Houden niet van iets vreemds en spreken bijna geen talen. Marlène Dietrich bijvoorbeeld ('t is wel een gróót voorbeeld) zal nooit naar Rome komen om te zingen, ze zullen 't niet begrijpen. 't Is niet dat ik dit bedacht heb, maar ik heb 't gehoord van iemand die haar kent.

Juliette Gréco is voor de T.V. geweest. Wij zaten toen in een café te kijken, de mensen wisten niet wat ze zagen. Ze willen gewoon ook geen moeite doen om een andere taal te leren of te accepteren. Alle films zijn ook gedoubleerd in 't Italiaans.

Maar in April kan hij misschien in een Amerikaanse bar zingen. Dus heeft hij in ieder geval een goeie training hier. 't Is net als met mijn tekenen. 't Is niet écht goed als je 't vak niet écht goed beheerst. Wel voor mensen die geïnteresseerd zijn, maar niet voldoende volmaakt voor 't grote publiek dat geen moeite wil doen en alles klaar en perfect voorgeschoteld wil krijgen.

't Verschil van de liedjes die hij in *Zij drieën* heeft gedaan en

een oud bandje van 3 jaar terug, dus zonder hulp van Joop v. Hulzen, is héél groot.

Voor mij nog niet eens zo groot omdat 't oude bandje heel veel atmosfeer heeft, maar 't nieuwe van de show is veel duidelijker en meer vak. en waarschijnlijk krijgt hij, na heel lang studeren, én de atmosfeer weer terug (die toch minder is bij de show) én de perfectie, zodat de combinatie goed is.

Daarom vindt hij 't wel prettig, deze tijd om erop te werken en 't iedere avond uit te proberen met publiek.

Zaterdag een expresbrief gekregen van Oster of we willen tekenen voor volgend jaar en vandaag een telegram of we vlug willen antwoorden.

Heel handig gedaan van Oster, maar we kunnen 't niet doen, want als er voor September iets gebeurt, is 't doodzonde om weg te gaan en dan is 't jaar hier echt verloren tijd. Als er niets gebeurt, komen we wel terug en dan zien we wel en gaan we dingen doen met ons drieën, en meer mensen, bijv. Peter Oosthoek. Vandaag ook bericht over beurs waarin ze vroegen hoe Ramses 't wilde ontvangen (via welke bank), dus dat is safe.

Heerlijk, vandaag proeffoto genomen voor reclamefoto's en reclamefilmpjes. Wie weet. Ik vind dit beter dan figureren, want iedereen, zelfs de grootsten, doen publiciteitsfilms.

Nu weet ik niet meer.

*Dag lieve Shireen,
Joop*

Lieve Shireen,

Geheel versuft van de drank van gisteren zit ik hier in Stazione Termini te schrijven in het nette pak + sokken met kolossale gaten en het regenjasje van Joop aan, waarvan de mouwen mij schier aan de ellebogen zitten.

Het leven is heel wonderlijk.

Toen Oster de eerste keer opbelde of ik in een toneelstuk van Giraudoux wou komen spelen, waren wij hier op een zeer miesj dieptepunt. Ik was erg blij dat hij het me vroeg, en nog blijer, toen ik NEE gezegd had.

Fijn om je stem te horen en schattig dat je zo meehelpt. Even later ging een andere telefoon: Mevr. Levy: de vrouw van de Amerikaanse televisiefilmregisseur die een tijd in Amsterdam heeft gewerkt. Of ik maar meteen kwam lunchen.

Daar aangekomen (Excelsior Hotel) lag mevrouw Levy ziek in bed en ik praten en zuipen met meneer. Toen hij even naar boven ging om te kijken hoe zijn vrouw het maakte, dacht ik: Nu of nooit. Toen hij terugkwam vertelde ik het verhaal van Joop en *l'Aiglon* en vroeg hem f 500,- te leen voor het vliegtuig naar Parijs. Hij vond het doodgewoon, dat ik dit vroeg, na ± 1 uur met hem gepraat te hebben, en even later zat het geld in m'n zak. Dus Joop zit nu op de trein (vliegtuig was niet nodig, omdat Bois-sol vandaag of morgen uit Wenen naar Parijs terugkomt).

Joop blijft waarschijnlijk tot woensdag in Parijs, hoe vind je het allemaal? Levy zal alle belangrijke impresario's in München, Parijs, Madrid, Rome en Londen voor me inschakelen.

Gisteren de belangrijkste casting director voor Europa (Amerik. film) ontmoet, de man deed geïnteresseerd.

Toen ik gisteravond met het geld thuiskwam, was ik doodmoe van de spanning, alsof ik een veldslag gewonnen had. Het kost het een en ander van je zenuwen om

zoiets botweg te vragen, maar Levy zei er iets heel leuks over, nl. dat je je vrienden moet gebruiken, maar nooit misbruiken. Als ze in een positie zijn om iets voor je te doen omdat jij die positie toevallig niet hebt, dan zou het bijzonder dom zijn om dat voorbij te laten gaan. Ongelofelijk hè? Als mevrouw Levy beter is, gaan we allemaal het weekend naar Napels of Capri, dus dat merk je wel.

We weten dat Boissol in Wenen zit, omdat een andere belangrijke regisseur, Franco Brusati, voor Joop naar Parijs heeft gebeld.

Dus iedereen heeft zich enorm ingezet. Het idee met Louana vind ik enig, fijne meid, hè? Die kent alle klappen van de zweep wat de nachtclubs betreft, je moet gauw schrijven hoe het nummer wordt.

Het is net of alles nu werkelijk gaat starten en ik voel me opeens heel erg moe. (Ook wel door de drank van gisteren.) Zeg tegen Sigrid dat ik vaak aan haar denk, en dat ze Jan heel erg moet bedanken voor de introductie voor Christopher Fry, waar ik overigens nog niets van gehoord heb, maar ik zal maar weer eens bellen.

Stel je voor dat Joop de rol krijgt. Er is nog steeds geen l'Aiglon gevonden. Ze willen een Frans acteur, maar als die er eenvoudig niet blijkt te zijn, nemen ze Joop misschien wel. Het is allemaal zo ongewoon gegaan dat een ongewoon resultaat nu helemaal niet onmogelijk lijkt.

*Dag Shireen,
Zoen van Ramses.*

P.S.: Wat fijn als je die filmrol krijgt.

Lieve Shireen,

't Is niet gelukt! Jammer. Ik ben weer terug. 't Was wel gek om even in Parijs te zijn. Marina en Etienne gezien. Dat was wel prettig want nauwelijks aangekomen, 9 uur, hoorde ik om 11 uur dat ik fysiek en psychisch volkomen geschikt was, maar onmogelijk zonder accent zou kunnen spreken en nasynchroniseren bestaat (of mag) niet in Parijs. Toen wilde ik meteen weer terug naar Rome en ontmoette toen Marina en Etienne en ben pas maandag weggegaan, omdat ik toen nog eens op moest bellen naar de agente daar. Die zei toen wel dat als er niet één jongen in Frankrijk te vinden is (hij moet perfect spreken en kunnen acteren), dus eigenlijk als er geen acteur in Parijs te vinden is, bestaat er een heel kleine kans dat ik 't doe. Maar daar mag ik niet op rekenen omdat zoiets zoveel moeilijkheden zou geven bij de filmbond en zo, omdat nasynchroniseren in Parijs niet is toegestaan. Wat lief van je om zoveel moeite te doen bij Pos en Boekman (klootzak) en al die foto's. Jammer dat 't voor niets is, maar ik heb nu nooit 't zelfverwijt dat ik er niet genoeg aan heb gedaan. Ook dat geld van *Eva*: heel, heel erg bedankt. *Rosita* heeft geschreven dat ze artikelen willen! En Ramses krijgt 3 maanden een beurs van f 300,- per maand!!!! Hij moet dan wel schrijven dat hij 2 jaar in Nederland gaat werken, nu, dat kan ook van zijn 80ste – 82ste jaar! Dus dat is in orde. Vanmorgen is hij door iemand opgebeld van die Fry-film (Jan Retèl). Hij is er nu naartoe. Hoe 't afloopt weet ik niet. Sorry dat ik niet eerder heb geschreven maar ik heb niemand geschreven uit Parijs. 't Was te triest. Ik voel me een beetje gek nu en weet nog niet precies wat ik nu moet gaan doen.

Even bijkomen van Parijs. Ik ga nu foto's laten vergroten in een zaak waar 't heel goedkoop is. Ramses heeft foto's $\pm 3x$ zo groot als dit blad, voor 300 liras = f 1,80, voor niets, en ze doen 't van een foto, dus je hoeft geen negatief te hebben. Nu ga ik naar die foto's en schrijf straks verder. Dan weet ik ook hoe 't met Ramses is afgelopen.

Dat artikel van Adri is heel goed. Fijne foto. Je moet achter

die 2 foto's van die grammofoonplaten zitten van Paul Huff jr.

Fijn dat 't nu zo financieel goed gaat, hè. Nu hoeven we geen vervelend (slecht voor de carrière) werk te accepteren van figuratie. Dag, tot zo. Ik ben helemaal suf. Misschien nu pas de reactie op Parijs.

Ik ben nu weer thuis, even verkleeden. 't Is 10 uur. Ramses wacht ergens op me. We gaan met filmman en publiciteitsman naar een film van Vadim: *Et mourir de plaisir*.

Prachtig. Heb ik ook al in Parijs gezien.

Ramses schrijft ook gauw. Wilde 't nu doen, maar dan komt er vandaag niets van en daarom post ik deze maar omdat je nog steeds niets wist over *l'Aiglon*.

Jammer. Dag. Ik schrijf gauw weer.

Ik doe 't artikel erin. Heel goed.

Dag lieve Shireen,

P.S.: Ramses wordt over 3 weken opgebeld voor de film van Fry. Waarschijnlijk is er wel wat. 't Wordt een nogal toneelmattige film, zodat ze acteurs nodig hebben en er nu wel een kans van werk is.

Dag lieve Shireen,

Joop

Lieve Shireen,

Ik kreeg een brief van Hetty Blok, waarin ze schreef hoe je het allemaal voor ons georganiseerd hebt (*l'Aiglon* en al het andere). Zo krankzinnig lief van je. Je hebt waarschijnlijk Ralph Levy al gesproken, zo niet: bel hem op in het Amstel Hotel. Ik heb hem over je gesproken en gevraagd om met je te praten, je weet nooit. Een ontzaglijk aardige man. Er hebben zich wel enige moeilijkheden voorgedaan, mag ik wel zeggen, maar het is goed afgelopen. Verder gaat een zekere Jimmy Dobson (de belangrijkste casting director voor Europa) naar Amsterdam om plezier te maken. Wanneer precies weet ik niet. Ik heb hem jouw adres gegeven. Als hij komt, moet je een paar feesten organiseren zoals wij dat gewend zijn. Hij is homosexueel, maar niet vervelend zijig. Hij kan alles voor je doen, zorg dat je goede foto's hebt. Met deze mensen gaat het eerst om het plezier, dan om het vak.

Hij haat alles wat sophisticated is en ik heb hem verteld van onze feesten in Amsterdam, dus gaat hij er gnuiwend naartoe.

Ik bedoel hier niets smerigs mee, maar het moet gewoon een van onze dierbare beestebendes worden (Lucky Star-mensen + Tania en buiten jezelf raken van plezier, ik mis het erg hier, bestaat hier niet, de stad is veel te burgerlijk).

Hij is **HEEL BELANGRIJK**. Hij brengt je in contact met alle belangrijke eedzjents. Je hebt twee goede foto's nodig. Richard Fleischer, de regisseur van *Barabas*, heeft me opgebeld om op zijn kantoor te komen. Christopher Fry had me geïntroduceerd, waarschijnlijk krijg ik een rol, maar niets, maar dan ook niets is zeker in Rome. Joop maakt nu kleine scenario's voor reclamefilms, bijzonder leuke ideeën, voor Quasco = Joop Geesink. Ik ben nu al 5 keer op de televisie geweest, en steeds heb ik het nog niet gezien, maar ik hoor het altijd van mensen op straat of in de winkels. Leuk hè?

Ik zag Fellini in een bar staan en ben meteen naar hem

toe gegaan. Hij heeft me gevraagd om de volgende dag om 6 uur op zijn kantoor te komen, alwaar hij me als stront behandelde, dus ik ga nooit meer ergens naartoe, zonder introductie. We hebben kolossale foto's laten maken voor John Mathes (de belangrijkste impresario hier). Verder werd ik opgebeld om te solliciteren voor een junglefilm, na 3 uur wachten werd mij toegevoegd dat ik blauwe ogen had en ze hadden bruine nodig. Het is een kleurenfilm. Franco Brusati (de man die voor Joop naar Parijs heeft opgebeld) is heftig op ons afgeknapt. Het bedprobleem is hier hoogst vermoeiend. We hebben *Et mourir de plaisir* gezien van Vadim. Grandioos, een verrukkelijk genie, jij zult het vreten. Gisteravond *La Notte* van Antonioni, heel belangrijk man, maar niet echt groot. Ik heb het eerste artikel voor *Rosita* af, maar het was bijzonder moeilijk om een fotograaf te vinden die het voor een redelijke prijs wilde doen. Degene die ik nu heb, neem ik de volgende keer niet meer. Ik heb door Ralph weer even kennisgemaakt met een overdadige rijkdom (zijzelf zijn er verveeld door, maar ik vind het ZALIG!!!).

Weer in alle dancings geweest rond de Via Veneto, die niet te betalen zijn. De goddelijke muziek en 'the go' die zo'n hele avond heeft. In de meest fantastische restaurants geweest. Alle talen door elkaar gesproken met een elan, waar ikzelf verbaasd over stond. Excelsior was weer even mijn tweede thuis. Dronken geweest, zondig geweest (Hohoho), alles geweest, het leven gevreten. Nu staan we weer voor de eenvoudige realiteiten.

Ik schrijf in bed aan je, 11 uur 's avonds. Thuis zitten ligt me niet, als je weet dat het leven erbuiten op volle gang is, maar ja. Of er ooit iets van deze carrière terechtkomt, vraag ik mij ten zeerste af.

Maar Joop en ik hadden deze tijd voor geen goud willen missen.

*Dag lieve Shireen,
Zoen v. Ramses*

Lieve Shireen,

Dankjewel voor de truien en de wierook. De kamer ruikt naar geluk. Fijne foto's en prachtige 'kloeten'. 't Is wel enorm veranderd, op een goeie manier. Heel gezellig, vooral nu de kachel brandt. Ik krijg nu bijna heimwee, want onze kamer is niet verwarmd, wat ook niet zo erg nodig is omdat we er 's avonds meestal niet zijn en overdag is 't niet zo koud. Maar 't is zo Hollands! Met kachels en zo en koud buiten of sneeuw. Lou woont ook hier. Hij had een hotelkamer van 3000 lire en woont nu hier voor 600 lire = f 3,60 per dag. Vanacht heeft hij niet geslapen, omdat hij, zoals hijzelf zei, net zo goed op straat had kunnen slapen. Zo gehorig, maar nu heeft hij een betere kamer. Hij is erg aardig en heeft ons mee uit eten genomen, 2x op een dag zodat ik nu nog geen honger heb.

Italië is toch een heel vervelend land soms; *Joseph* is nog niet gebeurd en hopelijk krijgen we nu zaterdag geld van iets wat we al 2 weken geleden hebben gedaan. 't Is net alsof je er nu minder tegen bent opgewassen, omdat dit al de zoveelste keer is dat er dan een paar dagen geen geld is en ergens weet je wel dat 't misschien morgen of overmorgen over is en je weer werkt. Maar dat wachten duurt zolang. De scooterscène is uitgeprobeerd wat kleuren betreft en moet deze week gemaakt worden of maandag of láter, maar wie weet morgen al. Ik bel steeds op, maar niemand weet er dan iets van. 't Is alleen zo lullig dat je een beetje vastzit, omdat je zo moeilijk iets anders kan aannemen. Ook omdat 't allebei misschien belangrijk is. Als ik er nl. niet zou zijn als ze me nodig hadden, dan kom je er niet meer in.

Vrijdag komt Quasco terug uit Milaan en hopelijk kan hij dan iets doen, wat hij ons al met Kerstmis beloofd heeft.

Ik geloof niet dat je zomaar durft te komen nu, maar 't is ook beter om later te komen. 't Is nu koud in Rome en als je nu in Juni al zou kunnen komen tot September dan weet je

wat je wilt en heb je financieel je salaris van Ensemble en als je niet zou willen blijven kan je altijd wel ergens naartoe. Ik bedoel: nu is 't bij Ensemble toch niet om uit te houden. En dat maakt je alleen maar energielozer en onzekerder.

Als je toch niet speelt, mag je misschien in Mei al naar Rome komen. Maar teken geen contract!! Beter iets riskeren dan alleen financieel weer een jaar zeker te zijn en mentaal langzaam verzinken in verveling zonder hoop en spanning.

Lou is nu bij Fellini (hoop ik), want hij had al een afspraak vanmiddag die niet is gelukt. Hij heeft wel een belangrijk iemand gesproken maar Fellini niet. Wachten! Wachten!

Ramses is nu weer bezig met zijn eerste scenario en heeft net iemand opgebeld die nog steeds niet thuis is.

Ik moet om 8 uur én *Joseph* én *Telerama* opbellen. Nu, ik weet nu al dat ze zeggen: 'Er is niemand, bel morgenochtend om ... uur' (ik heb al 3 maal vandaag gebeld; 9, 12 en 4 uur en met dezelfde intonatie zeggen ze dat ik het maar weer later moet proberen).

Ik ben ook met mijn tekeningen naar een heel chique modezaak geweest voor decoratie of zo van etalages. 'Mijnheer is er niet, probeert u morgen eens.'

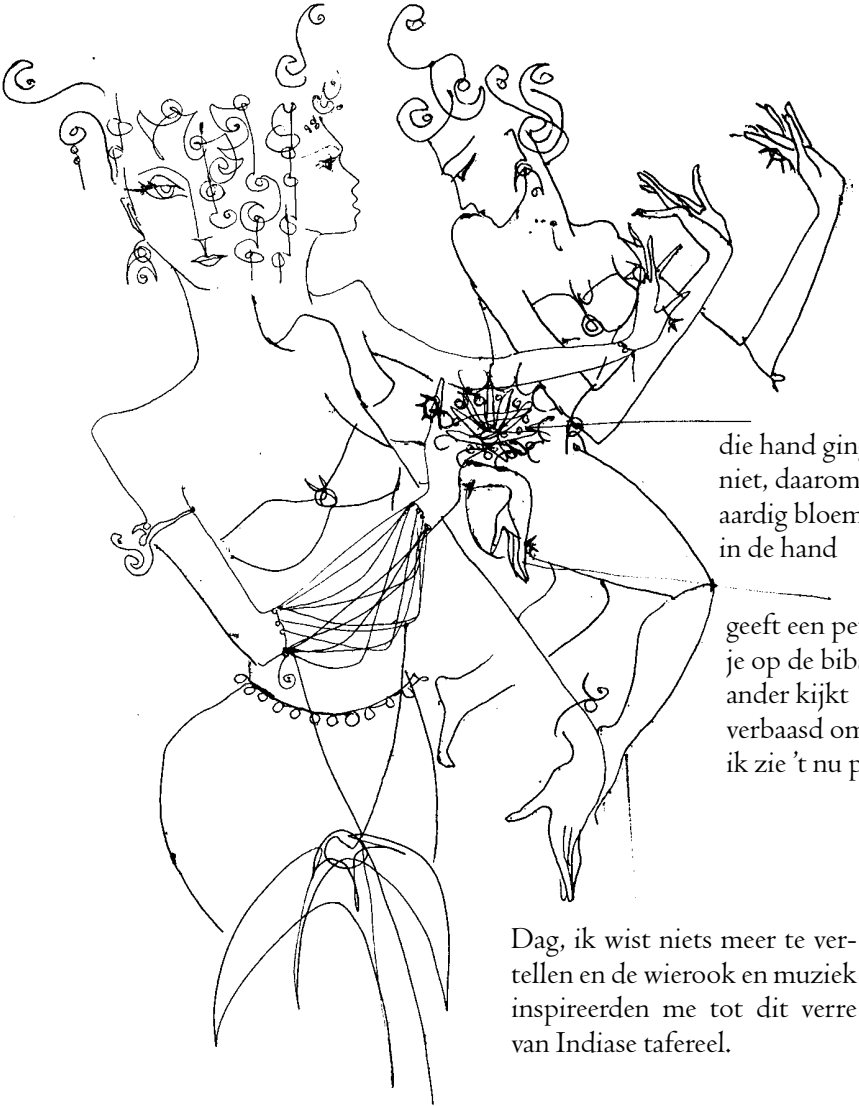
Soms denk ik: Nu kunnen ze allemaal barsten, maar mijn positie is hier te zwak en mijn Italiaans te slecht om te zeggen: 'Ja, luister nou eens, gebeurt er iets of niet. Zeg 't dan meteen!'

Vandaag heb ik voor de 3e maal een kennis van Joop van Hulzen opgebeld, nl. in October, December en nu. En al die keren kreeg ik 't antwoord dat mevrouw (een barones) morgen naar resp. Zuid-Italië, Londen en nu naar Duitsland vertrekt.

Misschien brengt de wierook geluk.

De jongens die foto's moeten maken zijn gewoon niet te bereiken en de hospita's geven geloof ik geen boodschappen door of ze bellen in de avond, als er niemand is. Onze hospita is bijzonder aardig.

Ramses heeft nu net mijn brief gelezen en ik de zijne, ze lijken nogal op elkaar, vooral wat atmosfeer betreft.

die hand ging
niet, daarom een
aardig bloempje
in de hand

geeft een pets-
je op de bibs,
ander kijkt
verbaasd om
ik zie 't nu pas

Dag, ik wist niets meer te ver-
tellen en de wierook en muziek
inspireerden me tot dit verre
van Indiase tafereel.

Ik heb net nog een wierookstaafje aangestoken. Op de radio is nl. Indiase muziek. 't Is nu over. Kort genot. Maar onze kamer ruikt nu naar alle kerken van Rome.

Ik heb nu maar een grammofonplaatje uit India opgezet.

Lou heeft over Henk uit Wadenoijen verteld.

Dag,

Joop

Lieve Shireen,

De wierook brandt (zalig!!) – het MOET geluk brengen – bedankt voor alle fijne dingen – de truien kwamen hoogst welkom. (Ik heb je foto's aan sommige mensen hier laten zien, die erg enthousiast over je waren, ik trouwens ook!!) Wat jammer dat je die foto's terug moet hebben, ik vind het heel belangrijk om te zien dat het huis van jou geworden is – mieterse kleuren, de twee kloeten om op te vreten.

Er is weer veel gebeurd en ook weer eigenlijk niets. 's Nachts in een open auto via de Via Appia Antica naar Ostia gereden – grandioze tocht naar zee met een uiterst belangrijk, schatrijk heer, die scenario's en films maakt. Over een maand begint hij aan een nieuwe. Hij was in op mij, dus heb ik gauw Joop erbij gehaald. Hij behandelt ons nu met een zeker respect, maar de hoofdinteresse is natuurlijk geweken, maar hij blijft heel aardig. Naar een toneelstuk geweest: *Arialde*, geregisseerd door Visconti. Fantastisch geregisseerd en gespeeld. Dat Italiaans toneel niet bestaat is dus weer een fabel.

Hoewel er geen belangwekkend wereldrepertoire wordt gespeeld, vind ik het eigenlijk enorm, dat er in de 10 theaters van deze stad allemaal contemporaine Italiaanse stukken worden gespeeld, dus is het veel levendiger (in rechte tegenspraak met wat ik een tijd geleden schreef, maar toen had ik het ook nog niet goed gezien), moet je daar bij ons om komen – Indische gasten en dan ook maar een keer per jaar – naar een feest geweest – unieke verveeling, maar ik heb me uitstekend geamuseerd – meisjes zitten allemaal op de sofa – jongens praten met elkaar aan de dranktafel – niemand drinkt echt en er wordt op behoorlijk wijze een poging tot enige danspassen gedaan – de meeste meisjes muurbloemen – volledig gebrek aan spontaniteit – feesten duren vooral 's zondags van 6 uur 's mid-

dags tot 9 uur 's avonds (geen cocktailparty – meer iets van een lullig schoolfeestje).

M'n pas is terug, – gevonden in het Excelsior Hotel en naar het Egyptisch Consulaat gebracht, alwaar men mij vertelde dat ik met geen mogelijkheid Israël in kan, dus die eventuele rol is verkeken. De rolletjes in *Joseph en zijn broers* zijn door weersomstandigheden uitgesteld, ik vrees afgesteld. Kreeg een idee om het eerste scenario, dat ik aan Vana (die niets van zich laat horen) gegeven heb, om te werken voor een T.V.-uitzending. Ik ben er nu aan bezig, maar dan wordt het toch een T.V.-film, want het is nu eenmaal niet T.V. gedacht, ik ga er ENORM mee leuren. Quasco heeft het te druk, dus ook die introductie is niet erg baanbrekend. Als het te lang duurt, ga ikzelf naar de belangrijke mensen, hetgeen niet handig zou zijn, omdat je zonder introducties hier weinig bereikt, maar liever weinig dan niets. Lou is hier – bijzonder gezellig. Gisteren met hem en zijn Italiaanse vrienden de hele dag gegeten en gezopen op onvoorstelbare wijze – Lou woont hier in huis – heeft de signora alvast wat betaald voor zijn kamerhuur, zodat ze wat kon eten (niemand heeft geld in dit huis, dus het mens kwam bijna om van de honger). Lou slaapt op een kamertje in de gang, aan het oog onttrokken door glazen muurtjes, die als schotten dienen dus hij slaapt practisch en publique. Hij heeft de hele nacht geen oog dichtgedaan – door het lawaai op de trappen en de gesprekken in de gang.

Hij zit nu bij Fellini (als hij er zit, want Fellini laat hem steeds voor niets komen). Ik heb de indruk dat de meeste producties nog stilstaan. Niemand is werkelijk begonnen, alleen de film van Rossellini. Daar hebben we ook foto's gebracht, maar niet veel van gehoord (wat zeg ik, niets). Ik heb echt het gevoel dat de vervelende tijd straks enigszins afgelopen zal zijn, en het leven blijft hier altijd fascinerend, maar geduld is het belangrijkste woord. Ik heb net de brief van Joop aan jou gelezen. Ook geen kluchtige velletjes, hè? 't Gekke is dat de brieven zo afhankelijk zijn

van je stemming en vooral van het moment dat je tijd hebt om te schrijven (als je ergens met mensen zit te gie-ren, pak je niet snel een pen om het voor altijd vast te leggen) dat je op een ander doorlopend een eenzijdige indruk maakt.

Dag Zoen v. Ramses

Lieve schat,

Net je brief gekregen. Fijn dat je zo druk bezig bent. Heb je Ralph al gesproken?

Ik heb 2 artikelen naar *Rosita* gestuurd. Kritiekenboek is geloof ik oranje. Lida heeft het voor me gemaakt, ik herinner het me niet precies, oranje – dik kartonnen kaft als van een tekencahier.

We hebben van die *f* 400,- van *Eva* alle schulden betaald, dus we zijn nu weer blut. Wil je die *f* 50,- zo gauw mogelijk opsturen en van het geld van *Rosita* of andere kranten een deel afnemen voor jezelf. Ik vind het zo lief als je schrijft ‘zal ik er nog maar even mee wachten’, maar we zitten altijd meer zonder dan met. Dit alles in grote haast. We willen een appartement zoeken om heel Holland uit te nodigen, jullie in Amsterdam zijn veel leuker dan wij in Rome (d.w.z. wat betreft plezier).

Dag,

Ramses

Lieve Shireen

Op de trappen van Piazza d'Espagna zit ik te schrijven in de zon. 't Is hier al zomer bijna. 's Avonds, als 't kouder wordt, merk je pas dat 't Februari is.

Al 2 weken zonder een wolk aan de lucht.

Deze trap zit vol met mensen, meest jonge, die vieze dingen roepen, in ieder geval over sex.

De mooie jongens hebben zich als Romeinse beelden opgesteld en kijken de passerenden beider sexen 'sexy' aan. Een nogal sensuele atmosfeer en dan is 't nog maar Februari.

Zelfs aan Lida vragen ze of 'alle vrouwen in Holland zo mooi zijn als zij'. Ze komt er net aan, dus schrijf ik aan de andere kant verder. Want ze mocht 't eens zien, hoewel ze zelf de gein er ook wel van ziet (in haast). Daarna vragen ze: 'Is die ring die u daar heeft echt goud?' Dus 't is niet erg geraffineerd.

Ze zit nu zo dat ze 't toch niet kan lezen dus ga ik gewoon verder. Ramses heeft al één artikel + foto's opgestuurd en een tweede zonder foto's, omdat hij niet wist of ze daarin wel geïnteresseerd waren. Maar vanmorgen kregen we 'n brief waarin ze om foto's vroegen voor dat artikel. 't Gaat over de signora van ons huis. Kan jij ook meteen zien hoe ze eruitziet.

't Derde waar hij nu mee bezig is gaat over de houding van de Italiaanse jongens t.o.v. het Italiaanse meisje. In 'gekuiste' versie natuurlijk. We hebben net Gré Brouwenstijn gezien op de Via Veneto. Aardige vrouw, ik kende haar nog niet persoonlijk.

Wat een heerlijk internationaal beroep heeft ze. Ze is tot en met 1962 bezet met contracten in 't buitenland!! En zingt hier in een Wagner-cyclus.

Ik ben wel verkouden hier, omdat 't waarschijnlijk net niet warm genoeg is om lang op de stenen te zitten. Maar ja, 't lijkt erg warm en 't is erg prettig.

Lida is nu weer weg, omdat ze moet werken aan een verta-

ling. Half Maart zit ik óf in Israël als soldaat, óf in *Madame Sans-Gêne* met Sophia Loren óf in *Pontius Pilatus* óf in niets. Tegen alle drie heb ik gezegd dat ik vrij ben en dus moet ik maar afwachten. Zolang er nog niets getekend is (contract) neem ik alles aan.

Ik heb nu (Ramses ook) een map gemaakt of beter: in dat grote fotoboek ben ik van achteren begonnen (dat was nog leeg), 't is weer heel onduidelijk.

Dus, ik heb nu een boek met alle toneelfoto's, alle kritieken én alle interviews.

De oude boeken zijn geruïneerd omdat daar steeds de familie en zo tussen stond. Alles eruit gescheurd en opnieuw ingeplakt. Moet jij ook doen.

Voor al die krantenknipsels maken indruk. Alleen houdt 't in dat ze na die gezien te hebben niet met iets kleins van één zin aan durven te komen. Dat is eigenlijk wel prettig (er is nu geld uit Holland), maar je moet zo eindeloos wachten, want als je eerst gevraagd hebt om iets belangrijks kan je niet een week later om een flutrolletje komen.

Maar toch is dit de manier. Met veel respect worden we nu behandeld (soms ook weer helemaal niet).

Dus: wees jij nu ook zuinig op artikelen en zo en bestel toneelfoto's, niet van die kleintjes. En T.V.-foto's. Ik merk nu dat ik veel meer mensen achter 'de broek' had moeten zitten om foto's los te krijgen, van journalisten (T.V.) en zo.

Je moet Ronnie Sweering vragen of hij van je T.V. foto's maakt (zo van 't T.V.-toestel, als bij die van Ramses) en je close-upfoto's moet je laten vergroten, ongeveer 2x dit vel!! Eigenlijk 8 verschillende foto's, buiten, binnen, close-up, helemaal, enz. En die dan laten vergroten in 5-voud. De beste in 10-voud (2x vel papier). Ik zit je weer helemaal te beïnvloeden hier naartoe te komen, hoewel we zelf soms denken dat 't nooit lukt. Maar de foto's zijn nooit weg en zoveel geld als 't hier kost, heb je nooit in Rome. En ten slotte kan er morgen iets gebeuren hier met ons, of pas in Juni of nog later of wie weet wel nooit, maar als je vastzit in Holland en 't gaat ineens goed met ons kan je niet komen. Dus, ik kan geen verant-

woording nemen, maar teken nog maar niets!

Als 't ons niet lukt, komen we ook weer terug en dan werken we samen aan T.V.-shows enz. Dan zitten we dus wel zonder contract, maar wordt er in ieder geval gewerkt. Want als we terugkomen, en ik geloof 't niet, kunnen we niet meer zo leven als vroeger en heeft er iets te gebeuren in Amsterdam van cabaret of zoiets, anders ga ik daar dood. We hebben nu eenmaal te veel van dit andere leven geproefd om zomaar alles te kunnen vergeten en gewoon weer iedere avond te spelen in Enschedé, enz.

Ik kan je zo weinig zekerheid geven, maar ik geloof dat 't beter is niets te tekenen voor volgend jaar.

We blijven hier zolang mogelijk, ook als er niets is te doen, minstens tot September. Nu, en dan moet er iets gebeurd zijn, ik weet 't bijna zeker.

We zijn een beetje teleurgesteld, want 't is nu al een paar keer gebeurd dat er van alles beloofd wordt en dan blijkt dat die dingen (misschien, je weet nooit) pas doorgaan als je een verhouding begint met die mensen. 't Bed is hier veel belangrijker dan we dachten en in bijna iedere productie is er ook een heer bij die weleens een jongen in bed wil hebben. Laat staan een meisje!!

Maar zoiets als *l'Aiglon* had daar niets mee te maken, dus kan 't ook anders en dat is 't geluk dat altijd hier aanwezig is en niet in Holland!

Ik hoop niet dat je alle hoop verliest en 't niet aandurft je contract op te zeggen.

In Maart gaat hier alles starten.

Ramses krijgt misschien een rol in *Barabas* door Chr. Fry, en heeft volgende week een persoonlijke afspraak met Mathes (de belangrijkste agent van Europa) door Levy.

Dat van die foto's is echt heel belangrijk. Je hebt er alle tijd voor, ook kritieken en interviews, zelfs de domste. Ze kunnen het toch niet lezen hier en 't maakt een enorme indruk. Groot boek. Grote foto's om achter te laten, enz. Geeft een dure indruk, wat ze hier nu eenmaal graag willen.

Een rijk meisje dat er goed uitziet, een carrière opgeeft in

een ander land om hier te willen filmen (maar meer uit plezier. Wil wel carrière maken maar heeft geld om hier een vakantie door te brengen, enz.), maakt dé indruk hier.

Ze hoeven niet te weten hoe 't echt zit. Vooral als je als meisje je te veel aanbiedt (financiële redenen of zo), wordt er meteen 'gegrepen' en word je bij de kleine rollen gestopt óf je moet een werkelijke verhouding beginnen met Fellini!

Wij laten nu heel duur foto's enz. zien. Laten grote foto achter en gaan weg met iets van: 'Laat me iets horen als er een rol voor me is.'

't Verschil is heel duidelijk met vroeger, toen we ook nog vroegen om figuratie en een mapje met 5 foto's van toneel lieten zien.

Nu we alle foto's en rust hebben, maken we een heel goede indruk en zijn ze veel geïnteresseerder. Waarom je hier komt (antw.: 'In Holland is geen film', enz.) en hoelang je hier blijft, enz., en nu maar afwachten.

Nu loopt 't snot bijna uit mijn neus. 't Is nu te koud in de schaduw en ik word met de minuut meer verkouden.

Dag,
Joop

Nu ben ik weer thuis.

De signora is kwaad omdat 't altijd zo'n rotzooi is op de kamer. Gek hè, in Holland waren we nog zo netjes.

Ramses heeft de brief gelezen en is 't helemaal eens wat betreft contract, Rome, film, enz., vooral foto's!

We worden er hier gek van en 't kost handenvol geld. Er liggen nu weer foto's die klaar zijn maar die we pas afhalen als *Rosita* is aangekomen. Morgen of maandag. Anders zitten we 't weekend weer zonder.

Fijn hè, dat *Rosita* zo reageert. We moeten nu even wachten, want telegrafisch doen ze niet, maar ja. Na volgende week kan er iedere week geld gehaald worden.

Van de scenariootjes weet ik nog niets, ik hoop dat ze ze kunnen gebruiken. Hoeveel 't verdient weet ik nog niet.

Quasco zal ook zorgen dat we in die reclamespeelfilmpjes hier wat te doen krijgen.

Als een regisseur van de grote speelfilms je maar nooit als een figurant in zijn film heeft gezien dan is 't goed. En dit reclamewerk zien ze toch nooit en dat vertel je gewoon niet aan ze.

Fijn dat je die twee T.V.'s doet. Wel jammer van *De vrouwtjes*, want dat is dan voorbij.

Fijn dat Ank v.d. Moer zo enthousiast was. Toneel mis je wel hier. Ik bedoel zelf spelen. We hebben hier een stuk gezien dat geregisseerd was door Visconti, prachtig!

Die Visconti is heel erg goed. Hij heeft ook eens een opera geregisseerd met Gré Brouwenstijn erin. Ze was er nog heel enthousiast over. En dan maakt hij ook nog prachtige films: *Rocco en zijn broers*, een geniaal man. Maar staat hier ook bekend als heer die eerst met je naar bed moet. Heel Rome weet zoiets, grote schandalen. Publiciteit.

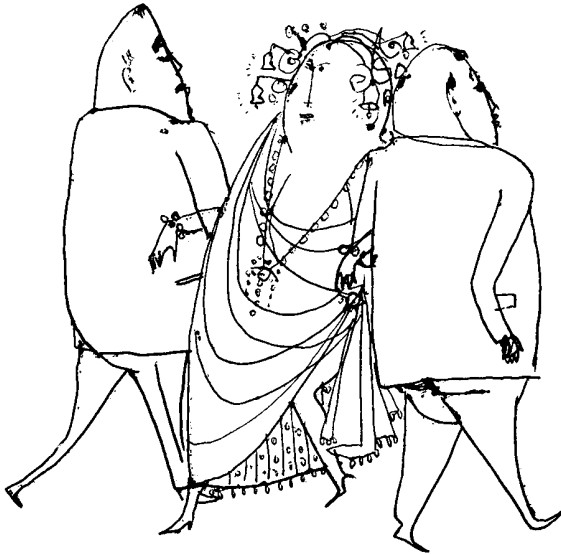
Ik ben een beetje zeurderig. Maar heb je wel goeie en grote foto's (± 1x dit vel, zoals onze toneelfoto's) van *Salome*. Bestel ze dan na. *Anatole* en vooral *Richard I* en *De vrouwtjes*. Shakespeare is nogal bekend. Ik heb nl. nooit een boek van je gezien, had je dat wel?!? Anders (opa spreekt) een groot boek kopen, alléén toneelfoto's (grootte ± 1x vel) inplakken en alle krantenknipsels (voor de 3de keer alles uitgelegd. Zo nu hou ik erover op). Net de radio keihard aangezet met 'Mai, mai, mai, più' voor de signora, die wil 't dan ook echt hard, en dat schalt dan in 't binnenplaatsje en door 't hele huis, wel lekker! Zo hard vind ik. Iedereen móet gewoon luisteren. Een beetje Jordanerig, maar wel fijn.

Ramses komt nu regelmatig voor de televisie in die reclamefilmpjes. We hebben 't pas eenmaal gezien, 't is heel goed gedaan en fantastisch nagesynchroniseerd. Net zo'n soort stem als Ramses zelf heeft. 't Is wel gek vooral voor hem om zichzelf te zien met een andere stem.

Ramses wil alsmaar dat we samen naar Moes gaan, maar dat wil ik niet, omdat hij dan alle moeite zal doen (zonder moeite zal 't ook wel gaan) om me een heel erg benauwde tijd te

bezorgen. Ik kan slecht weer zeggen dat ik zo verdrietig ben en zenuwlachen krijg.

Maar als ze gaat zeggen dat ze af en toe weer de drang heeft om achteruit te lopen moet ik 't pand verlaten, dus moet Ramses maar alleen. Later kan ik dan ook weleens alleen gaan omdat je nooit weet waar die vrouw je mee helpen kan.

Moes vind ik wel gelukt, maar wij zijn niet zo leuk!

Ramses kijkt weer hooghartig.

Na 't zien van deze tekening wil Ramses er met alle geweld heen vanavond. Ik weet 't nu nog niet, ik schrijf vanavond wel verder. Vanavond kunnen we niet, dus eindig ik.

*Dag lieve Shireen,
Joop*

Lieve Shireen,

Het is nu volkomen zomer. Heel erg warm en heerlijk. Gisteren waren we dronken, dus zitten we nu een beetje versuft op de terrassen. Ik heb net Franco Brusati uit staan schelden door de telefoon. Hij belt mij telkens op om met z'n drieën of vieren naar bed te gaan, ik vond het altijd nogal komische uitnodigingen per telefoon maar nu begon het vermoeiend te worden, dus dat heb ik maar eens even duidelijk gezegd. Dus Franco Brusati is nu van het Romeinse toneel verdwenen. Veel rustiger trouwens, de man stak geen vinger uit om ons te helpen. Wat een gelazer zijn die dingen toch, je wordt er heel moe van. Ik voel me ook uitermate belachelijk, als ik dit soort bloedserieuze invitaties krijg, en nog belachelijker als ik ze een beetje prim afzeg. Ze maken een soort wijf van je hier, en hebben geen idee en ook geen interesse met wie ze eigenlijk te maken hebben (dit laatste zinnetje staat ietwat raar op papier, vind ikzelf, maar er zit een trieste waarheid in).

Er loopt weer een zwartleren jas voorbij met een kraag van zwart apenhaar. Als ik geld heb, krijg je er een.

Het is allemaal een wonderlijke belevenis, deze stad. Ik had het voor geen goud willen missen. Vooral nu, door de zon, wordt het zo duidelijk en lucide en langzamer, en we glijden natuurlijk ook een beetje weg, het is geloof ik wel goed, het is Rome, iets wat ik nog nooit gekend heb. De agressieve, enigszins bedelende attitude van het begin is nu weg. Niemand kan me iets meer maken. Het komt of het komt niet, we wachten, dat is het enige wat je hier heel goed moet kunnen. Paziienza, want we hebben veel pionnen uitgezet. Ik mis je erg in de nachtclubs, fantastische muziek – de fijnste nachtclubs van de wereld.

Het is zo warm en ik heb niets belangrijks te melden.

Dus:

Kindje, wat doe jij weer even,
zie ik 't goed, of is het schijn

zit je op een peer te beven
wil jij zo graag vredig zijn
ga je even 't knietje boenen
Waarom wijs je in de lucht?
Ik zie je nu met neusje zoenen.
Oh, wat hoor ik voor gezucht
Paf, explosie, ik kijk naar boven
kindje heeft een wind gedaan
het wolkje is voor de zon geschoven
kindje valt op een oude haan,
nu gaat zij weer driest even hollen.
kijkt even om, duikt in het gras
bakt dan gauw wat lekk're bollen
en fluistert iets in 't struikgewas
verheven kijkt ze in de vallei
en maakt een teer gebaar, nóg eentje
en holt bevallig achter een bij
en haakt de bij even een beentje
staat plots stil, ze heeft iets vergeten
de notulen van het madrichaat
'Ach, ga weg,' zegt ze, 'ik wil het niet weten'
lacht even heel hoog en lacht plots weer kwaad
wat zie ik haar nu weer bruut razen
woest gooit ze het hoofdje in de nek
gaat dan lief in het weitje grazen
oh, de smulpaap, lekkerbek
ze kijkt me lonkend even aan,
giechelt keihard, en gaat dan liggen
kriebelt even aan de haan,
neuzelt even bij de biggen,
ach lief kind is lief en goed
ik vind het best hoor, precies als het moet

Reuze bedankt voor de *f* 50,-. Het kwam bijzonder gelegen, mag ik wel zeggen. Fijn dat je het zo lekker druk hebt, schrijf alles over de T.V. Alle mensen, die ik hier bij de film ken, hebben nu niets te doen en wachten af, Vana

en acteurs etc., etc. Het geeft een heel gekke atmosfeer. Alle mensen bij ons in het huis wachten op werk en de hele Via Veneto en de trappen van Piazza d'Espagna. Het is ook de eerste vraag van iedereen: 'Heb je werk?' Ik heb weer een nieuw artikel gemaakt voor *Rosita*, die mij een bevestigende brief geschreven hebben over de eerste twee. Heel fijn. Ook een nieuw artikel voor *De Telegraaf* gemaakt. De taperecorder + grammofoon staan in de lommerd, haal ik er wel weer uit als ik eerdaags een hoofdrol heb. De zon gaat nu achter de huizen.

*Dag groeten aan
Mien en Joop
Zoen v. Ramses*

Lieve Shireen,

't Is één uur 's nachts. Ramses zingt nu in een nachtclub, El Marokko genaamd. Vanmiddag heeft hij een auditie gedaan voor de eigenaar en leden van de band die daar spelen. Ze waren heel enthousiast. Vanavond moet hij 't proberen met publiek. Als 't goed gaat, krijgt hij een voorlopig contract van 10 avonden 2 x 10 minuten eenmaal om één en eenmaal om twee uur. Voor f 30,- per avond. Als dat ook nog allemaal goed gaat krijgt hij meer geld.

't Is zo te hopen dat 't vanavond goed gaat. De leden van de band waren erg enthousiast en zeiden dat ze bas en drum wilden spelen en dat er dan een plaatje van gemaakt moest worden. Vooral 'Tanja' vonden ze goed. Hij moest ook 'Peter, Mary, Jack and I' zingen, terwijl we dachten dat ze alleen leuke liedjes wilden. In diezelfde nachtclub zat gisteren Annette Stroyberg, dus wie weet wie hij daar nog meer kan ontmoeten en interesseren voor zijn werk als acteur via de liedjes.

Als 't gaat vannacht, is er iets heel belangrijks gebeurd, geloof ik, want je kan hier niets bewijzen met je acteurschap, maar door die liedjes die internationaal zijn en die een acteurskwaliteit-interpretatie hebben, kan hij op zo'n manier in de filmwereld komen. Nu is 't 1 uur 15, dus nu is 't afgelopen. Nu nog een keer om 2 uur. Ik ben niet meegegaan, want daar was hij nu nog te nerveus voor en hij had liever geen enkele bekende in de zaal=club. Hij moest zijn zwarte trui aan in plaats van overhemd met das. Ze vonden 't vanmiddag heel nieuw en heel bijzonder. Zoiets kennen ze hier niet in Rome. Wie weet wat hier van komt. Maandag moet ik 'n proefopname maken voor een reclamefilmpje.

Vandaag was ik weer met mijn indrukwekkende map op stap. Na lang wachten zei toen de regisseur of hulpregisseur ('t was op een kantoor, dus ik weet niet precies wat hij was): 'Laat uw map maar, een foto met adres + tel. nummer is vol-

doende!' Afknapper, maar ik ben daar al op voorbereid en heb op de achterkant van iedere close-up alles geschreven over 't werk in Holland. Toen hij dat zag was er iets meer interesse, maar niet veel omdat ik geen Engelsman of Amerikaan ben. Hollanders vallen overal buiten. Bij coproducties ook, dit was een Engels- of Amerikaans-Italiaanse coproductie die om Engelssprekende acteurs vroeg. Maar voor rollen moet je ook die nationaliteit hebben voor de filmbond.

Over 10 of 15 dagen moet ik terugbellen. Zal wel niets of figuratiewerk zijn.

Waarschijnlijk figureer ik (Ramses nu wel niet denk ik, want als dit doorgaat is dit veel belangrijker) in een soldatenfilm met een paar zinnen. $\frac{1}{2}$ Maart.

Ik weet niet wat 't is, maar je schrijft helemaal niet meer. Vallen we tegen?!?!?

Ik hoop dat ik ongelijk heb, maar ik kan 't me ook wel voorstellen. We zijn nu al 5 maanden weg en hebben nog niets belangrijks gedaan. Maar je weet niet hoe moeilijk 't is.

Soms heb ik er helemaal geen zin meer in. Maar naar Amsterdam terug wil ik nog niet en als dit van Ramses doorgaat, is er weer hoop. Als een van ons tweeën of drieën met jou erbij de kans heeft, kan hij voor anderen veel doen. Want 't is hier als met alles een heel grote familie waar je niet makkelijk inkomt, tenzij je wordt voorgesteld en ze je dan aardig vinden.

Ik ben nu aan 't tekenen. Want ik mag ergens in een tentoonstelling een map met tekeningen neerzetten. Écht exposeren kost \pm f 500,- per 10 dagen.

Die kleine reclamescenariootjes zijn nog steeds niet gekeurd. Ik hoop dat er morgen een brief van je is. We verwachten er allang één.

't Kritiekenboek + *Viziers* + *Telegraaf* zijn aangekomen. Heel fijn, maar omdat we net de vorige dag geschreven hadden en er bij deze boeken geen brief was, dachten we: Laten we tot morgen wachten en dan op allebei antwoorden, dus 't is ook onze schuld.

Fijn dat je die televisie doet en gedaan hebt. Fijne foto's.

Jouw oordeel over de ruzie in Ensemble heeft me niet erg geschokt. Maar ik weet wel dat journalisten er altijd veranderingen in maken. En ik weet ook niets van die hele ruzie af. Vandaag kregen we de krant (van woensdag) waarin stond dat donderdag die première van Fry's *Curtmantle* zou zijn. Morgen kunnen we lezen hoe 't was. Andrea Domburg schreef in *De Telegraaf* 'dat ze hier niet op had zitten wachten!' Leuk voor Fry!

The Rose Tattoo is goed ontvangen. Wil je daarover ook eens schrijven, als je 't gezien hebt? In slechte tijden hier leven we helemaal mee met alle toneelgebeuren in Holland. Manon Alving en echtgenoot hebben ook een troep opgericht, waarom wij dan niet!!

Maar hopelijk hoeft dat nog niet en kom jij ook naar Rome. Tenminste, als je nog durft. Omdat je niet antwoordt, weet ik niet wat je van die vorige brief hebt gevonden.

't Leven is moeilijk en praten over zo'n grote afstand ook. Gisteren voelde ik me afschuwelijk, tot vandaag, en nu door de nachtclub zie ik alles weer veel prettiger en met veel hoop (geen poep).

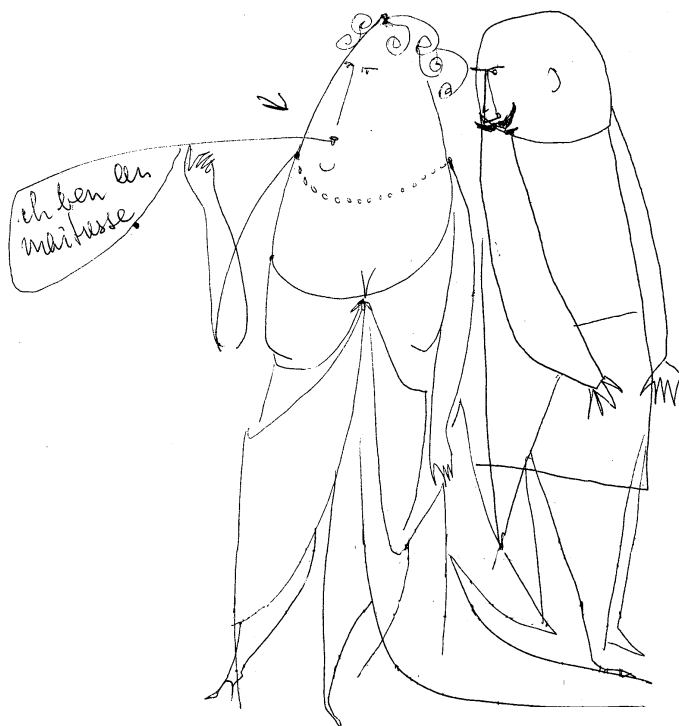
Morgen zal er wel een brief van je zijn, anders snap ik er niets meer van.

Langzamerhand is 't twee uur en moet Ramses weer zingen. Eerst heeft hij (tenminste dat was hij van plan) 'Tanja', 2 Franse liedjes ('Mon père me dit que...' en 'Dans la nuit je me balade un peu'), 'Come with me' en 'Je ne sais pas pourquoi pourquoi' gezongen. En om 2 uur 'Je chante pour ceux qui sont seuls' (T.V.), 'Raconte-moi quelque de jolie, chérie' en 'Alexander' en 'Peter, Mary, Jack and I'. Misschien heeft hij 't allemaal wel veranderd en schrijf ik 't helemaal verkeerd op. Eerst wilde ik nl. wachten met schrijven tot vannacht of morgen, maar ik kan nu niet zo goed slapen dus schrijf ik nu maar vast.

't Is al warm in de zon 's middags. 's Avonds is het kouder, maar de terrassen in de zon zitten al vol. 't Is hier dan heerlijk. Ik weet nu niet meer zoveel te vertellen, dus ga ik maar even tekenen, maar wat?

Weet ik niet. Nu is Ramses pas klaar. Wat gaat de tijd langzaam.

Manon en Jaap Maerleveld

Maar je ziet dat 't niet lukt. De 'Moes' van de vorige brief was wel leuk, vond ik. We hebben haar nog niet gezien, woont enorm ver weg. Nu weet ik niets meer, ook niets meer te tekenen. Tot straks. Nu ga ik de krant een beetje lezen. Windekind, toebibst, eigen woorden heb ik niet, 't is jammer.

bloesonst (is van mij maar niet leuk)
dag retepinp

Dag lieve Shireen,

Gisterennacht is 't volgens Ramses heel slecht gegaan, maar hij heeft toch een contract gekregen, dus zo slecht zal 't ook wel niet geweest zijn. Fijn hè?

Hij heeft 't echt niet goed gedaan. Weet je wel. Soms is hij zo zenuwachtig dat hij een negatieve stilte krijgt, die niet geschikt is voor een zanger en zeker niet in een nachtclub. Nu heeft hij vanmiddag tekst tussen de liedjes gemaakt. Dat is véél beter.

Maar hij zal 't zelf wel schrijven. Hij zit nu met die tekst ergens te repeteren waar hij voor 300 lire = f 1,80 per uur een piano kan huren. Sorry wat ik heb geschreven in de vorige brief dat je teleurgesteld was. Ik schrijf 't niet helemaal over, dus moet je 't maar lezen en meteen vergeten. 't Was een fijne brief. Een hele opluchting!

Fijn dat je zoveel speelt. Maandag kan ik pas lezen in *Het Parool* hoe 't was.

Vandaag (krant van donderdag) stond een heel stuk over jullie en W. v.d. Kamp.

Fijne foto van jou (3x). Moet je zien te krijgen en laten vergroten voor je plakboek.

Vanavond ga ik ook naar die nachtclub. Ik ben erg nieuwsgierig. Ik weet zeker dat 't nu door die tekst tussen de liedjes + ervaring van gisteren veel beter zal gaan.

Vana is er ook vanavond. Dankzij haar heeft hij dit gekregen. Aardig hè?

Die tekst heeft hij gemaakt met een meisje dat op de ambassade werkt en beter Italiaans spreekt. Ze had een beetje een vreemde reactie toen Ramses zei dat hij in een nachtclub zingt, dus moet je 't nog maar niet te veel vertellen. Eventueel kan Ramses er zelf iets over schrijven. In Nederlandse oren is nachtclubzanger iets ordinairs. Dat geeft allemaal niets, maar dan is er weer zoveel kritiek omdat ze zo eigenwijs zijn te begrijpen dat 't werkelijk wel iets moet zijn als ze de liedjes van

Ramses accepteren en hij niet wordt gedwongen tophits of 'Geef mij maar Amsterdam' te zingen. Snap je wat ik bedoel? Als je 't soms in je enthousiasme zou vertellen (omdat jij weet wat 't écht wil zeggen) aan krantenmensen, komt er een heel vervelend stukje in de krant over een nachtclubzanger. Je weet hoe burgerlijk ze zijn. Ik schrijf dit naar aanleiding van dat Nederlandse (nogal burgerlijke) meisje dat ook zo reageerde. Dat was dat! Omdat ik denk: Laat ik 't duidelijk opschrijven, wordt 't door al dat uitleggen, onduidelijk.

Vanavond vóór 't optreden in El Marokko gaat Ramses met een Nederlandse man die hier bijna z'n hele leven heeft gewoond en zodoende goed Italiaans spreekt een paar liedjes vertalen in 't Italiaans.

Fijn dat hij die studio heeft gevonden, hè? Want er zijn wel aardige mensen met een piano, maar die zijn nooit thuis of net bezet als hij erom vraagt. Nu weet ik niets meer. Dag lieve Shireen, sorry (nog eens) van de vorige bladen over 't niet schrijven.

Dag,
Loop
Ik bedoel
Dag,
Joop

Dag lieve schat.

Bedankt voor je brief en voor je pakket met boek + *Televiziers*. Ik ben niet te houden van de zenuwen. Gisterenavond was ik bar slecht – het bekende gedoe van mensen bang maken door je eigen zenuwen. Iedereen was doodstil, alsof ze een klap in hun gezicht hadden gekregen maar het was een negatieve stilte, de mensen gingen na mijn optreden ietwat gefrustreerd dansen en ik voelde me om ter plekke te sterven.

Vanavond moet het beter gaan, ik kom nu ook meer beslagen ten ijs. Wat fijn dat je zoveel doet en zoveel publiciteit hebt. Vanmorgen *Het Parool* gekregen met jouw foto's all over the place. Vanavond zitten er alle belangrijke mensen tot waarschijnlijk Annette Stroyberg (zonder Vadim) aan toe. Doooooodgriezelig, maar ik heb tenminste het contract beet en zal het een keer goed doen.

Ik moet meer van de mensen houden en ervan uitgaan dat zij banger voor mij zijn, dan ik voor hen (een raad die Lotte Goslar me eens gegeven heeft).

Enfin, ik zal je gauw schrijven, hoe het allemaal afloopt.

Dag,
Zoen
Ramses

Lieve Shireen,

Wat ongelofelijk van de overhemden. Heel, heel erg fijn, ik laat nu een pak maken van blue jeansstof met 'elegante snit', jazeker!! En ik geloof dat het hemd daar heel goed in zal staan. Heel erg bedankt.

Ik word panisch zenuwachtig van de baan in de nachtclub. Ik voel me er absoluut niet thuis, heb geen werkelijk contact met het publiek, dat me aan zit te kijken of ik van Mars kom, hetgeen mij weer gegeneerd maakt, dus het lijkt nog nergens op. Daarbij heb ik het gevoel dat ik er elk ogenblik uitgesodemierd kan worden, omdat er een ijzige stilte om me heen hangt. Niemand zegt er iets van. De eerste twee avonden heb ik gezongen met een microfoon + echo, hetgeen heel vreselijk geweest moet zijn, omdat door de echo de liedjes totaal onverstaanbaar werden. Ik kon dit zelf niet constateren en goddank was Joop er de 2e avond om me erop attent te maken, anders zou er niets veranderd zijn. Het ligt er natuurlijk ook aan dat de Italianen geen vreemde talen begrijpen, vooral als de text belangrijk is. Het is misschien te vergelijken als een Chinees acteur een Chinees lied gaat zingen en de text enorm gaat interpreteren. Je denkt dan: Die man is erg bezig, maar waarmee?

Godzijdank kan ik vanaf 3 April waarschijnlijk in de grootste Amerikaanse nachtclub Bricktop's zingen, waar de eigenares heel aardig is en me er wel doorheen zal slepen. Er is dan een veel groter internationaal publiek. Ik heb een heel goede kritiek van je gelezen in *Het Parool*. Heb je *The Rose Tattoo* al gezien? Schrijf er alles over. Is het stuk van Fry werkelijk zo'n flop? Ik ga nu een openingslied maken op El Marokko (de naam v.d. kroeg), misschien helpt dat.

*Dag lieve Shireen,
Zoen v. Ramses*

Sorry dat ik dacht dat je kwaad was, maar dat komt omdat ik
kwaad op mezelf was dat ik niets deed.

*Dag,
Joop*

Lieve Ramses en Joop,

Eindelijk heb ik de tijd en de rust jullie uitgebreid te schrijven. Hoop heel erg dat het goed met jullie gaat en dat jullie een beetje geld hebben! Als jullie geen geld hebben, willen jullie mij dat dan ALSJEBLIEFT schrijven? Dat heb ik echt liever. Dus geen flauwekul.

De uitzending van Monsieur Masure heeft succes gehad, gelukkig. Ik vond het heerlijk om te spelen en ik vond de drie mensen met wie ik het deed erg leuk. Alleen was het jammer dat de belangrijkste mensen allemaal bij de première van de nieuwe film van Fons Rademakers, *Het mes*, zaten. Daarna was er een feest bij Geentje en daar waren als gewoonlijk erg veel mensen.

De laatste tijd heb ik vrij vaak feesten en altijd wel fijne. Het huis vraagt erom en ik probeer ze ook zoveel mogelijk in jullie stijl te doen, niet om na te doen of zo, maar omdat het zo goed is en niet anders. Trouwens, bij bijna alle belangrijke dingen die er nu met mij gebeuren denk ik aan jullie. Het is moeilijk uit te leggen hoe en waarom. 't Zal gewoon wel zijn omdat ik een waanzinnig sterke band met jullie tweeën voel, een soort eenheid van gedachten en andere dingen (dit klinkt een beetje typisch en vaag, maar ik denk dat jullie het wel begrijpen). Daarom is het ook dat ik alsmat aan de toekomst denken moet. Wil, als het enigszins mogelijk is, niet meer zo ver van jullie vandaan zijn. Maar of het goed voor me zou zijn om in dit stadium naar Rome te komen, weet ik echt niet. Ik pieker me er suf over. Soms wil ik direct al komen en soms wil ik het helemaal niet, omdat ik het niet aandurf. Geloof dat ik in de afgelopen maanden pas een heel klein beetje mezelf heb leren kennen. Dat is in hoofdzaak gekomen door het bijzonder heerlijk wonen in ons (klinkt als een titel van slecht boek, maar het is TOCH ons) huis.

Ondanks het feit dat ik maanden eigenlijk niet gewerkt heb, is het toch een heerlijke tijd geweest. Ken op het ogenblik erg leuke mensen in Amsterdam en met een paar kan ik erg hard lachen. Al worden de meesten op een gegeven moment doodziek van me, omdat ik bij alle gekke dingen die er gebeuren meteen om jullie roep en weer uren over ons drieën begin te vertellen.

Ik ben door deze tijd zekerder geworden en niet meer vol allerlei rare ideeën. Bijvoorbeeld, sinds 1 Januari ben ik niet meer met Pieter naar bed geweest en ik wil het ook niet meer en zie eindelijk onze verbouding in de

juiste proporties. Nu zie ik dat het eigenlijk nooit op iets zinnigs sloeg, een paar weken uitgezonderd. Wat de sex betreft was het een grandioze tijd, maar de nachten maakten daarom vaak de dagen des te eenzamer. Ook ben ik, doordat ik nu helemaal los van Pieter ben, tot de ontdekking gekomen dat ik nog nooit een geestelijk volwaardige verhouding met een man heb gehad. Ik weet niet wat Lou over ons verteld heeft, maar ik ben nauwelijks mezelf geweest, alleen met hem. Daarbij zijn we maar twee keer met elkaar naar bed geweest en had hij al die tijd ontzettend veel zorgen en rotzooi aan zijn hoofd, door Jacqueline. Ik geloof echt wel dat hij gek op me was. Ik was niet echt verliefd op hem, dus liep alles mis. Gelukkig achteraf, want nu is het weer helemaal goed met Jacqueline.

In die tijd met Lou was ik ook nog helemaal niet los van Pieter. Maar op 2 Januari was ook dat over. Een paar weken geleden dacht ik opeens dat ik verliefd was op een heel mooie jongen van de Toneelschool (Edgar Conradi, half Russisch en heel romantisch). Maar na tien dagen zei hij over de telefoon: 'Ik kan niet tegen je op, en ik heb het gevoel dat jij je van ons heel veel voorstelt.' Toen dacht ik dat ik uit elkaar barstte van woede, want ik had heel ongecompliceerd en kinderlijk, mag ik wel zeggen, gedacht een fijne tijd met hem te hebben en verder niet. Later begreep ik hoe juist hij het gezien had en ik moet nu erg om mezelf lachen, alhoewel ik nooit spijt heb van wat ik doe.

Toch was het weer een bewijs, dacht ik, dat het voor mij gewoon niet mogelijk is iemand te vinden met wie ik een volwaardige geestelijke en lichamelijke verhouding kan hebben. Maar nu geloof ik dat ik sinds gisteren tot over mijn oren in de moeilijkheden zit, want gisteren ben ik voor het eerst met Ton Lensink naar bed geweest, op wie ik al een tijdje verliefd ben. De eerste keer dat hij met me wilde slapen, vorige week of zo, heb ik gezegd dat ik het niet wilde. Daarna, dacht ik, zal het wel afgelopen zijn. Maar het is tussen ons iets onvermijdelijks geworden. We konden nauwelijks samen spelen, zo in de war waren we. Ik dacht: Na donderdag zie ik hem niet meer. We hadden op een heel grandioze manier die cameradagen met elkaar opgetrokken en ik dacht dat hij ook op mijn feest zou komen, maar na de uitzending, toen ik mijn kantine rekening ging betalen, zat zijn vrouw (Rini van Slingelandt) daar, die op me af kwam om me te complimenteren, dat was heel apart. Ik ken haar heel vaag, vroeger woonde ze in mijn buurt. Kende ik haar maar goed, want dan was het misschien allemaal niet gebeurd. Enfin, hij heeft de volgende dag opgebeld en is gisteren gekomen. Ik moest 's avonds in Zaandam meedoen aan een cabaret en toen ik thuiskwam belde hij op, was heel erg

dronken en heeft bij me geslapen en me vanmorgen met de auto naar Wasse- naar gebracht. Vorige week zei hij: 'Ik weet niet wie je bent, je maakt me ontzettend in de war en ik wil met je naar bed, dan is het misschien afgelopen.' Gisteren zei hij dat het in plaats van afgelopen nog veel erger is geworden. Ik weet niets meer en wil ook niets meer weten, behalve dat ik verliefd ben op een meer dan normale wijze. Ik weet niet wat de gevolgen zullen zijn, misschien wel dat we gewoon een volledige verbouding moeten uitvieren en dat het dan afgelopen is. Of dat hij weggaat van zijn vrouw en kinderen (vanacht wilde ik steeds zeggen: 'Worden je huisgenootjes nu niet ongerust?') Gelukkig heb ik me beheerst), maar ik geloof zeker niet dat ik dat zou willen, want ik ben een zwerver en kan geloof ik geen verantwoordingen dragen. Misschien is alles over een week veranderd en misschien laat hij me gewoon zakken, wat misschien wel het allerbeste zou zijn, maar wel heel triest. Ik geloof dat ik geen enkele moraal bezit, ik weet geloof ik niet eens wat het precies betekent. Het zal wel een gemis zijn, maar zo voel ik het niet.

Het is wel heel gek en het verwondert mijzelf het meest dat ik dit allemaal heel eerlijk en zelfs in details aan jullie schrijf, maar het is de enige manier, omdat ik per se wil dat jullie de belangrijke dingen van mij weten. Ik hoop niet dat jullie het indiscreet van mij vinden, ik vind dat zelf niet. Willen jullie in GODSNAAM deze brief niet laten slingeren, het beste is misschien hem meteen te verscheuren!!! Voel me heel gek, nu ik dit allemaal heb opgeschreven, maar wel fijn.

Nu even over het werk: ik ben niet van plan voorlopig om een contract te tekenen. Als jullie terug naar Holland komen, wil ik in ieder geval met jullie spelen. Er zijn allerlei plannen hier, waarvan er misschien 1 of 2 de moeite waard zijn. Heb ook iets gehoord over de Kleine Comedie, zal alles nu gaan informeren...

Het is nu avond, heb een beetje gedronken. Schrijven jullie me maar heel gauw terug, alsjeblieft, en dan kom ik gauw naar jullie toe. Maar ik kan niet lang zonder geld leven en ik hoor niets meer van Louana,
Dag dag dag dag dag dag dag,
Zoen van mij, de vuigste zond ter wereld,

Shireen

Lieve Shireen,

Wat heb je een grandioze brief geschreven. We zullen elkaar misschien heel gauw zien. Gerard Reekers heeft me gevraagd om Pilades te spelen in *Iphigeneia*, van Goethe, met Ank, en Guus Hermus als Orestes. Het is niet zeker, omdat de NCRV liever een acteur in Holland neemt dan alle extra kosten aan mij te betalen van reis + verblijf, maar als deze brief aankomt, kun je Gerard opbellen of het doorgaat, dan is het namelijk al beslist. Ik vind het heerlijk om te doen, ben in ± 14 dagen uit en thuis (Rome). ZAAALIG.

Joop komt niet mee, heeft misschien werk in de *Twee kolonels*, Italiaanse film. We krijgen een fabuleus appartement voor geen geld.

Als ik ± 15 e Maart naar Amsterdam kom, trekt Joop alvast in het appartement om alles mooi te maken. Het heeft 2 kamers, keuken, W.C. en 2 terrassen. Heel Holland moet komen logeren en jij hoeft je dus over woonproblemen geen zorgen te maken, we tekenen een huiscontract voor EEN JAAR!!!!

Wat fijn en misschien tegelijkertijd ontstellend (fijn) dat je op Ton Lensink verliefd bent. Als ik kom en je nog steeds verliefd bent, heb je TOTALE privacy nodig en dan wil ik niet bij je logeren. Als de situatie anders ligt, ik bedoel: als jullie elkaar weinig zien om welke reden dan ook, kom ik graag bij je wonen, voor 2 weken. 6 April is de uitzending. Over dit laatste onderwerp moet je me heel eerlijk schrijven en even koel nadenken, want anders word je in de zenuwen nog naar tegen Ton, omdat Ramses komt, en het is eigenlijk het huis van Ramses, etc. Dat is natuurlijk WAANZIN, ik heb toch misschien iets meer ervaring in verliefdheid en je KUNT eenvoudig niemand anders in huis hebben, of zelfs maar in de omgeving. Je moet bij wijze van spreken in de blote reet op de W.C. kunnen gaan zitten om daarna in de blote reet eieren te gaan bakken, zonder het gevoel te hebben dat ik in een kamer verder sta

te repeteren en Ton gefrustreerd een boek ter hand heeft genomen. Hiermee had ik eigenlijk willen inleiden, dat ik liever ergens anders ga slapen, vooral omdat ik me heel erg moet concentreren op mijn rol.

Joop zegt net dat het lijkt alsof ik dus helemaal niet bij je wil logeren. Ik bedoel natuurlijk dat je je niet door mij moet laten afleiden, waar je nu net mee bezig bent. Ik vind het veel te fijn, dat we allemaal gelukkig zijn. (Dit is geschreven bij het overlezen v/d brief.)

Niet bij ons aller schat Tania, maar in een rustig huis, want het zal zo heerlijk zijn om jou en Amsterdam weer te zien dat ik heel veel moeite zal hebben om mijn rol goed voor te bereiden. Pilades in Goethe is tenslotte geen geintje, vooral ook omdat ik nadenk dat ik te lang al niet meer gespeeld heb. WAT HEERLIJK HÈ?

Maar het is nog niet zeker.

Vanavond ga ik weer naar de nachtclub, die helemaal failliet is. Er komt geen mens, ik zing voor de obers, die er niets van begrijpen. Ik word niet betaald, trouwens niemand, gisteren heb ik gezongen voor Faroeek, die limonade dronk en met de secretaresse wilde vrijen, dus minder aandacht had voor mijn melodieën. Ik start de avond met een Italiaans lied, dat ik (met correctie van anderen) zelf gemaakt heb. De obers vinden het leuk. Een allerwonderlijkst, rare, flopachtige, trieste en heel menselijke sfeer. Ik ben zeer begaan met de directie, die heel aardig tegen me is en dat is dan ook de reden dat ik vanavond weer ga zingen, ik geloof dat de twee orkesten vanavond niet meer komen. Gisteren waren er deurwaarders + advocaten + politie, misschien gaat het vanavond zelfs niet door.

Rome is nu heel warm. De Via Veneto volkomen Amerikaans en ik hou intens van alles. Ruzie met Lida gehad, die vervelend werd, ik heb al een week niets van haar vernomen. 't Zou me niets verbazen als ze nu in Amsterdam zat. Ik kan eenvoudig geen vrouwennaam noemen of Lida wordt jaloers, hetgeen in de huidige situatie lichtelijk belachelijk is en daarbij heel irritant.

Ze is heel lief, maar heeft af en toe last van bewustzijnsvernaauwingen. We hebben Brusati (Franco) in kennis gesteld van een aardige, begaafde en mooie Hollandse jongen en ze zijn ons nu beiden erg dankbaar, dus die moeilijke sferen zijn ook over. Eind Maart of ongeveer met mijn aankomst in Amsterdam (tussen de 15e en de 20e) komt een Australisch meisje, Daphne genaamd, ook naar Amsterdam en hij heeft weinig geld, dus huisvesting nodig. Kan je dat aan Tania vragen? Het Australische meisje zorgt dan voor eten. Ze is bijzonder aardig, niet erg mooi, maar heel fijn, en ik zou willen dat ze een idiote tijd heeft. Ze is van ons slag en verheugt zich erg op Amsterdam. Ik heb haar in mijn oneerlijke en hoogst goedkope drift aangepraat dat ik met een Hollandse actrice ging in Rome, die met me gebroken heeft en naar Amsterdam is teruggegaan. We hebben samen in onze gesprekken over mijn 'verloofde' deze tot zulke interessante hoogten verheven, dat ik niet de moed heb om het haar te vertellen. De heer Shaffy op z'n allerkleinst, en toch heb ik er geen spijt van omdat die fantasie bijzonder leuk was.

Zeg dit tegen Tania, en iedereen die me goed kent moet het me vergeven, omdat ik van dit spelen hou en begin dit spel altijd, als ik niet meer toneelspeel. Dit klinkt ietwat lullig en het is ook wel wat lullig, omdat de basis van deze fantasieën getuigt van een zekere lafheid en van een misschien onnozele behoefte om als man beschouwd te willen worden, wat ik tenslotte ben. Maar het heeft ook een lichte kant en die geldt in Rome misschien meer dan in Holland. Enfin, Joop is veel echter, IS veel meer. Ik wil nu gaan eten, misschien tot over een week.

*Dag lieve Shireen,
Zoen v. Ramses*

Moes schijnt altijd dronken te zijn in Rome.
Ik heb haar nog niet opgezocht.

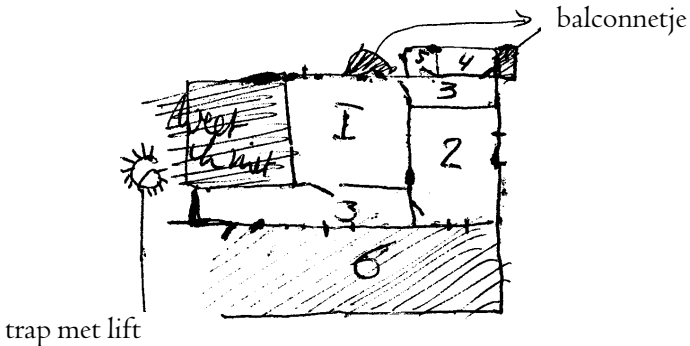
Lieve Shireen,

Heel erg bedankt voor je brief. Ik vind 't heel fijn dat je zo over alles schrijft!

Als 't doorgaat met 't appartement, en dat gaat zeker door, is er een huis in Rome waar je altijd, wanneer je maar wilt, heen kunt komen. Fijn hè?

2 Kamers, keuken, W.C. en een enorm terras ('s nachts urenlang op 't terras zitten!!! Als jij er bent!!!!) op de 6e etage.

Ramses roept nu: 'Oh, oh, oh, wat heerlijk, met wijn en muziek. Hete zomernachten als je toch niet kunt slapen.'

1 en 2 zijn kamers

3 gangen waar altijd mensen kunnen slapen omdat ze nogal breed zijn

4 keuken

5 W.C.-'tje' + wastafel

6 terras

Ook boven de kamers is een terras.

Heerlijk!!!

Voor f 120,- of f 150,- per maand.

Onze kamer kost f 120,- per maand.

Ik weet niet of 't helemaal zo is. Ik ben er maar 10 minuten of nog minder geweest, maar zo ongeveer.

Als we er 15 Maart in kunnen, zit Ramses misschien in Nederland (heeft hij al geschreven).

Eerst dacht ik dat ik, wanneer ik niets te doen had, mee zou gaan, omdat ik me dan heel naar zou voelen, maar nu door 't huis ben ik zo bezig (als ik niet werk) om 't bewoonbaar te maken dat ik 't niet erg vind om hier te blijven.

't Is half gemeubileerd, eigenlijk ongemeubileerd, maar een Italiaanse man door wie we 't hebben gekregen geeft ons zolang bedden en stoelen, enz. (hij heeft in 't zelfde huis een pension en is gek van Holland).

Ik wil er weer veel tekeningen maken en naar de Porta Portese (een soort Waterlooplein) gaan om dingen te kopen. Gasstel en dergelijke.

't Is nu alleen de reis die duur is, hoewel $\pm f$ 200,- retour om naar Rome te komen. Ik ben er helemaal gek van, en wacht met ongeduld ('t is een beetje dom gezegd) maar 't is toch zo, tot je komt logeren in Juli of misschien al Juni.

Ramses kan je nu alles van Rome vertellen. Eigenlijk ben ik bang dat hij na 3 weken heel fijn werken met Ank en Guus Hermus en na 3 weken fijne avonden en feesten er een beetje tegenop zal zien om terug te gaan. (Hij maakt 3 weken alleen de positieve en leuke kanten van Amsterdam mee.) Rome is echt moeilijk, maar 't is vast allemaal nodig. Daarom moet je hem maar veel vertellen over alle rottingen van 't toneel die in dit jaar gebeurd zijn. Nu word ik gek van de pen, oftewel: gek van de pen. Rot pen!

Maar je snapt wel wat ik bedoel, als je gevraagd wordt door de T.V. om een rol te spelen en hier is alles even moeilijk, dan is 't moeilijk om terug te gaan.

Maar 't huis zal zeker belangrijk zijn. 't Zingen in de nightclub gaat nogal moeilijk, niet zo zeer door Ramses, maar er komt niemand. 't Is bijna failliet.

Vandaag heb ik weer iemand ontmoet die in 't Excelsior logeert en die ik gezien heb toen we daar waren met de Nederlandse mevrouw en haar dochter die voor dominee studeert.

(Die vond je T.V.-*Monsieur Masure* heel goed, heeft ze geschreven.)

Maar nu over 't Excelsior. Die 'iemand', een Amerikaanse mevrouw (oud en in op ons allebei, vooral op Ramses), zei dat Michael Curtiss, die ik toen ontmoet heb, nogal over me had gesproken. Hij is getrouwd, dus 't is geen andere 'onheuse' belangstelling.

Hij komt in Mei terug en heeft me toen (2 maanden geleden) gezegd, dat ik dan naar 't Excelsior moest komen, dus wie weet!?

Ik zit weer in de *Vino Olio*, heb haas gegeten met brood en een beetje te veel wijn gedronken, vandaar mijn ingewikkelde stijl van schrijven. Ik weet zelf niet wanneer er een 'punt' komt na al die tussenzinnen. Je moet hier komen, al is 't alleen al om er een vakantie door te brengen (Juni-Sept.), waarin je je foto's kan brengen aan alle producties en dan zien we wel of 't nut heeft om langer te blijven.

En je moet hier komen om te dansen, want dat kunnen de meesten niet.

In een nightclub met fantastische muziek moet ik óf aan de bar staan óf met Nederlandse meisjes dansen die er niets van kunnen. Italiaanse meisjes kan je nl. niet zomaar vragen om te dansen. Ze weigeren gewoon, heel dom ga je dan af.

En ze dansen ook niet zo erg goed. Alleen de cha-cha-cha doen ze goed, maar 't is een patroon van passen zodat alleen Italiaanse jongens die ook cha-cha-cha kunnen dansen ermee op de dansvloer een behoorlijk figuur slaan. Ik ken 't patroon niet en improviseren kunnen zij niet, dus vind ik 't op den duur een beetje vervelend worden altijd dezelfde passen en draaien te zien.

Daarom zullen we iedereen wegvagen!!!

Want de muziek is fantastisch, om gek van te worden als je alleen maar een beetje kan staan of zitten luisteren.

Wie weet kom je door bijzonder goed en geïnspireerd te dansen in de weekbladen -> film.

Eigenlijk zou je je uit moeten kleden onder 't dansen, dan ligt er een grote carrière voor je.

't Is triest maar waar.

Waarschijnlijk is 't bij die meisjes niet een grote carrière geworden, omdat ze niets invullen als actrice of als persoonlijkheid, maar op deze manier hebben al veel meisjes een paar films, weliswaar zeer slechte, gemaakt.

Je moet hier ook komen om deze *Vino Olio* te zien, waar de meeste mensen nog net geen clochard zijn. De mannen zijn er nèt te ijdel voor en de vrouwen nèt te sterk. Ze zijn erg aardig. Alleen de vrouwen werken, geloof ik. 't Stikt hier van de mannen met oude, maar goed gepoetste schoenen aan, altijd wit overhemd en strop en soms hoed (alles heel oud en versleten maar goed onderhouden) die niets doen. Je ziet 't aan hun ogen, die zijn uitgeblust, maar ook ontzaggelijk lui. Waarschijnlijk omdat ikzelf niet echt iets doe (ik heb nu net schoenen voor *Rosita* getekend, voor een artikel van Ramses, en gisteren heb ik voor niets foto's gemaakt voor reclamefoto's en -films – 't was een proefopname), dus waarschijnlijk omdat ik eigenlijk niet iets écht doe haat ik deze mensen.

Haten is overdreven, maar ik vind ze afschuwelijke profiteurs, hoewel ik eigenlijk niet weet van wie ze allemaal profiteren. Maar ze zullen wel allemaal iets doen. Een man bijvoorbeeld, die bij ons in 't huis woont, heeft 20 jaar in de gevangenis gezeten en dan begrijp ik dat je niets meer wilt doen. Hij heeft een heel enge hoest met rochels en spuugt in een blikje naast zijn bed. Dat horen we allemaal, omdat zijn kamer niet echt een kamer is. 't Is een afgesloten stukje gang.

Hij smeert poep aan de muur van de W.C. en ik denk dat de tbc-bacillen lustig rond dwarrelen. Toch zal 't wel een soort chronische verkoudheid zijn. Daarom ben ik blij dat we een huis krijgen.

Ik moet wel lachen als ik dit soort 'fin de partirs'-atmosfeer aan je zit te schrijven.

Ik zal 't Ramses even voorlezen...

Die is te geconcentreerd om echt te reageren. Hij schrijft ook aan jou op 't ogenblik.

'Heel aardig,' zei hij en dat slaat op niets. Maar 't is echt waar, en die atmosfeer doet me geen goed. Ramses gaat nu te-

kenen. Een goed idee, want ik weet niets meer te schrijven. Ramses kan je alles vertellen en je moet toch komen. Dag lieve Shireen.

Nog heel erg bedankt voor je truien, hebben we nu aan, en voor je laatste brief.

*Daaaag,
Joop*

Ik kan 't niet tekenen, maar we durven niet meer op de 'bril' te zitten na die man.

☛ = poep aan de muur.

Lieve Shireen en Ramses,

Vanmorgen is de man voor 't licht gekomen. Net te laat, maar er is nu licht.

Ik heb net alle peuken en rotzooi bij elkaar geveegd, want iedereen gooide ze op de grond.

Gek hè? De meeste mensen zijn daar toch niet aan gewend. Ik heb hier nl. nog geen feest meegemaakt waar ze 't doen. Soms ik wel, uit gewoonte, d.w.z. als iedereen danst en drinkt, dus als er een feest is, en dan raap ik 't gauw weer op. Maar hier hoort 't zo en toen ik vanmorgen wakker werd, was 't net zo'n troep als in Amsterdam. Fijn!!

Ik voel me heerlijk. De mensen die geweest zijn heb ik kunnen confronteren met mijn wereld of mijn atmosfeer. De pop, die eng aan de muur hangt, beesten die in een hoek zitten, mijn maskers die de kamer in staren, de juwelen die ik aan de muur heb gehangen; heel mooi met de kleur van de muur. De kroon die nog een beetje door de kamer slingert en opgezet is door Margo. 'Ze was haar hoed vergeten gisteren,' zei ze, waarop de vervelende mensen weer eng en kritisch konden grinniken. Alles met kaarslicht. Marlène Dietrich, enz., enz. Zo ben ik en zo voel ik me fijn en zo heb ik ook direct contact met de leuke mensen en weet ik meteen dat ik met hen kan opschieten.

Tegen een uur of 12-13 hebben we – Margo, Carlo (rijke jongen uit Parioli), Miss Glamour (danseres uit Cuba) en nog een paar – de mensen bijna weggejaagd door alleen tam-tam- en vreemde 'Taboe'-muziek te draaien, waarop wij alleen konden dansen. Je had de gezichten moeten zien. Maar omdat ik ook Marian, Fred en Paula had uitgenodigd en de andere 'Nederlanders!' heb ik maar weer gewone muziek gedraaid. Omdat de sfeer te eng werd. Want ze willen gewoon niet accepteren dat er echt goed gedanst werd. Ze lachen maar wat, maar alleen om die fijne mensen vind ik 't een geslaagd feest. Ik wilde toen zo graag dat jullie er waren om 't te zien en mee te dansen en te praten.

Jullie kunnen heel goed met hen opschieten, dat weet ik zeker. Nou, dat komt wel. Over 2 weken is Ramses er en eind April jij, Shireen. 't Is zo heerlijk om een huis te hebben. En heel goed.

Want weet je wel, Ramses, we hadden soms ruzie omdat ik niet zo erg van bars en nightclubs hou, waardoor je nooit mensen kan ontmoeten en dat is echt vervelend van mij, maar nu we hier in 't huis mensen leren kennen kunnen we ook met ze uitgaan en zo. Gek hè? Ik vind vreemde mensen alleen eng als ik ze ook nog in een vreemde omgeving zie en dan durf ik nooit te praten en zit er dan heel verveeld en irritant bij, omdat ik me onzeker voel. Eigenlijk een beetje zoals de Hollanders, alleen niet zo burgerlijk. Heel dom en vervelend van me, maar nu is alles anders omdat ik nu mensen hier in huis leer kennen en ze daarna overal kan ontmoeten, omdat ze weten wie ik ben. En dat wil ik nu eenmaal.

Hupsaké hier ben ik met alles wat ik fijn en prettig vind. Zo is eigenlijk mijn kamer.

De vervelende mensen weten niet wat ze zien, gaan onzeker zitten met een enorme kritiek, maar altijd willen ze 't belachelijk maken. De fijne mensen (en heus niet omdat ze dezelfde smaak hebben of zo, want ze zijn heel anders en verschillend van elkaar) vinden 't prettig hiermee geconfronteerd te worden, al vinden ze 't niet mooi of zouden 't nooit zelf in hun huis willen hebben. Ze vinden 't persoonlijk. En eigenlijk ben ik ook zo. Nightclubs vind ik niet zo prettig om alleen heen te gaan, omdat 't een nightclub is voor iedereen, dus er is geen contact. Misschien met de eigenaar, want die maakt er de sfeer. Jerry's Bar vind ik wel fijn, omdat de sfeer je relaxt als je binnenkomt. Tenminste, zo vind ik dat.

't Is toch gek dat Lida, jij en ik een spelletje kunnen doen. Lida wilde toen niet ophouden, maar toen was er (tenminste voor mij) een atmosfeer waar ik met iedereen zou kunnen praten, dat wilde ik toen ook. Ook omdat ik geen schrijvers met een l of z wist. Ik heb Lida al wel 10 keer opgebeld, maar er is steeds niemand thuis.

Zo, alles heb ik weer overduidelijk uit de doeken gedaan. Als jij, Ramses, thuiskomt, houden we weer een feest, dan kan je meteen de mensen ontmoeten. Als je schrijft dat je bijv. 's middags thuiskomt kan er diezelfde avond een feest zijn. Als je later komt de volgende dag, dat zien we nog wel. Ook als jij komt, Shireen, houden we feest.

't Is hier lang niet zo duur om een feest te houden. 2 Liter wijn voor 300 lire is f 1,80. Eigenlijk voor niets en er is nog goedkopere.

Miss Glamour kwam met (even op de fles gekeken hoe je 't schrijft) whisky en blokjes ijs apart. Maar heel aardig, want iedereen moest ervan nemen.

Hoe ze hier zijn beland, zij en haar rijke Italiaan, weet ik niet. Toen Paula vroeg: 'Wie zijn dat?' en ik zei: 'Weet ik niet. Wel aardig geloof ik,' dacht ze dat ik gek was. Ik weet niet wat zij zou doen in zo'n geval, maar zoiets zal haar wel nooit gebeuren.

Er is nu ineens een postwissel of brief of pakje, weet ik niet. Moet naar 't postkantoor. Ga 't maar even halen, anders ben ik te laat. Dag. Tot zo.

Vandaag ga ik helemaal verhuizen maar er is hier geen kast, dus nogal lastig met de kleren. Ik maak maar een stang in de gang of zoiets. Dag. Tot zo.

Retekind, pas op voor de loeveront.

't Is nu dinsdag. De postwissel was van Jobs. Wil ze dat ik er wat voor koop misschien?

't Is zo eng om te schrijven dankjewel. Had je niet moeten doen en de volgende morgen een brief te vinden (die elkaar gekruist hebben) waarin ze vraagt om een goudtruitje of zo.

Vandaag heb ik de hele dag gewacht, gepraat en gezeten en ten slotte met de regisseur gepraat. Ze waren erg onder de indruk (door Glamour) maar 't is iets van B- of C-films. Maar je weet nooit.

Volgende week heb ik misschien al wat te doen. Een soort edelfiguratie waarschijnlijk, maar als er niets anders is doe ik 't natuurlijk.

Margo is gisteren met Maurizio Reno naar huis gegaan. Om 6 uur 's morgens verlieten we Kitkat. Ze hebben me thuisgebracht, en Margo werd vanmorgen door een privé-chauffeur naar 't kasteel (daar werd de opname gemaakt) gebracht waar we die regisseur moesten ontmoeten.

't Is een heel fijn meisje. Gek, en ik moet ontzettend met haar lachen. En toen ik dronken was gisteravond zei ik tegen de zanger van de band: 'Kom eens hier. Je zingt dit "One for my baby" niet goed. Je moet een grammofoonplaat kopen van Dietrich.' Maar woedend. Margo onder de stoel van 't lachen, omdat ik 't niet zo kwaad bedoelde, waardoor ik dan een beetje schreeuwerig ging uitleggen wat ik bedoelde.

Alles is betaald door M. Reno, wel fijn.

Ik heb dus maar 3 uur geslapen, omdat ik om 10 uur in dat kasteel moest zijn. Margo was er om één uur! Maar we moesten toch wachten.

Vanavond moet ik weer uit. Een feest bij Carlo. Daar word ik voorgesteld aan de agent van Glamour. (Meer voor klein werk, maar je weet nooit.)

Ik ben doodmoe. Ik wou dat jullie hier waren. Ik voel me fijn, een beetje alleen soms. Maar vind 't wel fijn dat ik zoveel mensen ontmoet voor eventueel werk en ze zijn allemaal bijna onwaarschijnlijk aardig. Waarschijnlijk worden Margo en ik een keer verduisterd of zoiets van opiumhandel, hebben we al verzonnen, omdat de mensen zo aardig zijn, snap je.

Dag, morgen schrijf ik meer, want ik ben laat.

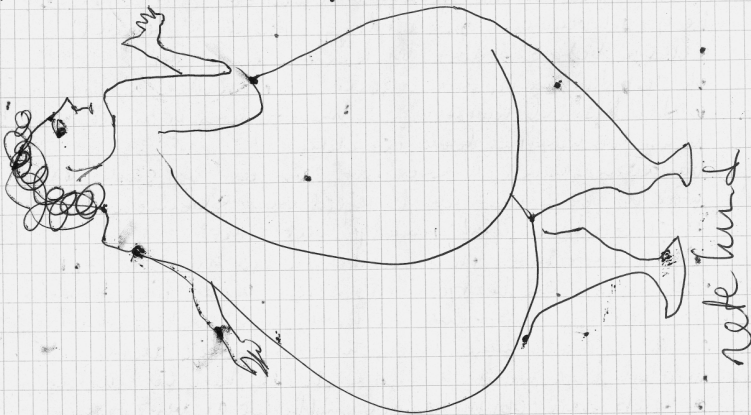
Dag,
Joop

P.S.: Je weet nu toch wel dat ik alles ontvang? Want in je laatste brief schreef je dat je daar bang voor was.

Dag,
Joop

Omdat de mensen zo aardig zijn snap je
dat mag je schrijven meer
want de bus laat
dag voor

P.S. je weet nu toch wel dat ik
alles uitveeg
want in je laatste brief schreef je dat
je daar lang voor was. dag voor

Lieve Shireen en Ramses,

Nu schrijf ik weer naar jullie allebei.

Ik ben net 't pension binnengekomen waarop signor Angelo weer gauw met wijn voor mij en hemzelf kwam aandragen. Heel aardige man. Gisteren heb ik hem en Carlo een porte fortuna gegeven. Voor mij is dat prettig iets terug te doen. Signor Angelo was ontroerd.

Gisteravond met Marian, Fred en Paula naar 'de grote hoop' (dit is vies, en zo is de tekst ook niet, maar 't is zoiets als 'verwachting' of 'toekomst', ik weet 't nu niet ineens) geweest. Ziek werd ik ervan. Ga er maar niet naartoe. 't Is iets van 'morele herbewapening', maar zo erg. Afschuwelijk. En niemand die belangrijk is, zoals Chroestsjov, kan nooit zeggen dat 't niet goed is omdat je dan slecht bent, snap je. 't Is een christelijke en eigenlijk geen christelijke beweging van absolute reinheid, gehoorzaamheid, nog iets en liefde. De kern gaat met een papiertje voor zich zitten denken tot in 't binnenste van hun ziel en schrijven dan op wat God of wie dan ook hun ingeeft. En als ze 't daarna overlezen weten ze niet wat ze zien. Wat een verrassing! Heb ik dat geschreven?? En wat een goede, prachtige zinnen heb ik opgeschreven. Oh, wat ben ik toch slecht! Bah!! Dit zie je ook op de film.

En de mensen die Marian en Fred hadden uitgenodigd, dus leden van de... vreemd woord, weet ik niet meer, die mensen hadden iets van: Ik heb eigenlijk een aureool om, maar jullie zien 't niet.

Ze slapen gescheiden en alleen als God of wie dan ook door dat schrijven zegt: 'Vandaag moet je een kind maken', gaan ze naar bed met elkaar, alleen met die bedoeling.

Dus als een man nodig moet, schrijft hij 't op, want ook 't binnenste van z'n ziel is er dan van vervuld. En een vrouw die niet wil, schrijft 't niet op. Waarom dan niet gewoon tegen elkaar zeggen? Maar van de meeste mensen daar liep de frustratie er pervers af. Vies gezegd, maar waar. Gadverdamme!!

[Alleen het eerste blad van deze brief is bewaard gebleven.]

Lieve Shireen en Ton,

Wat is het een fantastische maand geweest. Het huis had een unieke kracht en royaliteit en liefde. Ik verheug me er zo op om jullie straks Rome te laten zien. Wonderlijk genoeg was de overschakeling naar Rome heel snel en gemakkelijk. Op het vliegveld klikte het al en ik was er weer. Natuurlijk waren Joop en ik erg zenuwachtig voor elkaar, maar dat wist ik van tevoren, dus dat was vrij gauw relaxed. En de desastreuze toestanden die ik aantrof, maakte het dat de motor weer enorm aan het draaien is. Joop heeft een rottijd gehad in Rome en ik vond hem terug als een schichtig, bang wezen, dat nergens meer tegenop kon. De honden, waar ik zo om heb moeten lachen in Amsterdam, zijn werkelijk geen geintje geweest. Alles wat Joop aan het appartement gedaan heeft, is vernield en hij heeft geslapen op een paar vodden te midden van stront en pis en drie hysterische beesten, waar hij nog van is gaan houden ook. Het was eigenlijk een heel desolate toestand en het gebrek aan werk en het gevoel van het onderhouden worden door mij, hebben hem flink tuk gehad.

Hij heeft niets gedaan aan het werk en kon niet op tegen Rome + Carlo en Angelo, die hem volgens mij te goeder trouw zaten uit te buiten, wat Joop zich erg zwak heeft laten aanleunen. Ik heb er een dag maar niet over gesproken, maar de volgende dag heb ik een enorme scène gemaakt met de pensionheren en heb ze de honden in hun smoel gegooid, anders waren ze er nog jaren gebleven. Joop stond bij de scène te trillen als een hert, maar voelde zich bijzonder opgelucht toen het gebeurd was. Ik heb het hem toch verteld van Strindberg, omdat ik het belangrijk vond dat hij weet dat ze hem willen hebben in Holland. Als er nog ooit zo'n kans komt in bijv. September of later, zal hij het zeker doen, maar nu is het te vlug. De pickup is heerlijk en Frank Sinatra ook. Eergisterenavond heb ik in de Bricktop's gezongen met enorm succes, maar de eigenares is nog niet terug. Dus de vrouw die nu voor

haar waarneemt, kan mij niet engageren zonder haar medeweten. De eigenares komt half Mei weer in Rome, heel vervelend.

ZONDAG

Het is niet waar dat het aanpassen makkelijk is. Er is iets, wat ik niet eens durf op te schrijven, omdat het misschien niet waar is. Het is heel beangstigend, ik vertrouw mijn liefde niet meer. Ik zit nu een huis in te richten, maar ik sta er niet achter. Er zijn dingen gebeurd in Amsterdam die ik niet vergeten kan en ik praat er niet over in Rome. Ik geloof niet dat het lafheid is, maar het zou een soort botte eerlijkheid zijn, die ik haat, omdat het alleen negatief is. Ik geloof erg in de tijd, ik zal ook alle tijd nemen – alle tijd.

Misschien is morgen alles anders.

dag.
Ramses

P.S.: Zou je dit bijgaande briefje aan de meneer van de grammofoon willen geven?

Lieve Shireen en Ton,

Ontzettend bedankt voor jullie heel fijne brief. Heerlijk dat jullie hier straks zijn. Ik vind het wel heel vervelend van de grammofonogediedenis, alhoewel hij onontbeerlijk is in Rome. Kan je me het adres van die winkel sturen, dan kan ik hem bedelven met geruststellende brieven, want ik ben echt van plan hem met de T.V.-gelden, althans een goed gedeelte, te sturen – half mei? Joop en ik hebben de meest ontzettende dagen gehad die ik me in mijn leven kan herinneren. Niet te beschrijven van wreed verdriet, ik wilde echt weg, maar ik heb gekozen: ik blijf, en alhoewel het een beetje het laatste gedicht van ‘Toi et moi’ is, is de lucht nu heel helder en blij en goed. Meer dan ooit tevoren. Hoewel we nog erg moe zijn, gaat alles weer met een fijne push naar de T.V.-programma’s.

Het leven + Rome is weer enorm inspirerend, zoals jullie straks zullen zien.

Ik kan dit jullie schrijven, omdat jullie gelukkig zijn. De messen in mijn maag, die ikzelf heb toegebracht, zijn er bijna allemaal uit, nog niet helemaal, maar dat doet de tijd wel. Bij Joop zal het langer duren, ik voel me niet schuldig, wel erg bezorgd.

De wereld hangt weer aan mijn schouders, om mijn nek, maar zo is mijn leven nu eenmaal, ik geloof dat ik niet gelukkig zou zijn als het niet zo was, want ik kan het nu eenmaal. Daarbij heb ik alles aan de wereld te danken.

De wereld = Joop. Dag lieve mensen. De T.V. is al waarschijnlijk (zekers al) geweest, ben heel benieuwd hoe het was. Heel benieuwd naar Strindberg, maar daarover hoor ik een paar dagen later van jullie zelf!

*Dag,
Ramses*

Koffers nog niet kunnen halen, doe het dinsdag – morgen 1 mei, dus gesloten.

Lieve Shireen en Ton!

Nee, Shireen, hou op, schei uit, kindje, oooh, zo eventjes hupsakee, zo, nu zit je goed. Kijk dáár, goed. Dat had je niet gedacht, hè? Jij met je gevoel voor humor, schei uit, af, au.

Hè, hè, dat gaat iemand niet in z'n koude kleren zitten. Oef. Hè, hè, even uitblazen, gek hè, dat de techniek zo vol ideeën zit, die verwant zijn aan walmen. Of een groepsgebeuren, of iets gewoon wat aan je zit, oude bad. Beit. De saamhorigheid in de oude gal. Weist. Het is vaak om de armen open te spreiden en heel intens te zeggen: 'Weigje.' Toch zijn er sommige stromingen die we niet onopgemerkt kunnen laten zitten, ik bedoel: je moet je toch rekenschap geven van 'Hoe wil het'. Hunneheefje Ach, en opeens draaien de motoren en ik geef de wereld een lachje. Hu, hu, fie, fie. Hi. Laat dat maar en verschans je oude zacht niet. Ook niet doen. Mand. Hai, hè, het zakt weer, en dieper Moenje.

Dag, het is lekker heet in Rome. Wat heerlijk dat jullie over een paar weken komen. We hebben tegen die tijd waarschijnlijk een douche, hoogstwaarschijnlijk zelfs.

Jullie slapen in mijn kamer en er komt een werktafel voor jou, Ton. Op het ogenblik gebeuren belangrijke dingen heel casual. Margo heeft nu een eedzjent, die alles voor haar betaalt, haar naar de belangrijkste cocktailparty's voert, haar een appartement gaat geven, haar van kleren en foto's en publiciteit voorziet en het gripgrapgrippen is er niet bij, althans nog niet. Maar we doen er allemaal heel gewoon over, terwijl het eigenlijk enorm is. Joop heeft gisteren een gesprek gehad met een man die eedzjent is voor z'n plezier, maar waanzinnig belangrijk en bekend in Rome. Hij is schatrijk, woont in een oud paleis en pousseert een stuk of 10 mensen, die hem interesseren. Hij vindt Joop de uniekste jongen van Rome en zal alles voor hem gaan doen. Toen Joop van dit gesprek

thuis kwam en het een beetje lauw vertelde, had iedereen iets over zich van 'Ja, dat is wel leuk voor je', en vervolgde zijn gesprek weer. Het komt een beetje, omdat iedereen het *veni, vidi, vici*, een beetje kwijt is en men zich met zoveel andere dingen ophoudt dat men de carrière, of het gebrek eraan, niet meer zo belangrijk vindt. En juist in deze periode staat de telefoon niet stil. Een beetje vermoeid antwoorden we dan, als er een productie opbelt voor kleine snertrolletjes die we *hautain* van de hand wijzen, en dat schijnt de Italianen nu net te interesseren. Ons bestaan in Rome is volkomen veranderd. Het huis speelt hierin een grote rol en de vrij regelmatige aanvoer van geld. We schilderen veel, hebben feesten of avonden, en in de tussentijd maak ik het T.V.-programma, dat geloof ik wel fijn gaat worden. Maar het zal nog wel moeilijkheden geven wat betreft de organisatie, want het is technisch een moeilijk programma en er is weinig tijd. Daarbij ben ik bijzonder benieuwd naar de samenwerking met de Italianen. Tot nu toe is mijn contact met de RAI (Italiaanse NTS) heel erg goed. Gisteravond hebben we een van de meest fascinerende nachten in Rome gehad.

We zaten te drinken en te eten in ons huis, met z'n vijven. We werden daarna uitgenodigd door Carlo (van het pension) om in Madison House (een dure nachtclub) te gaan dansen. We kwamen daar en Carlo was er niet en we wilden er niet blijven, dus gingen we met de auto naar het Colosseum om daar kinderspelen, verstoppertje, etc. te gaan doen. In de Oudheid (nu komt er een geschiedenislesje) had het Colosseum een vloer, de begane grond, de arena. Onder de vloer is een complete gevangenis voor de christenen en zijn er grote leeuwenhokken. Heden ten dage is de vloer er niet meer, dus je kijkt van de tribune meteen meters diep in de doolhof van gangen en cellen en leeuwenhokken van de gevangenis. Alles uiteraard nogal aangetast door de tijd. Dus toen wij midden in de nacht daar aankwamen om kinderspelen te doen, hebben we dit plan ogenblikkelijk laten varen, omdat het Colosseum zo

fantastisch verlicht was door de maan, dat we eerst een tijd door de wandelgangen op de begane grond zijn gaan lopen. Het Colosseum is nooit afgesloten, dus je kunt er altijd in.

We hadden drank bij ons en werden al lopend, de macabere schoonheid van deze gigantische ruïne inzuigend (+ drank), vrij dronken. Dat gaf ons de moed om een bijzonder gevaarlijk alpinisme te bedrijven en langs afgebrokkelde marmeren muren ons in de meters diepe gevangenis te begeven. Vooral de twee meisjes deden dood gevaarlijke toeren, maar we zijn allen heel beneden gekomen.

Aardedonker, nissen, gangen, inhammen, blauw verlicht op sommige punten door de maan. Opeens hoorden we een stem vanboven, die iets onverstaanbaars riep. Wij verscholen ons snel in de nissen + de flessen en een lekker eng spannend plezier. Toen werden er grote blokken marmer naar beneden gegooid, in de buurt van onze nis. Wij vluchtten, op van de heerlijke zenuwen, naar een andere nis, maar de marmerblokken achtervolgden ons. Eigenlijk was het dood gevaarlijk, maar wij waren dronken, dus vonden het alleen fijn. Toen hield het gooien op en na een tijd in een overdekte gang gewacht te hebben zijn we de hele gevangenis gaan bekijken. En op een open plek hebben we lang op de afgebrokkelde muren gezeten, als katten in de nacht. Tegen de morgen zijn we weer naar boven geklommen. Het is nu mijn grootste droom om hier een T.V.-programma te maken, maar ik weet niet of ik er de vergunning voor krijg. Wat ontzettend lief om laatst op te bellen. Ik kon je toen niet goed antwoorden, het liefdesleven is weer heel goed, alhoewel in een andere fase, iets ouder, iets onafhankelijker en heel wonderlijk, met veel meer plezier, veel meer vrijheid. Het geklit, dat mij zo dood nerveus maakte, is godzijdigeloofd over. Joop laat zich niet meer door mij overbluffen en dichtslaan en ik koester mijn geheimen en maak veel plezier met de mensen en ben au fond door niemand benaderbaar.

Het koningsportret is weer heel actueel, maar niet zo ernstig, met een glimlach, een gezamenlijk uitdagend plezier en een enorme liefde voor het leven.

*Dag,
Ramses*

Lieve Shireen en Ton,

Heel lang heb ik niet geschreven. Ik kon niet.

De atmosfeer is zo vreemd en onzeker.

Of was zo vreemd of is zo vreemd.

Of misschien niet meer.

Hoewel jullie de enigen zijn die ik zou kunnen schrijven, heb ik niemand geschreven. Ook mijn ouders niet.

Ik kan dan niet over gewone dingen schrijven.

't Zal heerlijk zijn als jullie hier zijn de 25ste, nog 3½ week.

Ik schrijf eigenlijk nogal moeilijk als ik in een vreemde, onzekere atmosfeer leef, en hoewel nu alles uitgelegd en 't nu weer goed is, moet ik nog zoveel overdenken.

Ik ben wel erg secundair, geloof ik. Leuk voor lachfilms.

Eergisteren heb ik met een jongen, Johan Oonk (Hollands), foto's gemaakt met de pop op een kerkhof. We gaan deze foto's + een uitgewerkt draaiboek opsturen naar OKenW. De foto's zijn erg mooi.

De foto's van jou, Shireen, die Frank Laufer heeft gemaakt, zijn prachtig!

Margo, Engels meisje, is erg nieuwsgierig jullie te ontmoeten. We hebben zoveel over jullie verteld.

Ze is bijzonder aardig en heel gek.

Gisteren zijn we, Margo, Carlo (niet van 't pension), Ramses en ik, naar een gekostumeerd feest geweest.

Margo heel mooi in rok(jasje) en met maillot.

Ramses heel gek en een soort ouderwets badpak van Margo met een vreemde eigengemaakte hoed op. Carlo als een clochard en ik als Pierrot.

Dus... niemand anders had zich verkleed en iedereen keek ons heel kritisch aan. Dus zijn we onmogelijk gaan doen.

Tegen 't eind vroeg 't meisje wier kamer 't was of Ramses andere muziek wilde hebben.

Ze vroeg 't heel lief en kwam al met een grammofoonplaat aandragen.

Toen riep Ramses: 'Are you a fool?!?!'

't Meisje: 'What?!?!'

Ramses weer: 'Are you a fool?! What is this for nonsense!'

Meisje: 'What?!'

Hoewel niemand, ook Ramses niet, begreep waarom er ineens heel woedend geschreeuwd moest worden, riepen en schreeuwden we dus allemaal, Margo, Carlo en ik: 'Let's go! We don't want to stay here anymore, awful people!' en zijn woedend weggegaan.

Vanmorgen, nuchter, zijn we tot de ontdekking gekomen dat 't een heel gekke situatie was.

't Arme kind dat zo lief met muziek kwam aandragen, vraagt zich vast nu nog af wat ze voor verkeerds heeft gezegd of gedaan. 't Is heel moeilijk om uit te leggen, maar voor ons is 't heel gek als we eraan terugdenken.

Daarvoor had ze Margo gevraagd of ze koffie wilde (ook uit goeiigheid), waarop Margo heel kwaad zei: 'Why, you think I'm drunk?'

Meisje verward: 'Oh no, but...'

Margo: 'Okay.'

Nu weet ik niet zoveel meer.

Als jullie hier zijn, geven we feesten alleen voor leuke mensen.

We hebben dat briefje van de lakens en dekens ontvangen, hoor.

Heel lief dat jij, Shireen, hebt opgebeld toen. Als ik ooit lonely ben, kan ik de plaat 'Only the lonely' nooit meer verdragen.

Maar nu is 't heel mooi.

Dag lieve Shireen en Ton,

Joop

Lieve Shireen en Ton,

Het gevaar is over, godzijdank. Er is alleen een diep gevoel overgebleven voor degene die alles bijna aan het wankele heeft gebracht. Het is lullig misschien om de naam niet te noemen, maar daar hou ik eenvoudig niet van – vrij onbelangrijk voor jullie, heel belangrijk voor mij.

Antwoord op dit alles maar niet, je zou je zinnen te voorzichtig moeten kiezen, maar ik heb het willen vertellen aan jullie, die ik vertrouw, want jullie zijn jullie geworden (heel lelijk van zinsbouw maar het staat er nu eenmaal). Rome is weer totaal ongerijmd, Joop is weer prachtig en is bezig aan een fascinerende wandschildering, en we wachten beiden om jullie alles te laten zien. Niemand van wie wij kennen doet IETS. Ons geld is morgen op, en we zullen wel zien.

Het T.V.-programma inspireert me maar heel gedeeltelijk, omdat het zo'n opdracht is, ik bedoel: het eerste programma over de culturele manifestaties van Rome. Er gebeurt op dit gebied bijzonder weinig op het ogenblik, omdat het warm is en omdat iedereen zich meer met eten, drinken en sex ophoudt – het korte winterseizoen dat het publiek nog op kan wekken om ergens naartoe te gaan, is alweer afgelopen. Ik heb mijn kamer geschilderd en het huis wordt wel fijn, geloof ik. Ik verdoe mijn tijd en heb weer met geld gesmeten en heb uiteindelijk alle verantwoordelijkheid voor de wonderlijke materiele periode, die we vanaf morgen weer tegemoet zullen gaan. Elke avond is er een feest geweest in Rome en vanavond weer een dure cocktailparty. Joop heeft nu weer schijngesprekken met mensen over zijn scenario en ik zit op het Stazione Termini te schrijven. Ik weet nu absoluut zeker dat we geen schijn van kans hebben in Rome en wacht op een gelegenheid om naar New York te gaan. Ik heb straks weer enorme zin om lekker te gaan eten. Rome is niets minder en niets meer dan dat. Wel heerlijk toch.

Dag.

Ramses

150

nauses weer: are you a fool?!
 what is this for noises!

meisje: what?!

hoewel menard ook noises niet, begreep
 waarom er meens heel woorden geschreeuwd
 moet worden, riepen en schreeuwde we dus
 allemaal, margo, ~~carlo~~ ch: let's go!

we don't want to stay here anymore
 our full people!

in mijn woedend weggegaan.

vanmorgen, nuchter, ~~nu~~ we tot de
 ontdekking gekomen dat 't een heel gekke
 situatie was.

't arme kind dat nu lief met muziek kwam
 aandragen, raagt zich vast nu nog af, wat
 we voor verheids heft geregd of gedaan.

't is heel moeilijk om uit te leggen maar
 voor ons is 't heel gek als we eraan terug
 denken.

Daarvoor had de margo gevraagd of ze koffie
 wilde (ook uit goeizheid) waarop margo heel
 bradaat mij: why, you think I am drunk
 meisje verweerd. Oh no but...

margo. Oh.

VERKLARENDE NAMENLIJST

- Adje* • vriend van Shireen
Albright, Johnny • Engelse danser/entertainer
Aldrich, Robert • filmregisseur
Alving, Manon • actrice (samen met Joop in *Engel, kijk terug*)
Anatole • toneelstuk van Arthur Schnitzler
Angelo, Signor • huiseigenaar
Ank • Ank van der Moer, actrice
Anton • jonge filmer in Rome
Antonioni, Michelangelo • Italiaanse filmregisseur
Arialde • *Ariadne*, toneel van Visconti
Ballenman • man die de terrassen voor Americanin langsging met jongleurskunsten om geld op te halen
Barabbas • film van Fleischer (1961)
Beek, Tom van • acteur
Biagetti • medewerker van Telerama
Blier, Bernard • Frans acteur
Blok, Hetty • actrice/cabaretière
Boissol • Franse filmregisseur
Booy, Maria de • actrice
Brando, Marlon • acteur
Brouwenstijn, Gré • operazangeres, mezzo-sopraan
Brusati, Franco • Italiaanse filmregisseur en schrijver
Canetti • agent/producent
Caruso, Vana • Italiaanse filmproducente (*Ragazza in vetrina*)
Castellazi • Italiaans agent
Censura • Italiaanse filmkeuring
Centro Sperimentale • Romeinse filmacademie
Cinecitta • Cinecittà, de filmstudio's van Rome
Clark, Fred • Amerikaans filmacteur
Conradi, Edgar • Nederlands acteur
Coriolanus • stuk van Shakespeare
Curtiss, Michael • Amerikaans filmregisseur
Dalsum, Albert van • acteur/regisseur
Dave • waarschijnlijk Dave Parker (artiestennaam van David Waterman), in Parijs werkend, Nederlandse entertainer/jongleur

Delon, Alain • Franse filmster, speelde in *Rocco en zijn broers*
 van Visconti (1960)
Dietrich, Marlène • filmster/zangeres
Dobson, Jimmy • Amerikaanse casting director
Doderer, Joop • acteur (o.a. bekend als Swiebertje)
Domburg, Andrea • actrice
Dresselhuys, Mary • actrice
Duymaer van Twist, Mien • actrice
Ekberg, Anita • Zweedse filmster
Emmer, Luciano • Italiaans filmregisseur
Ensemble • toneelgezelschap, voorganger van Zuidelijk Toneel
 o.l.v. Karl Guttman
Et mourir de plaisir • film van Roger Vadim
Etienne • Etienne de Graaf, levensgenieter
Eva • Nederlands damesblad
Fantasmì a Roma • film uit 1961
Faroek • koning van Egypte, in ballingschap in Rome
Fellini, Federico • Italiaans filmregisseur
Femke • Femke Boersma, actrice
Fleischer, Richard • Amerikaans filmregisseur
Fry, Christopher • Engels toneelschrijver
Gassman, Vittorio • Italiaans filmacteur
Geentje • op de voordeur van Ramses' en Joops huis in Amsterdam zat als (verzonnen) naambordje 'Geentje Gleilewient, souffleuse'
Geesink, Joop • filmproducent
Geest, Tania van der • Amsterdamse artiestenmoeder die veel in de Lucky Star kwam en aan wie Ramses het liedje 'Tania' heeft gewijd. Moeder van Ingetje Valerius
Gervi, Gino • Italiaans acteur
Girardot, Annie • Franse filmster, speelde in *Rocco en zijn broers*
 van Visconti (1960)
Giraudoux, Jean • Frans toneelschrijver
Goslar, Lotte • Duitse expressionistische danseres
Granger, Stewart • Amerikaans filmacteur
Gréco, Juliette • Franse zangeres
Guttman, Karl • toneelregisseur en -directeur

Haanstra, Bert • filmregisseur
Hemert, Willy van • tv-regisseur
Hermus, Guus • acteur
Huf jr, Paul • fotograaf
Hulzen, Joop van • acteur, tv-regisseur
Ingen, Erik van • acteur
Ingetje • Ingetje Valerius, actrice/danseres
Jacqueline • zuster van Louis van Gasteren
Jobs • Jobs van Zuylen, actrice/zangeres
Jong, Eelko de • Eelke de Jong, journalist/schrijver
Joseph en zijn broers • bijbelfilm van Robert Aldrich
Kamp, Walter van der • tv-regisseur
Kan, Wim • cabaretier
Kaufman and Lerner • Amerikaanse agenten
Ko • Ko van Dijk, acteur/regisseur
La notte • film van Antonioni met Monika Vitti
La ragazza in Vetrina • film uit 1960
Laufer, Frank • fotograaf
Laurentis, Dino de • Italiaans filmproducent
Lensink, Ton • acteur
Levy, mw. • vrouw van Ralph Levy
Levy, Ralph • Amerikaans tv-regisseur
Lida • Lida Polak, journaliste, actrice, muze van schilder
 Herman Gordijn
Look Homeward Angel • toneelstuk (*Engel, kijk terug*) van
 Ketti Frings naar Thomas Wolfe, waarin Joop Admiraal
 debuteerde
Loren, Sophia • Italiaanse filmster
Lou • Louis van Gasteren, filmregisseur
Louana • nachtclubdanseres
Lucio • Italiaans onderwereldfiguur
Lucky Star • dé Amsterdamse jongerendancing uit die jaren,
 in de Lange Leidsedwardsstraat
L'Aiglon • verfilmd toneelstuk van Alexandre Dumas
Maclain, Shirley • Amerikaanse filmster
Madame Sans-Gêne • toneelstuk van Victorien Sardou.
Maerleveld, Jaap • acteur, getrouwd met Manon Alving

Magnani, Anna • Italiaanse filmactrice
Mar, Fien de la • actrice
Margo • Margo Hamilton, Schotse ex-Bluebell-girl, actrice
Marina • Marina Schapers, actrice
Marjan en Fred • werkten op Nederlandse ambassade in Rome
Mastroianni, Marcello • Italiaanse filmster
Mathes, John • impresario
Meester, Jan (Johan) de • acteur, toneelregisseur, directeur Nederlandse Comedie
Meijden, Henk van der • journalist
Meijer, Riekje • souffleuse bij de Nederlandse Comedie
Merkxs, Pieter • vriendje van Shireen
Mes, Het • film van Fons Rademakers naar Hugo Claus
Mien en Joop • Mien Duymaer van Twist en Joop van Hulzen
Moer, Ank van der • actrice
Moes • Moes Jodjana, toneellerares
Mol, Albert • danser/acteur
Monsieur Masure • blijspel
Nederlandse Comedie • in Amsterdam gevestigd toneelgezelschap
Nieuwenhuizen, ds. Jan van • directeur VPRO
Noël, Magali • Italiaans actrice
Oonk, Johan • filmregisseur
Oosthoek, Peter • acteur/regisseur
Oster, Guus • acteur, directeur Nederlandse Comedie
'Oude Hein' • liedje van Ramses
Paula • werkte op de Nederlandse ambassade
Petra • Petra Laseur, actrice
Pietrangeli, Maria • Italiaans filmregisseur
Pos, Willy • directeur Amsterdamse Toneelschool
Quasco • Italiaans filmproducent
Rademakers, Fons • acteur/regisseur voor toneel en film
Reekers, Gerard • toneel- en televisieregisseur
Reno, Maurizio • Italiaans filmster
Retèl, Jan • acteur/regisseur
Risata • *Risate di gioia*, film uit 1960
Rocco en zijn broers • film van Visconti uit 1960

Rosati, Franco • producent
Rose Tattoo, The • toneelstuk van Tennessee Williams
Rosita • Nederlandse damesblad
Rossellini, Roberto • filmregisseur, echtgenoot Ingrid Bergman
Schneider, Romy • Duitse filmster
Sensatieblaadje • onder redactie van Armando, Eelke de Jong, Anton Veldkamp en Shireen Strooker. Na drie afleveringen ter ziele gegaan
Sharoff, Peter • van oorsprong Russisch toneelregisseur, werkte veel in Holland
Sica, Vittorio de • Italiaans filmregisseur
Sigrid • Sigrid Koetse, actrice
Sinatra, Frank • Amerikaanse zanger/acteur
Slingelandt, Riny van • actrice
Sneiders, Truus • Trins Sneiders, actrice van wie de naam in de krant verhaspeld was
Sodom en Gomorra • film van Robert Aldrich
Standaardfilm • filmmaatschappij
Stek, Do van • actrice van de Haagse Comedie
Strindberg, August • Noors toneelschrijver
Strooker, Gerda • Shireen Strooker, actrice van wie de naam in de krant verhaspeld was
Stroyberg, Annette • Zweeds filmactrice, getrouwd met Vadim
Sweering, Ronnie • fotograaf
Tedeschi • Gianrico Tedeshi, film-, tv-acteur
Telerama • Italiaanse tv-productiemaatschappij
Toto en Peppino • Italiaans komisch duo
Trastevere • (volks)wijk in Rome
Twen • Nederlands cultureel angehaucht maandblad, beroemd om z'n vormgeving. Ook *Twen/Taboe* genoemd
Ustinov, Peter • Russisch-Engels acteur
Vadim, Roger • Frans filmregisseur
Via Veneto • Romeinse boulevard met terrassen en nachtclubs
Vino Olio • Romeins winkeltje waar je olie kunt kopen en wijn drinken
Visconti, Luchino • filmregisseur
Vlady, Marina • Zweeds actrice

Vries, Rob de • acteur/regisseur

Vrouwtjes, De • *De vrolijke vrouwtjes van Windsor*, toneelstuk van Shakespeare

Wiertsema, Jan • tekstschrijver, schreef tekst voor Joops scène met de pop

Yoka • Yoka Berretty, actrice

Zij drieën • tv-programma VPRO met Ramses, Joop en Shir-een en zangeres/actrice Jobs van Zuylen

VERANTWOORDING

Brieven uit Rome bevat de brieven van Ramses Shaffy en Joop Admiraal die zij gedurende hun verblijf in Rome in 1960 en 1961 aan Shireen Strooker schreven – en één brief terug.

Met het oog op leesbaarheid en duidelijkheid zijn aperte fouten stilzwijgend verbeterd en is de interpunctie geüniformeerd. De spelling is zoveel mogelijk intact gelaten en alleen daar waar onduidelijkheid zou ontstaan aangepast.